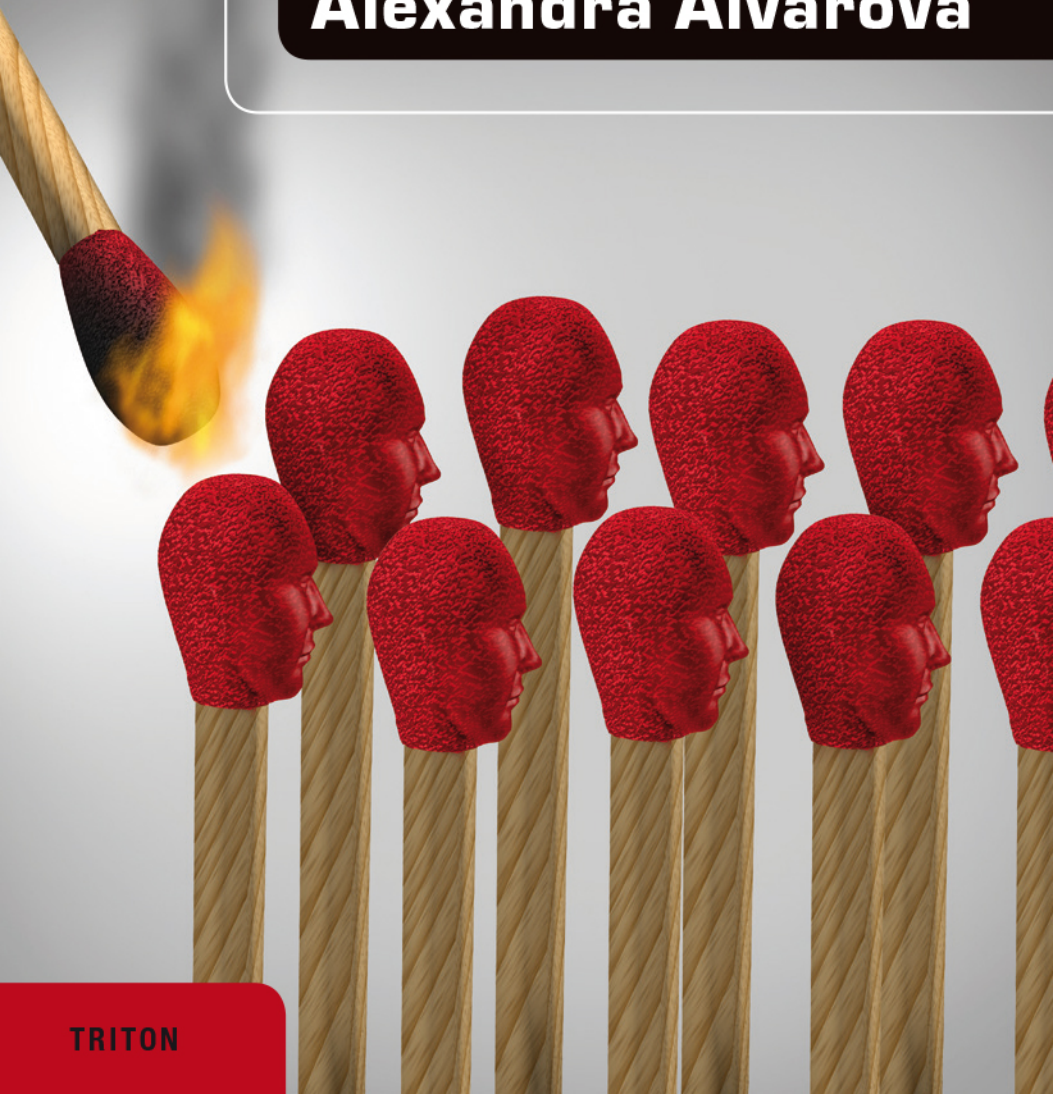

PRŮMYSL LŽI

PROPAGANDA, KONSPIRACE
A DEZINFORMAČNÍ VÁLKA

Alexandra Alvarová

TRITON

Průmysl lži

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na

www.tridistri.cz

www.e-reading.cz

www.palmknihy.cz

Alexandra Alvarová

Průmysl lži – e-kniha

Copyright © TRITON, 2018

Všechna práva vyhrazena.

Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

Tato e-kniha byla zakoupena u Vašeho dobrého knihkupce knihydobrovsky.cz

Kupující: Petra Popelková

Adresa: Macešková, 10600 Praha 10 - Záběhlice, cz

ID 20110-25194545369251922112-178364-219

Upozorňujeme, že kniha je určena pouze pro potřeby kupujícího.

Kniha jako celek ani žádná její část nesmí být volně šířena na internetu, ani jinak dále zveřejňována. V případě dalšího šíření neoprávněně zasáhnete do autorského práva s důsledky dle platného autorského zákona a trestního zákoníku.

Neoprávněným šířením knihy poškodíte rozvoj elektronických knih v České republice.

Tak nám, prosím, pomozte v rozvoji e-knih a chovejte se ke knize, k vydavatelům, k autorům a také k nám fér.

TRITON
Praha / Kroměříž

Alexandra Alvarová

Průmysl lži

Propaganda, konspirace a dezinformační válka

PRŮMYSL LŽI

**PROPAGANDA, KONSPIRACE
A DEZINFORMAČNÍ VÁLKA**

Alexandra Alvarová

Alexandra Alvarová

Průmysl lži

Propaganda, konspirace a dezinformační válka

Tato kniha ani žádná její část nesmí být kopírována, rozmnožována ani jinak šířena bez písemného souhlasu vydavatele.

Copyright © Alexandra Alvarová, 2017

© Stanislav Juhaňák – TRITON, 2017

Cover © Renata Brtnická, 2017

Vydal Stanislav Juhaňák – TRITON,
Vykáňská 5, 100 00 Praha 10,
www.tridistri.cz

ISBN 978-80-755-3492-7 (tištěná kniha)

ISBN 978-80-755-3506-1 (ePDF)

ISBN 978-80-755-3507-8 (ePUB)

ISBN 978-80-755-3508-5 (Mobi)

„Není důležité, jak to je, ale jak to vypadá.“

– PRVNÍ ZÁKON SPINU

VĚNOVÁNÍ

Tuto knihu věnuji svému manželovi. Nebýt jeho, nikdy bych nedokončila nic z toho, co dělám.

Za finální impuls („Přestaň psát na Facebook a napiš o tom knihu!“) děkuji předsedovi právního výboru Evropského parlamentu Pavlu Svobodovi. A fotografovi Antonínu Lavrenčíkovi, jehož bezděčný výkřik při předvolebním fotografování: „Ty ses pro tohle řemeslo prostě narodila!“ mi dlouho vrtal hlavou.

Poděkování patří i Haně Boškové, právní lingvistce, která pomáhala utřídit mé chrlení do logicky navazujících textových celků, a Jiřímu Kůsovi, který mne upozornil na chyby v textu týkající se odborných psychologických výzkumů a seznámil mne s teorií persuaze a vymyslel název knihy.

ZVLÁŠTNÍ VĚNOVÁNÍ

Mým rodičům, kteří mne s láskou vychovali.

PŘEDMLUVA

Tahle kniha je celá o propagandě

Ještě než začnu psát a vy číst, musíme si něco vyjasnit. Toto není studie sociálních věd. Ani odborná kniha pro výuku mediální teorie. Nečekejte žádnou metodickou soustavu postupů, ani případovou studii, komparaci, kvalitní poznámkový aparát, důsledné citace. Nic takového. Jsem propagandista. Tím myslím prodavač idejí. Nechci napsat odbornou literaturu, v průběhu četby pochopíte proč. Tuhle knihu píšu proto, abyste ji četli. Vy jste cílová skupina.

Vy všichni jste nějak zranitelní tím, co umím. Když knihu napíšu odborně a vyplním ji kvalitní sociálně-vědní a mediální teorií, nedočtete ji do konce. A já chci, abyste ji četli. Mám k tomu osobní důvody. Mám strach, že moje země ztratí svobodu a demokracii dřív, nežli si uvědomí, že byla napadena. Cítím bolest, že nedokážu vysvětlit lidem, které mám ráda, že se jejich hlav a srdcí zmocnil stejný duch nenávisti, jaký způsobil druhou světovou válku. Vidím absurdní chování poklidných

sousedů na vesnici, odkud pocházejí mí rodiče. Jejich touha „vyhnat machometány“ na malé visce, kde je a příštích padesát let bude jediným cizincem Vietnamec v místní večerce, mi připadá stejná jako strach německých žen ze spiknutí světového židovstva v roce 1935. Odpovídají tomu výsledky sněmovních voleb, ve kterých vyhráli populisté a extremisté přes polovinu poslaneckých křesel.

Dobrá propaganda je jako droga v pitné vodě. Jejím úkolem není jen veřejné mínění měnit, ale především s ním jemně manipulovat. Někdy ta manipulace může spočívat jen v prohloubení a vyostření názorů, které jsou již mezi lidmi rozšířeny, stačí je jen zesílit, dát jim ostřejší tvar a silnější hlas. Některé názory jsou často žity a smýšleny, aniž by byly vysloveny. My Češi jsme například podle průzkumu univerzity v Harvardu z května 2017 nejrasističtější a nejnesnášenlivější národ v Evropě,¹ ale doposud jsme o tom spolu nemluvili, tak trochu jsme se za to styděli. Propaganda může být i to, že se některá morální TABU vysloví nahlas a někdo je etabloje v ústech politiků a veřejně známých lidí, posune je z přítmi sklepa, ve kterém se tísňí věci, které jsou „fuj“, na výsluní mezi názory přijatelně většinové, prominentní. Nemyslitelné se stane každodenností.

¹ Celoevropský výzkum univerzity v Harvardu v květnu 2017. Výzkum uskutečněn jako IAT (Implicit Association Test). Více na https://figshare.com/articles/European_map_of_Implicit_Racial_Bias/4750588.

Propaganda není jen šíření lži, jak by se mohlo zdát. Šíření lži a falešných informací, dezinformací a misinformací je samozřejmě temnější součástí této moderní zbraně. Ale propaganda disponuje neuvěřitelně kreativním arzenálem práce s pravdou, ke které přimíchává významy, akcenty, tu a tam drobnou lež, někdy jiné vyznění, správný podtext, mírně manipulovanou fotku – a polopravda už náhle nevypadá tak nesnesitelně hloupě, je z ní kočka, v médiích působí sexy... začíná po ní být poptávka.

Když se ve vás propaganda usídí, chcete víc, ale nevíte o tom. Konzumují ji skoro všichni a všichni nevědomky. Lidé, kteří povrchně čtou. Lidé, které ve škole neभावila fakta. Středoškoláci, kteří nemají dost informací a nevědí, jak se informace ověřují. Starší lidé, kteří už cítí, že je tělo tolik neposlouchá, a pronásleduje je strach, ten věčný slabý bod někde v břiše, za který nás lze uchopit. Lidé z malých vesnic na Moravě, kde nikdy v historii žádní cizinci nežili ani neprojížděli. Vysokoškoláci v mládí silně zasažení komunistickou propagandou.

Propagandu konzumují stejně intenzivně i ti, kteří přeceňují své vzdělání a myslí si: „Já mám přece dvě vysoké školy, já bych se nikdy nenechal oblbnout...“ Konzumují ji matky s dětmi. Nezaměstnaní tátové od rodin. Manželé z vesnic pod 5000 obyvatel, kde zrušili školu, knihovnu, nechali spadnout kostel, zkrachovat hospodu a zrušili polovinu spojů do nejbližšího města. Ženské, které zklamal život a v padesáti nemohou nalézt

žádnou naději. Každý z nás má slabé místo a patří do nějaké cílové skupiny. Občas i já „spolknu návnadu“ a uvěřím něčemu, co je manipulace, nepravda. Je totiž velmi těžké rozlišit, které informace na internetu jsou pravdivé, seriózní, ověřené. A s jakým úmyslem byly napsány. A to se propagandou zabývám už velmi dlouho. Není většího omylu, než předpokládat, že propaganda je určena jen hlupákům. Nebuďme na svůj intelekt příliš pyšní, v této knize si ukážeme, jak malou roli hraje náš rozum v budování názorů na základě internetových informací.

Všichni máme slabé místo, skrze které je možno nás ovlivnit. Propagandisté tato slabá místa znají a mluví jazykem, který vytváří pudový hromadný souhlas. Ztotožnění.

Propaganda zasáhla naše životy tak silně proto, že se sešly čtyři faktory ve stejný čas. Prvním předpokladem byly peníze. Jako u všeho, že? Putin do propagandistické války investoval naprosto největší finanční prostředky v historii masového ovlivňování. Jen jeho televize a kanál Russia Today stojí stovky milionů dolarů ročně.² Druhou šťastnou náhodou bylo „zlidovění“ interne-

² Budget Russia Today v roce 2015 činil (oficiálně dle ruských zdrojů) 400 milionů dolarů. Pro srovnání, budget BBC byl ve stejném roce 376 milionů dolarů. Zdroje: *Nelson, Elizabeth; Orttung, Robert; Livshen, Anthony (8 December 2015), „Measuring RT's Impact on YouTube“ (PDF), Russian Analytical Digest, Forschungsstelle Osteuropa Bremen, Germany, Center for Security Studies (CSS), ETH Zürich, Switzerland,*

tu a sociálních sítí, kde se – jak mnoho lidí dosud věří – rodí informace samy a zadarmo. Třetím faktorem bylo dosud nejpropracovanější užití sociální a masové psychologie, velmi aktuální, vědecky podložené a invenční. Opravdu, musím přiznat, z mého hlediska dobrá práce. Vlastně smekám. A čtvrtou okolností byla naše naprostá nepřipravenost, kolébající lenost tzv. Mírové dividendy (už nemusíme zbrojit, Rusové jsou už hodní, tak za ty peníze postavíme třeba silnice a dáme si dvacet). Zmizela Svobodná Evropa, Hlas Ameriky, Volá Londýn, všechny ty stanice, které jsme znali z dob studené války a kterým jsme my ve východním bloku důvěřovali, protože „byly z druhé strany“ a držely vysoký profesní standard novinářské práce. Beztak na nás komunismus zanechal následky. Dodnes věříme, že Američané jsou zlý tlustý imperialistický národ, že Rusové jsou naši slovanští bratři, kteří nám rozumějí, a my Češi jsme všichni slovanského původu, i když je to celé úplně jinak, jak dokazují aktuální genetické testy DNA příbuznosti populací v Evropě.³ Zkrátka virtuální realita se mění na

Institute of History, University of Basel (177), retrieved January 23, 2016 – <http://www.css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/RussianAnalyticalDigest177.pdf>.

³ Výzkum genetické genealogie Čechů z MUNI Brno, zdroj: <https://www.novinky.cz/veda-skoly/453236-jen-tretina-cechu-ma-slovanske-koreny-ukazal-vyzkum.html> a <http://www.genetickagenealogie.cz/novinky/populacni-data/rozlozeni-haploskupin-mtdna/>.

„zažitá fakta“, aniž si všimnete. Stačí dlouho opakovat reklamní slogany o hlasu slovanské krve a najednou je ze sloganu fakt.

Moje kniha není určena vzdělavcům v univerzitních knihovnách a odborným opinionmakerům v oblasti mediální a zahraniční politiky, protože lidé jejich názorům stejně už dávno nenaslouchají. Odvykli jsme přikládat vzdělavcům a odborníkům váhu a jejich prostor v médiích je devalvován na pouhé vršení protichůdných dobrozdání. (Pět minut Židé, pět minut Hitler, ať jsme objektivní.) V našich hlavách se vrství zmatek, informační chaos, hodnotová nejistota. Píšu pro lidi z venkova, co nejraději ze všeho po práci zapnou TV Prima a hned po zprávách se zobrazenými hrůzami vraždicích uprchlíků pojdají oříšky u bezpečného domácího seriálu s českými herci. Píšu pro lidi, co neumějí žádný cizí jazyk a v životě nebyli dál než v blízkém Chorvatsku u moře.

Dlužím jim informaci o tom, jak my marketéři a propagandisté zacházíme s jejich mozky.

Já jsem ten poslední, kdo by ohrnoval nos. Jejich chování a důvěřivost mne totiž živí – jako všechny marketéry.

Nejsem „sluníčkář“. Nejsem „vlastenec“. Nejsem žádný z pojmů, který pro nás v Rusku vymysleli. Jsem obyčejná máma od dvou dětí, bytost, která dost staromódně věří v dobro a ve zlo. A má občas i špatné svědomí, že možná svým působením pomáhala postavit korálový útes marketingové lži, zlatého telete, kterému se dnes všichni klání a které propagandisté tak brutálně zneužili.

Díky internetu a informačnímu propojení světa došlo k nevratným změnám v tom, jak je svět organizován. Je marné si stýskat, že za našich mladých let bylo vše lepší, pomalejší, jednodušší, srozumitelnější. Zapomeňte na naději, že lze vrátit čas. Jediný historicky vyzkoušený způsob, jak se propadnout z pádící civilizace do dávnověku, je válka. Podívejte se, co zbylo z kvetoucího vyhlášeně krásného města Damašku v Sýrii. Nemůžeme zpět. Ano, dnešní svět je odporně rychlý a totálně nesrozumitelný. I já se bojím. Jenže nikdo na světě, žádný hlasatel pravdy ani politiky nedokáže bez ničivé války vrátit čas. Snažme se proto vychovat generaci, která v tomto novém světě technologií a podobných nových vztahů dobře ob stojí. Je to lepší než jim vzít budoucnost ve volbách, bát se a volit populisty, pouťové dryáčníky, nezralé násilníky a pseudoválečníky. Takových se každý zkušený voják štítí. Oni do válek a občanských válek nepůjdou, spíše je rozpoutají a nacpou tam místo sebe naše syny. Pokud nechceme obětovat budoucnost našich dětí, věnujme jejich výchově čas a opatrně zvažujeme své chování ve volbách – kráčíme po hraně útesu.

Novodobá propaganda je postavena na strachu z cizinců, především muslimů. Nevěřím, že jsou všichni muslimové beránci. Na můj vkus je mezi nimi opravdu příliš mnoho těch, kteří schvalují jiné kulturní vzorce jako řešení běžných problémů.⁴ Tohle není moje civilizace.

⁴ Počet muslimů, kteří chtějí právo šaría jako oficiální právní systém v zemi: Afghánistán (99 %), Irák (91 %) Pákistán

Věřím ale, že musíme rozlišovat důsledně mezi slovem muslim, islamista a terorista.⁵ Já vím, svět by byl o tolik jednodušší, kdybychom se mohli vrátit k pravdám našich evropských babiček, že každý Turek seká hlavy a každý Arab je zloděj. Ale náš svět se vyvíjí a naše poznání s ním. Komplikovaná pravda bývá dost často nerosozumitelná.

Mír klidně zmizí jedinou špatnou volbou do volební urny, to nás Evropany naučil Hitler... A propaganda je především směřována k ovlivňování volebních rozhodnutí.

V České republice je již deset let velmi úspěšná propaganda protievropská. Dopadla na úrodnou půdu českého strachu z cizího, cizím jazykem mluveného. Ostatně všichni v Evropě nazývají Němce slovem Germáni, jen my Češi a Poláci jim říkáme Němci, od slova němý. Jejich jazyku nerozumíme, je to jako kdyby huhlal němý. Tak velký odpor to kdysi byl. Cizák rovná se nebezpečí.

Jsem také přesvědčená, že Evropská unie je zatuhlý byrokratický právní spolek, který nám ovšem přináší

(84 %) – oproti tomu např. Turecko (12 %), Kazachstán (10 %) a Ázerbájdžán (8 %). Zdroj Pew Research, 2017 – <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2017/08/09/muslims-and-islam-key-findings-in-the-u-s-and-around-the-world/>.

⁵ Muslim – ten, kdo praktikuje islám jako náboženství; islamista – ten, kdo používá islám, respektive některé jeho části k ospravedlnění násilné rétoriky vůči ostatním náboženstvím; terorista – ten, kdo páchá hromadně kriminální násilí s politickým nebo náboženským zdůvodněním.

mnoho dobrého, když nepočítám miliardy na zlepšení silnic, podniků, památek, budov, podnikatelských programů, pořád je tu ještě vyšší kultura pojetí práva (ne, nedělám si legraci, opravdu je pro nás evropské právo zlepšením a inspirací, a ne naopak, stačí jen trochu číst). Tatáž unie také vyprodukuje tu a tam úplně zbytečnou „volovinu“. Ale co my, Češi? Počínáme si trochu jako blázni. Vyskakujeme z lodi jen proto, že v lodní kuchyni občas rozvaří špagety. Normální člověk by si šel anglicky stěžovat šéfkuchaři. Průměrný Čech anglicky neumí a učit se nechce.⁶ Raději si navlíkne vestu a hází nohy přes zábradlí. Ani si přitom nevšimne, že ten jediný záchranný člun dole je smradlavá ruská džunka, do které teče a kde už sedí parta pobertů, co volá nahoru: Vezměte si peněženku, bude se vám hodit!

Sociální sítě jsou zamořeny propagandou víc, než si umí kdokoli z nás představit. Ale ne každá manipulace a lež, kterou na internetu potkáte, pochází z Ruska. Nové metody, pokud fungují, jsou jako mor, rychle se šíří. Dnes už má k dispozici dobře promazaný propagandistický stroj i Čína, islamisté na středním východě, prostě kdekdo. Tak dlouho se metody spinningu, public relations, propagandy užívaly v masovém měřítku pro volební účely, až je Rusové tiše dotáhli k dokonalosti

⁶ Eurobarometr – pouhých 11 procent lidí považuje svou znalost angličtiny za dobrou. Ve výzkumu jsme skončili na posledním místě v EU; <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/cesi-si-urizli-ostudu-anglicky-umi-nejhur-z-cele-eu/r~i:article:760975/>.

a začali je používat ve formě zbraně. Americké firmy na výplach mozku voliče zde sice byly už dávno před ruskou hybridní válkou, ale jejich cíle byly komerční. Ne vojenské. Se stále se zdokonalujícími metodami tohoto tichého válčení o veřejné mínění se postupně ustálilo nevyslovené pravidlo: „Pitomý volič – užitečný volič“.

Znáte ten kreslený vtip? Na obrázku je namalováno pět stadií vývoje člověka od Homo erectus až po Homo sapiens a ten poslední, počítačový inženýr, říká svému předchůdci: „Vraťte se zpátky, všechno jsme podělali...“ Tahle skepse je dneska všude. Jak to bylo za našeho mládí všechno hezké a srozumitelné...

Ani já nejsem imunní vůči nostalgické vzpomínce na svět, kterému jsem donedávna rozuměla. Muži v něm byli ti důležití, ženy v něm „samozřejmě“ rodily děti, státy byly silnější než technologické firmy, počasi se nechovalo jako střelené a homosexuálové neuzavírali sňatky. Svět byl bipolární, v něm soupeřily Rusko a Amerika, každý tomu rozuměl a věděl, na čí je straně. Dnes je svět multipolární, sil je mnoho, ženské jsou armádními důstojnicemi a řídí bez problémů státy, homosexuálové jsou lidé s jasně definovanými právy a jsou úplně stejně chytrí a hloupí, hodní a zlí jako my, a vy musíte ztratit namáhat mozkovnu, abyste se dozvěděli, jak to vlastně se světem opravdu vypadá. Nejistota je to jediné, na co se dnes můžete spolehnout. Tohle každý nevydýchá.

Pokud tuhle knihu jednou budou číst Kanaďané, Američané, Britové, Francouzi, prostě „ti velcí“ – možná snáz pochopí, co se jim přihodilo. My, malý středoevrop-

ský národ mírumilovných zahrádkářů a chovatelů slepic a králíků, jsme se díky ruské propagandě proměnili v panikařící šílence, kteří si budou kupovat pistole a střílet po všem, co vypadá opáleně a pohybuje se to okolo naší hrušně. Možná kvůli tomu vystoupíme z EU. Možná z NATO. Já nevím. Temné podvědomí masy se dalo do pohybu a nikdo neví, kde se zastaví.

Že se s největší pravděpodobností v panice pozabíjíme mezi sebou, protože naši myslivci každý rok zastřelí víc lidí než teroristé, je nasnadě. Jenže se něco stalo. Byli jsme totiž od roku 2013 proti své vůli prvními pokusnými králíky zapomenuté zbraně. Propagandy.

KAPITOLA PRVNÍ

Jak jsme se stali pokusnými králíky

Tak ráda bych naň zapomenula,
však, běda, ono tíží paměť mou,
jak hříšnou duši vina prokletá.
– WILLIAM SHAKESPEARE, ROMEO A JULIE

Píši tuto knihu v době, kdy lidé zapomněli, jak strašlivou mocí je vybaveno slovo. Že slova a obrázky nejsou nástrojem k šíření faktů, ale především k šíření komplexních emocionálních vjemů. Žijeme v době, kdy stamiliony lidí večer co večer konzumují žánr, kterému se ještě z nostalgických důvodů pořád ještě říká zpravodajství. Jen málokteré médium dnes odolalo pokušení sejít z kamenité cesty faktů a vydat se do země emocí. Moderním evangeliem člověka „osvobozeného“ od víry a zbaveného chudoby se stala zábava. Media is a message, řekl geniální teoretik médií Kanaďan McLuhan a netušil, že si čtyřicet let poté jistí velmi nadaní lidé vezmou jeho

slova k srdci. „Ubavíme se k smrti“, prorokoval Neil Postman, aniž věděl, že se stane apoštolem stratégů, kteří správně pochopili, co tohle zjištění z jeho studií ukrývá za válečný potenciál. Žijeme v době, která objevila spontánní zábavnou rozkoš z tragických zpráv a popřela Sofoklovo: „Nikdo nemá rád posly špatných zpráv.“ Ó ano, my je prostě milujeme! Ještě víc spadlých letadel a mrtvol po atentátech! To mrazení v břiše, které je tak mučivě svíravé, tak uklidňující, že jsme to ještě dnes nebyli my, tak povzbudivé, že se po nudném dnu v práci konečně něco děje!

V době, kdy svět volí prezidenty na základě konzumace falešných, byť velmi, velmi zábavných zpráv. Je to prostě jízda! V době, kdy na počátku deklinace americké demokracie říká Trumpova mluvčí Kellyane Conway lžím „alternativní fakta“. A kdy pravda, ta nenamalovaná šedá šmudla v nezajímavém oblečku, zbavena tržní ratingové hodnoty, přemýšlí nahlas o důvodech své existence.

Byla jsem ve svém životě vždycky shodou okolností ve správný čas na správném místě. Byla jsem u toho, když se v České republice zakládala po pádu komunismu první soukromá komerční televize. Byla jsem u začátků české politické „píárové“ mašinerie. Byla jsem u toho, když se formovaly podmínky pro české vysílací a tiskové zákony v Poslanecké sněmovně v devadesátých letech. A měla jsem to potěšení pracovat na politickém zmrtvýchvstání strany, která vypadla z parlamentu a všichni už jí napsali epitaf.

Po pádu komunistického systému, jenž ritualizovaně lhal a vytvářel umělou realitu, které už nevěřili ani tvůrci, ani konzumenti, vznikl v hlavách lidí prázdný prostor. Všechny ty k uzoufání nudné pseudozprávy o zasedáních ÚV KSČ, sklizni cukrovky a plnění plánu na závodech byly pryč a my chtěli „tu opravdickou zápaďáckou kulturu“. Bohužel nám namísto zpráv z BBC nabídli majitelé televizí svlečenou show Tutti frutti, vyprávěnky o sexuálních deviacích z dřevěné budky⁷ a zprávy o likvidaci vosího hnízda v Ploučném. A samozřejmě borec nakonec! Často mne napadalo, jestli je lépe vkusu lidu nadbíhat nabídkou stále pokleslejších stimulů sexu, agrese, voyerství a dojetí, nebo jít proti proudu a zkusit servírovat slušný nepokecaný stůl s vyleštěným příborem. Většina mých kolegů z médií mne přesvědčovala, že to nemá cenu, že lidé jsou v podstatě primitivními pudy řízení prvoci, kteří dostanou, co chtějí. Dodnes se mezi těmito dvěma názory nemohu rozhodnout. Jsem chvíli idealista, chvíli cynik. Tehdejší generální ředitel TV Nova Vladimír Železný mi tehdy řekl: „Dobrá zpráva je jen špatná zpráva. Lidi se chtějí bavit. Vůbec nic jste nepochopila.“ Tím, jakým způsobem pak využíval své moci nad tokem informací, které byly „hlavně zábavné“, ale také voyeurské, děsivé a dojemné, jednou vejde do dějin postkomunistické mediální historie. Jako učenlivý pozorovatel jsem viděla všechny metody moderního sdělování „poselství“, jak informaci balit,

⁷ Pořad TABU na TV Nova.

rozložit, osekát, navonět, vybavit obrazem, titulkem, kontextem, skrytým stanoviskem, vyvážeností protistran... a nemluví už jen o jedné jediné televizní stanici. I já jsem tyto metody tehdy přijala jako platný systém, se kterým nelze bojovat, kterému se jako marketér můžete jen přizpůsobit. Klaněli jsme se zlatému teleti zábavné, od faktů oproštěné informační manipulace. Krysař písal na píšťalku emocí a my šli a šli.

Vztah k informaci jako pouhému **obalu** pro výrobu zábavy se tou dobou po celém světě šířil jako mor. Emoce prodávají, kdo by chtěl vystoupit ze soutěže dobrovolně? Přibývalo novinářů, ochotných porušit další a další řemeslná tabu. Einschaltsquoten, reach, sledovanost, čtenost, inzerce, přízeň sponzorů – zlatá horečka. Jenže o zlato (zisky) šlo jen na počátku. Pak se byznys zhroutil. Internet ze dne na den degradoval cenu výroby médií. Začaly zlaté časy nových médií „zadarmo“. A bída novinářiny.

Rčení našich rodičů: Psali to v novinách (a to se za komunistů vědělo, že může jít o pochybný žvást) vystřídala u téže generace jiná mantra. PSALI TO NA INTERNETU.

Pro nás mladší byla Wikipedie pionýrem masového šíření informací, ale pro starší generaci to byl zábavný internetový bulvár, mail na Seznamu a na Novinky.cz.

Svět se otevřel a vtáhl nás všechny. Každý může být sám sobě vzdělavcem, odborníkem! Jak demokratické...? Opravdu?

A pak přišla média s vymyšlenými a přibarvenými zprávami. Měla ohromný úspěch. Byla objevena úspěšnost médií, která produkují různé deriváty lži. Od mírných manipulací až po vyloženě vymyšlené zkazky bez jakéhokoliv vztahu k realitě. Americký Breitbart a Infowars, které pomohly do křesla Donaldu Trumpovi, ruský Sputnik a všechny kremelské weby, jako například Světkolemnás, We are here at home, Vědomí, vyrojily se jako hejna komárů na blatech. Na internetu je pro takové „noviny“ vše mnohem jednodušší. Nemusíte najímat kanceláře, účetní, svačínářku, novináře, uklízečku, ajťáky... Při založení stroje na lhaní (vymýšlíte a přikrášlujete si obsahy tak, aby lidem přišly senzační) můžete vzít nevzdělané novináře z lidu (jako byli kdysi za komunistů soudci z lidu), není třeba platit! Jako vydavatel si můžete říci: Koho zajímá, jestli je informace správná? Není, no a? Hlavně aby byla vzrušující. Vpádem nové generace manipulativních webů skončil svět žurnalistiky tak, jak ji známe. Začalo se mluvit o době postfaktické, době, ve které fakta jen obtěžují a brání prodejnosti úspěšných médií. Temná strana síly se probudila. Lež v nové době chutná, šimrá, vzrušuje. A proto je komerčně úspěšnější.

Aby nedošlo k omylu, médií s čistě vylhanými obsahy od A až do Z je malounko. Drtivou většinu nabídky tvoří dnes weby manipulované. Odhadem jen asi 5 % článků, které tvoří a šíří takzvané prokremelské weby, se vůbec nezakládá na pravdě. Zbytek, kterému se odborně říká „hybridní materiál“, jsou informace s reálným zákla-

dem, jen nasvětlené, okomentované, připepřené trochou skandálu, lži, drsným titulkem, emočním názorem. Jejich cílem je zanechat otisk ve vašem podvědomí a nechat jej tam pracovat.⁸

Média ale nejsou ve skutečnosti zadarmo a nikdy nebudou. Stále je třeba peněz k tomu, aby měla jedna zpráva velkou sledovanost. Ty peníze musí někdo zaplatit. Buď inzerent, nebo politický hráč. Zůstala hodnota jiná, skrytá. Pro mnohé majitele znamenají média mnohem, mnohem víc než pouhé peníze. Znamenají moc. Máme jako konzumenti něco, co mocní tohoto světa zoufale potřebují a nepřestanou chtít. **Volební právo.**⁹

Svět neutrálně balených, dvakrát profesionálně ověřených informací vychládal jak popel pod Etnou. Zatímco jsme ryčeli v rauši na mediálním kolotoči filmové zábavy a stále se zvyšujících emocionálních stimulů ve zpravodajství, všech těch vražd a narozených medvíďat v ZOO, v pracovních psychologů, sociologů, mediálních teoretiků a jiných specialistů na sociální vědy v Moskvě

⁸ České centrum investigativní žurnalistiky – <https://www.investigace.cz/valka-slov/>.

⁹ Média se dnes vyplatí držet jen kvůli volbám. Oligarchové soutěží mezi sebou o veřejný vliv a ten mohou nabídnout jako směnnou hodnotu při byznysových vyjednáváních. Někdy s ním lze také vytvářet nátlak. Podle situace. Rozhodně však nejsme v situaci, kdy by majitelé drželi média primárně kvůli vysokým výdělkům. To je situace pro demokracii naprosto vražedná. Médii už není připisován vliv na svobodný prostor pro informace, ale jsou platformou zákulisního vlivu na moc a byznysové dohody.

a Petrohradě pracovaly pilné tiché včely. Četly, pozorovaly, měřily, testovaly, investovaly a učily se novým postupům. Strategické cíle Moskvy se za posledních 100 let nezměnily, ale otevřel se svět nových kanálů, metod a pomůcek, o jakých se *Divizi aktivních opatření* v Jaseňevu v osmdesátých letech ani nesnilo. Svět internetové zábavy převlečený do zpravodajského kostýmku.

Byli jsme ve své jízdě na zábavním kolotoči tak dokonale studijní materiál, že si ony pilné včely stěží mohly přát lepší podmínky pro přípravu svého Dne Trifidů. Vozili jsme se jako malé děti na barevných konících televizních hororů a v letadélkách estrád s populárními komiky za zvuku popkulturního flašinetu. Naše chování bylo pečlivě měřeno a vyhodnocováno marketingovými a sociologickými metodami. Poskytli jsme cenný vhled do nejvzácnějšího bitevního pole v dějinách války, do našich vlastních mozků. Reklama vyrobila pontonové mosty. Marketing bojová vozidla pěchoty. A na ulici Savuškina v Petrohradě odlévali první kulky. Říkalo se jim trolové.

Pamatuju se, jak mne k smrti vyděsilo, když jsem jako mladá triadvacetiletá novinářka dostala v Mnichově šanci na rozhovor s generálním tajemníkem NATO Manfredem Wörnerem. Řekl mi tehdy, že Rusko už není nebezpečné a musíme se soustředit na jiné výzvy. „Tohle si opravdu teď Západ myslí. To je náš konec,“ napadlo mne. Připadala jsem si jako pitomá blondýna, které ujel vlak.

Doba se opravdu změnila, Sovětský svaz se rozpadl a svět vydechl úlevou. Bipolární svět zmizel a soupeření

dvou velkých celků, které zajišťovalo relativní stabilitu a předvídatelnost, bylo fuč. Namísto toho se ale začala rodit různá alternativní místní i nadnárodní silová mocenská centra. Svět se stal dost nejistým, nepředvídatelným, divným, nestabilním místem. Moc Číny se rozrostla po celé planetě tak, že nyní stěží odhadneme, ve kterých státech jsou Čínou subvencovaní oligarchové hlavními hybateli dění za politickými kulisami. Indie se stala největším nákupčím zbraní na světě. Turecko se vykašlalo na demokracii a sní Erdoganův sen o ztraceném chalífátu. Katar nakoupil pro neznámého příjemce 19,5 procenta ruské společnosti Rosněft.¹⁰ Kdo se v tom má vyznat?

Svět je rychle se točící hora událostí s globálním působením. Události jsou všude v ohromných množstvích, nemáme na ně vliv a v mozku nám vytvářejí nesouvislou skládku. Člověk si chce okopávat zahrádku a být ujistěn, že všechno je jako dřív, tak jak to znal, jak je mu to srozumitelné. Přichází ke slovu pudový strach. Nejsilnější a nejstarší složka lidského limbického systému, která má magickou schopnost dočasně vyřadit z provozu kritické myšlení.

Toho si v ruské kuchyni všimli již dlouho před rokem 2014 a to už věděli, že klasickým vojenským způsobem ztracená území svých satelitů nikdy nezískají zpět.

¹⁰ Reuters: How Russia sold its oil jewel – <https://www.reuters.com/article/us-russia-rosneft-privatisation-insight/how-russia-sold-its-oil-jewel-without-saying-who-bought-it-idUSKBN1582OH>.

Protože na to nemají ani peníze, ani armádní schopnosti. Na co ovšem peníze našli, byl geniální alternativní plán. Jeho hlavní oporou je oprášená schopnost inovativní propagandy a aktivních opatření. Už není postavena jako kdysi na oslavných filmech a básních. Umělci už nechtějí na slavení Ruska spolupracovat, je ostatně směšně lehké otevřít internet a zjistit si například, že Putin podepsal zákon o zrušení trestního postihu za bití žen,¹¹ protože jde o ruskou tradiční hodnotu (říkají ruští zákonodárci), a že Putinův chráněnc Kadyrov mučí homosexuály.¹² Kdo by na tomhle asi co oslavoval, že?

Co ale jako propagandista můžete, je vyvolat nejistotu o tom, zda existuje morálka a pravda. Je to levnější. A v našich mozcích to pracuje proti pocitu bezpečí, proti spolupráci, proti demokracii. Narodila jsem se rok před ruskou invazí do Československa a nejsem zvyklá dělat si o Rusku iluze. Stalin kdysi řekl: „Pořádně přitahujte šroub tomuto muži.“ Otáčení šroubkem v novodobé propagandě je velmi důležité. Jedním z projevů „otáčení šroubkem“ je dělení lidí na dva zuřivě se nenávídicí tábory. Musí být jen dva, tři už mají špatný vektor. Kdo nenávidí, nemyslí. To už věděl Orwell. Zuřivá nenávist byla vyzkoušena jako metoda politického boje v ČR již v devadesátých letech a fungovala na výbornou.

¹¹ Viz <https://www.economist.com/news/europe/21715726-it-fits-traditional-values-lawmakers-say-why-russia-about-decriminalise-wife-beating>.

¹² Viz <https://www.nytimes.com/2017/04/21/world/europe/chechnya-russia-attacks-gays.html>.

Tehdy stanuli na vrcholu dvou nejúspěšnějších navzájem politicky protichůdných stran dva proruští koně. Jmenovali se Klaus a Zeman. Země ryčela nenávistí z jednoho konce na druhý.

Rusům bylo a je zásadně fuk, jakou ideologii prezentujete, stačí, že podporujete jejich cíle. Pro některé ruské oligarchy, jak popisuje publicista Anton Šechovcov, bylo donedávna běžné financovat jak výstřední moskevské umělecké liberály, tak fašistické bojůvky proti nim. Najednou. Důležité je, aby se rvali. Na idejích nesejde. Vůbec by mne nepřekvapilo, kdyby extrémní liberály mezi LGBT komunitou, kteří volají po uznání práv pedofilů, platili právě Rusové. Já bych to na jejich místě udělala. Rozděl a vládní skrze nesvár – tahle taktika jim doposud fakticky vychází.¹³

¹³ Na podzim 2017 vypověděli specialisté Facebooku před americkým senátním vyšetřovacím výborem, že zaznamenali výrazné placené aktivity z Ruska pro různé extremistické skupiny a názory v předvolebním období. Od extrémních hnutí za práva Afroameričanů, přes různé skupiny LGBT, agresivní feministické názory až po vysloveně rasistické nebo nacistické skupiny. Posty, které byly placeny, a témata, která šla do éteru, musela být vypjatě extrémní. Viz <http://www.npr.org/2017/10/30/560042987/russians-targeted-u-s-racial-divisions-long-before-2016-and-black-lives-matter>.

Facebook ústy svého viceprezidenta Colina Stretche ve výpovědi odhadl počet příspěvků vyprodukovaných troly v letech 2015–2017 na osmdesát tisíc, díky šíření a sdílení trolími farmami se zvětšil dosah na 29 milionů, díky sdílení

Pravda je lež a lež je pravda, vlastně je to dnes už jedno. Důležité je patřit k té správně našťvané partě. Emoce jsou klíč k naší svobodné vůli, právě emoce zhasnou v předpokoji kritického myšlení a na stěně se vynoří siluety démonů našeho podvědomí.

samotnými Američany, kteří trolům uvěřili, vznikl dosah 126 milionů lidí. (Washington Post, 30. 10. 2017)

KAPITOLA DRUHÁ

Trocha strategie nikoho nezabije

Ve starověké Číně se proslavili dva mistři, poradci císaře. Ti dva po sobě zanechali dost významná díla, respektive jejich dochované fragmenty. Obě knihy – jak *Umění války*, kterou napsal Sun-c', tak *Způsoby boje*, jejíž autorství je připisováno Sun-Pinovi – tvoří naprostý znalostní základ všech vojenských strategií. Podle toho, jak se proměnil způsob vojenského myšlení v Rusku v posledních deseti letech, a podle proměny realizace tzv. Gerasimovovy doktríny lze usuzovat, že znovu přišli ke slovu staří čínští mistři. Mimochodem, oba uvedení mistři jsou oblíbenými autory Steva Bannona, bývalého šéfa konspiračního webu Breitbart, který se významně podílel na Trumpově kampani.

Sun-c' nám zanechal strategické moudro, které bývá v průběhu staletí střídavě zapomínáno a znovu nalézáno. Přečtěte si pozorně následující rady panovníkovi a vojevůdcům.

- Ten, kdo důkladně studuje svého nepřítele, nebude v nebezpečí, ani kdyby svedl sto bitev.

- Ovládej mysl svého nepřítele, veď ho za svými potřebami, čiň tak, ať dělá, co potřebuješ ty.
- To, co pomohlo osvíceným vládcům a schopným generálům k vítězství, co jim umožnilo předstihnout tisíce dalších, byly včasné informace.
- Sebelépe připravená léčka není k ničemu, nedokáže-li armáda skrýt své plány a popírat je.
- V bitvě je třeba ovládat na prvním místě mysl nepřítele, aktivně si vytvořit příležitost ke snadnému vítězství.
- Kráčeť tam, kde tě nečekají, útoč tam, kde nejsou na útok připraveni.
- Pravým znakem vynikajícího vojevůdce je podrobení nepřítele bez boje.
- Vojevůdce mění způsob svého vedení i své postupy, aby jej ostatní nemohli poznat, aby nepoznali jeho plány. Kráčí nepřímými cestami, aby ostatní nemohli uhodnout, kam míří.

Sun-Pin dodává:

- Zvítězit můžeme, když předstíráme neschopnost, destabilizujeme nepřítele, přimějeme nepřítele k pohybu tím, že ohrozíme něco, co je pro něj důležité.
- Extrémy jsou samy o sobě nestabilní. Je-li nepřítel silný a jeho vojsko velké, učiň jej ještě silnějším a ještě větším – to, co je příliš silné, se samo náhle zlomí, to, co je příliš velké, bude náhle plné vad.
- Zná-li kdo povahu tekoucí vody, může po ní pouštět kameny a rozbíjet lodě. Zná-li kdo povahu lidí, budou

jeho rozkazy vykonávat s plynulostí tekoucí vody, aniž si toho ovládaní lidé všimnou.

Ve staré Číně vznikl velmi úspěšný systém prùniku filozofie, religiozity a praktického života, který můžeme dnes poznávat prostřednictvím krásných starých spisů. Tao se stalo na dlouhá staletí jeho určující matricí. K válce a její energii patří dle Tao prvek kovu. Ale typ subversivního pronikání na území nepřitele bez boje a vyplňování strategických mezer v jeho politické, ústavní a mentální imunitě, jak k tomu naváděli staří mistři válčení, je spojen s prvkem vody. Staří mistři věděli, že voda je mnohem větším nebezpečím než oheň nebo kov (zbraň). V energetickém stadiu *jing*, jak ji líčí Tao, je mírná a životodárná, vteče všude, aniž se jí někdo brání. Změní-li ale svou povahu na *jang* – rozdrť všechno zvenčí nebo roztrhá zevnitř. Může zmrznout v prasklinách a otvorech, kam natekla, a má sílu trhat skály. Může přibývat a stát se povodní. Může vytvořit smrtící tsunami. Ne náhodou je v Tao voda jako symbol spojena s lidskou myslí, spánkem a podvědomím. Protože právě zde nacházíme největší sílu, skrze kterou dosahuje pravý válečník vítězství.

Je mnohem účinnější ovládat myšlení nepřitele, než ukout tisíc mečů a vstoupit na jeho území. Bitva se začíná v mozcích nepřátelského lidu, ne za jeho hraniční čarou. Staří Číňané to věděli.

KAPITOLA TŘETÍ

Metody: od umění ke kyberválce

Rusko bylo vždycky podivná země, pokud jde o vztah k realitě. Všiml si toho během svých výprav do carského Ruska už markýz Astolphe de Custine. Ve svých „Dopisech z Ruska“, které publikoval v roce 1839, popisuje, jak Rusové milují konspirační teorie a „své verze“ dějinných výkladů. Píše, že už jen prosté upozornění na všeobecně přijímanou lež vám může vynést obvinění ze zraedy národa a zacházení jako se zrádcem.

V Rusku a posléze v celém komunistickém bloku byla propagandě tradičně prisuzována jedna z nejvyšších rolí, pokud jde o přežití diktatury. V počátcích po revoluci 1917 se souznění lidu a diktatury jevilo jako dosažitelný cíl a do vytváření lidové oddanosti investovali Leninovi lidé opravdu hodně. Zprvu, kdy byla bolševická revoluce nováčkem světové politické scény a budila hodně zájmu i v zahraničí, získávala snadno přízeň národních intelektuálů a umělců. A nebylo těžké je do Ruska dostat a předvádět světu jejich nepředstíraný zájem o spravedlivý svět.

V roce 1921 vzniklo při Komunistické straně Ruska oddělení Agitpropu (agitace a propagandy). Jeho činnost zasahovala prakticky do všech myslitelných oblastí lidského života. Školy, továrny, věda, výchova kádrů, tisk, vydavatelství, film, výtvarné umění, literatura, divadlo, Agitprop byl prostě všude. Všude měli lidé z Agitpropu hlavní slovo. Prosazovat dezinformace, lži, manipulativní verze skutečných událostí, to vše bylo považováno za přípustné metody boje komunistů v přesvědčování ostatních. Cítili, že na to mají v souladu s ruskou tradicí jakési vyšší právo. Záhy se začaly falšovat vědecké práce, výsledky výzkumů, cenzurovat vědecké práce, které byly ideologicky nepohodlné nebo nevhodné, a svět začaly obletovat první lži o geniálních úspěších sovětských zemědělců a botaniků. Akademik Mičurin je dodnes ve východním bloku „pojem“. Češi také s výsměchem a hořkostí vzpomínají, jak jim, národu zkušených sedláků, tvrdila sovětská propaganda, že ruští biologové přinutí dojít kozla. „Rozdojit kozla“ se nadlouho stalo v Čechách synonymem pitomoučkových lží.

Hned po revoluci v roce 1917 zastihli bolševici v rozmachu generaci velkých malířů, grafiků a textařů. Ti, kteří skončili v emigraci, dnes visí v Museum of Modern Art, Centre Georges Pompidou a jiných světových galeriích. Nebyli to žádní žabaři. Ti, co zůstali doma, skončili často sebevraždou¹⁴ nebo kariérním postupem a alkoholismem.

¹⁴ Sebevraždou skončili například Vladimir Majakovskij, Sergej Jesenin, Alexandr Fadějev, Marina Cvetajevová a další.

Jedním z prvních významných počinů sovětské propagandy byla tzv. Okna Rosta. Šlo o graficky velmi zdařilé agitační plakáty vystavované v oknech domů. Vystavovat do oken poučné obrázky, hesla a historky byl dlouholetý zvyk a Okna Rosta jej využila k šíření úderných hesel s obrázky pro dělníky a chudinu. Rosta byl akronym pro Rossijskoje tělegrafnoje agentstvo, což byla první sovětská zpravodajská agentura v novém SSSR. Plakáty pro Okna Rosta vytvářeli úspěšní textaři, básníci a scénáristé, například Vladimir Majakovskij a Dimitrij Moor. Grafik, fotograf, sochař a architekt Alexandr Rodčenko založil uměleckou skupinu tzv. Produktivistů, fotografoval a filmoval pod vlivem německé filmové školy a Dzigy Vertova, vytvořil specifický styl grafického vyjádření nastávající sovětské éry. Texty dodával rytmický křikloun a talentovaný básník Majakovskij společně s kouzelníkem slov Velemirem Chlebnikovem. Majakovskij skončil sebevraždou, Chlebnikov zahynul během ruského vojenského tažení do Íránu.

Porevoluční nadšení zastihlo uprostřed tvorby rovněž významné ruské futuristy, například Kazimira Maleviče. Neemigroval (zvažoval to až při návštěvě slavného architekta a zakladatele školy Bauhaus Waltera Gropia v Německu, ale neodhodlal se). Jeho pozice v sovětském systému u akademika Lunačarského byla tehdy příliš výhodná, nakonec v roce 1930 upadl v nemilost a byl 14 dnů vězněn a v roce 1935 zemřel tento velikán světové avantgardy na rakovinu. Během svého působení zajistil sovětskému Rusku nesmrtelnou reklamu v podobě

kontaktů se špičkami světového výtvarného umění. Jeho velký vzor, Kandinskij, měl právnické vzdělání a ihned po revoluci jasnozřivě emigroval. Bolševici si však počínali velmi chytře a věděli, že světová jména uměleckých „star“ musejí umět přitáhnout ke spolupráci. Tak již počátkem dvacátých let Kandinskij neodolal „výhodné nabídce“ a společně s Chagallem a Malevičem se podílel na zřizování uměleckých sbírek a muzeí v sovětském Rusku. S bolševiky a koncentračními tábory svět tou dobou ještě zkušenosti žádné neměl a umělci se zatím ještě neměli důvod Rusů štítit.

Není asi úplným překvapením, že umělecký kýč propagandy, ona mobilizační a patetická složka, je univerzálně nakažlivý virus. Tvorba této vpravdě světové umělecké špičky, především její propagandistická část, zaujala velkého milovníka umění Josefa Goebbelse. Nikdy se netajil svým obdivem k vysokému stupni organizace bolševického Agitpropu. Vůbec se nerozpakoval o této inspiraci mluvit veřejně a nařizoval klíčovými lidem svého ministerstva obstarávat kopie a plagiáty děl Agitpropu. Ten zvláštní způsob spodního svícení, kde ostře řezané, optimistické tváře mladých dělníků, zemědělců, matek a dětí hledí k obzoru, jakoby fascinovány světlou a zářnou budoucností, která je užuž spatřena...! Na pozadí továrny a pole v mírně schematickém duchu, nářadí, snopy obilí atd. Tento velmi typický způsob vyjádření dotáhla ve filmovém zobrazení k dokonalosti Hitlerova dvorní filmařka Leni Riefenstahl, která vliv sovětských filmařů dvacátých let opravdu nezapřela. Dnes najdeme

dozvuky těchto uměleckých postupů v médiích u náboženských sekt a také u americké krajní pravice. Když se podíváte na náborový plakát americké White Students Union (Unie bílých studentů), jste náhle v Rusku dvacátých let nebo v Berlíně let třicátých. Ty ostře řezané rysy mladých vlasatých nadlidí, hledících mírně vzhůru a do dále...

Během druhé světové války pracoval sovětský propagandistický stroj na plné obrátky. Je důležité si například uvědomit, že Rusové dodnes neříkají „Druhá světová válka“, ale „Velká vlastenecká válka“. Začíná pro ně až rokem 1941, kdy Rusko napadl Hitler. O tom, že do té doby považovali nacistické Německo za svého pevného spojence, se nemluví. O tom, že spolu oba státy podepsaly „mírový“ Pakt Molotov–Ribbentrop, ve kterém si vojensky rozparcelovaly Polsko a nárokovaly další území svých sousedů, Finska, Lotyšska, Estonska a dalších, se také nemluví. Během Velké vlastenecké války vznikla obrovská vlna válečných písní a filmů. Ze zpěvu těchto propagandistických písní, které byly hudebně velmi dobré a pateticky působivé, žijí dodnes Alexandrovci – vojenský pěvecký armádní soubor, který s těmito písněmi koncertuje po celém světě a udržuje propagandistický narativ o vlastenecké válce a chrabrém Stalinovi naživu.

Já v komunistickém Československu vyrostla. Soutěže v přednesu veršů, které navazovaly na ruskou kulturní tradici „čtenie stihov“, byly velmi oblíbené. Samozřejmě, že básníci z nepřátelského západního tábora

nebyli tolerováni, což ale nám, dítkům školou povinným, poskytlo výborný vhled do ruské literatury. Zúčastnila jsem se tehdy všech myslitelných recitačních soutěží. Hlavně proto, že mimoškolní činnost tohoto druhu považovali komunisté za bonus pro přijetí ke studiu na střední školu – a mně jako dceři odpadlíka a nepříteli hrozilo, že studovat nebudu smět vůbec. Dodatek pro strejdu Johna z Norfolku, který komunisty nikdy nepoznal: Zakazovat studia dětem oponentů byla úplně běžná praktika. Fungovala líp jak vězení.

Dodnes mi zůstaly v hlavě útržky textů autorů různých národností: Okudžavy, Jesenina, Cvetajevové, Iskandera, Solouchina, Vysockého, Mandelštama, Pasternaka, Majakovského a dalších. Mnohý z nich byl v nějakém osobním okamžiku zachycen propagandistickou hydrou a donucen „plodit“, ale kromě propagandistického šuntu se tito autoři také dopustili opravdového umění a stojí určitě za to je znát. Jako děti jsme je poslouchali pořád. Z rádia, ve školním rozhlase, dětské pěvecké sbory tyto písně nacvičovaly na školách, zpívali jsme je v hodinách hudební nauky, byli jsme z nich zkoušeni. Němci tomu říkají hezkým slovem Ohrwurm (červík v uchu), pořád to slyším. Za války vznikla celá řada filmů – o válce, samozřejmě. Některé pitomoučké, některé strhující. Ale ty nejlepší byly podle mého názoru natočeny až po válce. Většina z nich byla nejen o válce, ale také o těžce zkoušeném člověku a jeho morálních dilematech uprostřed hrůz války. Nikdy nezapomenu na film režisérky Larisy Šepitkové Vzestup (Voschoždenije),

natočený až v roce 1977, který vyhrál Zlatého Medvěda v Berlíně. Film byl psychologickou studií dvou partyzánů, kteří v zajetí váhají mezi zradou a smrtí. Šepitková, stejně jako jiné velké filmařské talenty, natáčela filmy s povolenými tématy (o revoluci, o válce), a přesto se nevyhnula tomu, že některá její díla skončila tzv. v trezoru, to znamená, že je cenzura neschválila do oběhu k promítání v kinech.

Jak šel čas, umění sláblo, umělci už nebyli ani naivní, ani ke všemu ochotní a do metod ovlivňování nastoupily tvrdší praktiky.

V roce 1963 bylo kromě oddělení propagandy – na základě válečných a poválečných zkušeností – založeno ještě oddělení dezinformací, které už neřídili umělci, ale přímo tajná služba KGB. Práce nezahrnovala jen šíření lží, ale také pomluv, falšovaných fotografií, výrobu falešných „uniklých dokumentů“, kompromitování nepohodlných politiků, podvody a vytváření nátlakových skupin a šíření poplašných zpráv v týlu nepřítele.

Jak přibývalo deziluzí ze světa „komunistického ráje“, opadalo totiž postupně tvůrčí nadšení levicových umělců a o to víc nabýval na důležitosti dezinformační a donucovací aparát uvnitř tajných služeb. Na labilní umělce se už nedalo spolehnout, co platilo, byla už jen tvrdá disciplína a vydírání. Na místa šéfredaktorů v novinách celého sovětského bloku nastoupili prověření političtí kádři, o novináře už nebyl zájem na východě, ale na Západě. Pomocí tučných honorářů, protislужbiček, vydírání a zastrašování si na Západě vybudovalo dost slušný

vliv takzvané „mírové hnutí“, tedy různé populární organizace, jejichž cílem bylo šířit ideje pacifismu a spolupráce se Sověty. V dezinformacích se Rusové propracovali mezi naprosté světové mistry a málem dokázali odzbrojit Západ zevnitř. Po rozpadu Sovětského svazu jsme na to na čas zapomněli. Zkušená garda šedých vlků v západních zpravodajských službách odešla do penze a „mladí nadějní“ netušili, že v Rusku se nic nezměnilo, jen se tomu začalo jinak říkat.

KAPITOLA ČTVRTÁ

Narativ o zemi od Aljašky po Krym

V Rusku padl koncem dvacátého století dlouholetý povinný ideový futrál komunistických idejí a marxismu-leninismu. Bylo jasné, že tyto myšlenky jsou pro nový státní útvar *passé*, a různí ruští myslitelé od 90. let hledali, nač v historii navázat. Není žádným překvapením, že došlo k rychlému skluzu ke staré imperiální tradici – postkomunistická armáda potřebovala nové ideje pro vytváření vojenských plánů a komunistický internacionalismus byl už pro šíření ruského vlivu trapný.

Politický teoretik a autor slavné knihy *Střet civilizací* Samuel Huntington uvádí, že se Rusové začali vracet do dvacátých let k Petrovi Savickému a prvním propagátorům „východní“ imperiální doktríny. Ve druhé polovině 90. let s nástupem Jevgenije Primakova (1996–1998) na post ministra zahraničí se definitivně změnil i kurz zahraniční politiky Ruska vůči Západu. Původním záměrem Primakova bylo vytvoření společného jed-

notného hospodářského prostoru ve formě Společenství nezávislých států (SNS). Některé z bývalých republik však o spolupráci s Ruskem vůbec nestály, ba naopak. Primakov pochopil. Postupně přejímal iniciativu na zahraničněpolitickém poli od čím dál tím slabšího prezidenta Jelcina a začal otáčet kormidlo pryč od Západu. Eurasijský směr s orientací na imperiální obnovu „Velkého Ruska“ pak definitivně zvítězil s Putinovým nástupem k moci. Judith Goldsteinová s Robertem Keohanem ve své knize *Ideas and Foreign Policy: An analytical Framework* tvrdí, že v ruské zahraniční politice **každý ideový proud**, atlantismus, slavjanofilství či eurasianismus, představuje vždy **pouze** soubor idejí, reprezentující výhradně ruské zahraničněpolitické zájmy. Například rétoriku o „osvobození Slovanů“ ruští carští vládci chápali vždy zcela upřímně pragmaticky a nikdy to nepopírali – jako jejich ovládnutí a pohlcení. Nakonec byly sice tyto představy ve své „slovanské“ podobě postupně opouštěny, ale jejich podstata nikoli. V dnešní ruské společnosti se pořád setkáváme s pěstovaným vztahem ke vzkříšení jakési slovanské vzájemnosti. Tyto představy nejsou jen výsadou militantních nacionalistů, ale jsou šířeny jako základní pravda o světě mezi obyčejné, propagandy neznalé lidi. Obdobnou úlohu „pojítka“ mezinárodních zájmů hraje nyní také ruské pravoslaví. Rusko má vynikající vztahy se Srbskem a Řeckem, které tvoří léta pevnou oporu jeho zájmů na Balkáně. Pravoslavná církev je nadšenou a ochotnou vykonavatelkou zahraničněpolitických zájmů Kremlu.

Zkrátka a dobře – nová doba vyvolala silnou poptávku po nalezení dostatečně nosné imperiální **ideové** výbavy. Řečeno lidově, Rusové chápou, že každá válka potřebuje dobře vypadající „důvod“, tedy ideovou kostru. Kdo zná úspěšné období ruské válečné propagandy za druhé světové války, ví, že bez mantry „za vlast a Stalina“, bez písní a filmů by nikdy nebylo možné dosáhnout vítězství.

Nástup Putina k moci byl po hubených letech hospodaření jeho předchůdců poznamenán šťastnou okolností. Raketovým vzestupem cen ropy. Protože západní strategové již dlouho označují oligarchický systém v Rusku za „benzínku převlečenou za stát“, nastaly ruské ekonomice lepší časy a lidé to rychle pocítili. Putin navíc pochopil, že na to, aby se udržel u moci opravdu dlouho, nejlépe až do smrti, musí absolutním způsobem ovládnout tok informací v Rusku. Informace o tom, že za vzestup životní úrovně nemůže Putin, ale cena ropy, zůstala většinou Rusů utajena. Ne náhodou začaly stoupat vraždy novinářů, jejich bití a zastrašování právě za Putinovy éry.¹⁵ Nejprve bylo třeba odpůrce psychicky ovládnout, zastrašit, odradit. Posledním mrtvým novinářem na Putinově účtu je v době, kdy tyto řádky píšu, Nikolaj Andruščenko. O tom, že Putinovi velice záleží na pozměnění formě reality, svědčí fakt, že nikdo z novinářů

¹⁵ Po roce 2010 začal ale počet zavražděných novinářů opět klesat. Přesná čísla a jména novinářů jsou na stránkách https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_journalists_killed_in_Russia.

nezemřel rukou kata jako za Stalina, ale vždy jsou na vině „neznámí chuligáni“. Ostatně z prostředí pouličních gangů Putin vzešel, zná jeho sílu a pravidla. Gangstery zná a rozumí si s nimi.

KAPITOLA PÁTÁ

Gerasimovova doktrína a co z toho vzešlo

Schopnost ničit je také tvořivá síla.

– MICHAIL ALEXANDROVIČ BAKUNIN, RUSKÝ REVOLUCIONÁŘ

Sovětský svaz se za blahých časů rozprostíral na zhruba 22 milionech km². *Strana ogromnaja* se opěvovala v každé druhé písni, byla náhradním zdrojem hrdosti každého Rusa.

Ruská federace po rozpadu impéria disponovala „pouze“ 17 milionů km². Se zmenšením území souvisí samozřejmě pokles počtu obyvatel na ruském území. V roce 1989 čítal tehdejší Sovětský svaz 287 milionů obyvatel, v roce 1990 pak už v samotném Rusku žilo zhruba 150 milionů obyvatel. Na tento pocit stoupající bezvýznamnosti apeloval Putin ve svých projevech, dobře věděl, že Rusové začnou propadat nacionalistické depresi...

Putinův zahraničněpolitický koncept výslovně zmiňuje návrat k velmocenskému postavení již v roce 2000.

Od té doby se v Rusku jeho plán naplňuje – zbývá otázka, jak moc osudově. Dnes je Rusko jediný stát, který v Radě bezpečnosti OSN vetuje vyšetření zplynování civilistů včetně dětí zakázanými chemickými bojovými otravnými plyny v Sýrii.¹⁶ Návrat k sebezáchovné lži o Velkém Rusku stojí Rusy úplně všechno, i sebeúctu. Představa, že stále ještě mohou vše zničit, jim dává sílu pokračovat.

Začalo to nevinně. V roce 2013 si všiml americký novinář z Rádía Svobodná Evropa Rob Coalson v nenápadném ruském malonákladovém časopisu *Vojensko-průmyslový kurýr* pozoruhodného materiálu. Jeho autorem nebyl nikdo menší než šéf ruského genštabu Valerij Gerasimov. Pro jeho hlavní teze se vžil název *Gerasimovova doktrína*. Tou dobou ony zmiňované pilné včelky pracovaly na výsledcích svých pozorování nepřítelů již několik let a z jejich práce byly pomalu odvozovány závěry, které ihned prorůstaly do tzv. aktivních opatření v rámci FSB. Ale na rozdíl od praxe osmdesátých let zde bylo něco nového, co mohl umožnit jedině internet. Kybernetický rozměr novodobého válčení. Gerasimovova doktrína se mezitím stala otřepanou frází mezi experty, ale zůstala zcela neznámá cílové populaci, které je propaganda určena. Proto se sluší jí věnovat pár řádek.

¹⁶ Závěry vyšetřování OSN – <https://www.nytimes.com/2017/09/06/world/middleeast/syria-chemical-weapons.html>; <https://www.theguardian.com/world/2017/sep/06/syrian-regime-dropped-sarin-on-rebel-held-town-in-april-un-confirms#img-1>.

Gerasimovova doktrína je pozoruhodná hned z několika hledisek. Byla ve zmíněném článku popsána jako nové metody válčení v informačním věku, opřené kromě konvenční vojenské agrese především o informační, psychologickou a politickou válku. Začnu tím méně důležitým – byla zde patrná klasická paranoia agresora. Každý strateg to zná. Pokud se léta zabýváte plánem na ovládnutí nepřátelského teritoria, začne vám časem připadat logické, že nepřítel by měl dělat úplně totéž. Čím více specializujete své plány, tím víc se vám zdá nepravděpodobné, že by na vás jinak vyspělý nepřítel už něco podobného nechystal. Gerasimovova doktrína vychází z teze, že nelineární subverzivní válku vede již dávno Západ proti Rusku a Rusko se musí **jen** bránit. U Rusů tahle rétorická specialita není nic nového, používají ji již od třicátých let dvacátého století. „Voni si začali“ je jeden z tradičních startovacích argumentů jejich lidových trolů v diskuzích i dnes a je tím míněn Západ, Amerika, Německo, kdokoli.

Ostatně o tomto jevu již žertoval nejslavnější český spisovatel, autor slova ROBOT, Karel Čapek: „Nepřítel se pokoušel zákeřně střílet na naše letadla, pokojně svrhující bomby na jeho město.“

Fakt, že Západ nepovažoval za nutné na hybridní válečnou strategii nějak výrazněji reagovat (že ji hrubě podcenil), vyplývá z výsledků vyšetřování ovlivnění amerických voleb, které probíhá právě nyní pod vedením Roberta Müllera. Pokud by tomu tak bylo a Západ skutečně účinnou hybridní válku proti Rusku vedl, nedostal by se do tak hluboké defenzívy. Fakt, že měkkým

metodám ovlivňování nepřikládali vojenští experti adekvátní důležitost, je dnes důvodem destabilizace velkých demokracií euroatlantického okruhu. To potvrzují slova například generála Jamese Clappera, bývalého ředitele amerických tajných služeb. Ten v rozhovoru pro magazín Politico označil současný stav ruského vlivu za podkopání základů americké demokracie (Politico, 30. 10. 2017).

A nyní to podstatné. Článek o nových metodách války soustředil veškerou pozornost na politická, ekonomická, informační, humanitární a další nevojenská opatření, směřující k probuzení protestního potenciálu obyčejných lidí. Lidé musí být otráveni, rozzuřeni, znechuceni a plní vzdoru. Plnohodnotnou součástí vojenské doktríny se stává vědecký potenciál v sociálních a přírodních vědách. Dříve opovrhované „měkké obory“ lingvistika, historie, psychologie, statistika, sociologie, demografie, ekonomie, kulturní etnografie... – to vše je zdrojem informací, které napřed musíte o obyvatelích Západu shromáždit. Terén, který chcete dobýt, je totiž složen z informací. Ukrývají se v naší hlavě. Jak myslíme, čemu věříme, které pohádky máme rádi, které historické postavy obdivujeme, jakých selhání se bojíme – to vše je pro analytiku důležité.

Pak můžete tuto znalost přetavit v akci. Dezinformace, masové kampaně na sociálních sítích, spřátelení diskutéri, výroba politických skandálů, podlamování důvěryhodnosti politiků a jejich vydírání, organizování selhávání justice tak, aby to bylo zřejmé a prostým okem

viditelné, vydírání, subverze v policejních a armádních složkách, podlamování důvěry v média, vědu a fakta – to celé podmíněno nepřetržitým sběrem a vyhodnocováním informací. Ve viditelné rovině se toto působení projevuje ve stoupajícím společenském napětí, stoupající frustraci různých skupin obyvatel, rostoucí agresivitě diskuzí, přibýváním výhrůžek a vulgarismů ve veřejném prostoru, ztrátou zábran v nepsaných kodexech slušného chování.

Zajímavým aspektem hybridní války je aktivizace „notorických nevolíčů“, tedy lidí, kteří ve zdravé demokracii nikdy volit nepřijdou. Toto „bahno“, jak se v žargonu politického „píaristy“ nazývají notoričtí agresivní nevolíči, dezorientovaní, lidé bez práce, dlouhodobě na sociálních dávkách, bez vzdělání nebo náhle padlí až na dno, volit nechodí a všichni jsou za to víceméně rádi, protože společnost je s řešením jejich životních situací na štíru. Není to samozřejmě ruská vina, že se čím dál tím větší část středního stavu na Západě i Východě propadá do existenční a hodnotové nejistoty. Tento strach z budoucnosti je velmi komplexní, má mnoho podob v každodenním životě. Rusové se jej naučili pouze využívat a tlačit na nejcitlivější body tak, aby lidé ztráceli sebekontrolu.

Volební potenciál notorických nevolíčů je děsivě destruktivní. Vždycky neomylně zvolí největšího a nejhlasitějšího sprostáka, populistu, dadaistického ničitele. Jejich potřeba vulgarity a urážek, jejich představy ničení establishmentu, „kopnutí zpátky“ za jejich pokažené

nebo nenaplněné životy by měly být oprávněně naší noční můrou.

Ale my jsme se chtěli bavit, kdo by se jimi zabýval? A tak se na scéně objevili politikové, kteří k nim cíleně mluví. Kteří je velebí. Pozvedají na významu, dodávají jejich „špatné náladě“ společenskou prestiž. Čas od času jim nabídnou něco násilného či vulgárního. Dostat tyhle lidi k volbám byl geniální tah. Jejich touha ničit už nás bolestivě zasáhla v únoru 1948, kdy je brilantně zneužili komunisté. Krásně je to odvyprávěno ve filmu českého režiséra Jasného Všichni dobří rodáci. Úspěšní a bohatí sedláci, kteří na Moravě pozvedli zemi, pracovití a chytrí dřiči, kteří by pro svou půdu krváceli, byli odesláni do koncentračních táborů místními proléty. Ti jejich statky vyplundrovali a během roku přivedli ke krachu. Svět byl v pořádku, dokud nepřišli v roce 1946 k volbám a neposkytli komunistům podporu v roce 1948. Pak se všechno zhroutilo a přišli ruští poradci.

Základním rysem Gerasimovovy války je právě to, že je hybridní, kombinovaná. Žádný prostředek války nemá vrch nad ostatními, účinek se skládá z působení mnoha faktorů naráz. Ani sama propaganda, hlavní téma této knihy, není sama o sobě hlavním zdrojem vítězství. Bez psychologických operací, kompromitujícího ovlivňování politiků, soudců, veřejně činných osobností, finančních operací, vydírání a korupcí by nebyla nic platná a zůstala by neúčinná.

Když jste v hybridní válce dobří a propaganda dělá, co má, společnost si napříč různými sociologickými skupi-

nami začne připadat ohrožená, opuštěná svými lidry a rozdělená na **my a oni**. Těch bojových linií je zpočátku mnoho, ale časem zredukuje v jednu. Dva zneprátelené tábory jsou důležitý základ funkční manipulace. Důležité je, aby nenávisť mezi nimi dostávala čerstvé maso a myšlení nebylo možno spustit.

Sluníčkáři a náckové. Džendrdžihádistky a šovinističtí burani. Potratové vražedkyně versus tmářští pánbíčkáři. Každou vlnku sporu lze přefouknout do nesmiřitelné tsunami. Stačí mít ty správné textaře a správné marketingové nástroje na internetu. Nenávisť se postupně začíná slévat a v každé zemi se nakonec zformují dva tábory. Bez nepřitele (musí existovat nějaký čmoudi, muslimové, multikulti, feministky, lesby, pražská kavárna, neomarxisté na univerzitách, odtržené elity, zkorumpovaní politikové, Židé, Němci, teroristé z ISIS – cokoli chcete) je propaganda neproveditelná. Jejím nezbytným potenciálem je strach a jeho věrný spojenec hněv.

Na Ukrajině byla tato opatření naostro vyzkoušena. Nejprve přišlo „ukrajinské jaro“ – tedy pokus přiblížit se Západu, pokud jde o fungování právního státu a obchodu. Moskva správně usoudila, že touha po Evropě pro ni nedopadne dobře, a aktivovala své lidi uvnitř ukrajinských bezpečnostních složek. Mrtví na náměstích byli jen předehrou k bleskově připravenému plánu. Raději válku než další ztrátu vlivu, rozhodli se v Moskvě. Do země vstoupili příslušníci ruských speciálních jednotek a námořnictva. Tento předvoj byl oblečen v uniformách,

které nenesly žádné znaky státu, který je vyslal. Proto se jim na Ukrajině začalo říkat „zelení mužičci“.

Pojem „zelení mužičci“ paradoxně nevymyslel Putin, ale už Lenin. V době, kdy v roce 1920 okupovala ruská „Rudá armáda“ Polsko, navrhoval Lenin, aby se vojáci převlékli do neutrálního oblečení, pověsili na okupovaných územích všechny kulaky, katolické faráře a všechny majitele půdy. Mělo to vypadat, že to udělali vzbouření farmáři.

Na Ukrajině to bylo stejné. Briskně byli angažováni místní, kteří sehráli roli „separatistů“. Od této chvíle se nedílnou součástí válčení stává propaganda, jejíž hlavním cílem je:

- a) rozzuřit ukrajinské Rusy a popudit je proti Ukrajině;
- b) na mezinárodní scéně znejistit lídry států, podlomit jejich schopnost pojmenovat správně, co se na Ukrajině děje a infiltrovat masivně všechny Ruskem ovládané mediální zdroje jinou jazykovou a obsahovou verzí. Dnes se tomu říká „alternativní fakta“ (Díky, Kellyane, zlatičko, vejdete do historie, slibuju).

Propaganda začala na Krymu v místním prostředí působit okamžitě. Předseda právního výboru Evropského parlamentu Pavel Svoboda při své cestě společně s dalšími členy europarlamentu do bojového pásma na Ukrajině popisoval, jak se místní rusky mluvící obyvatelstvo bojí kolujících „alternativních faktů“. Univerzitní studenti se mu svěřovali, „že jim za používání ruštiny Ukrajinci vyříznou jazyk, říkali to na internetu“.

Již pět měsíců po vojenském vpádu Rusů na Krym je už v Evropě díky ruským serverům plně etablováno krycí označení „občanská válka“ namísto „invaze“. O ruské agresi si tou dobou troufnou mluvit jen zasvěcení vojensští analytici ze staré školy. Pokud to udělá někdo veřejně nebo na sociálních sítích (politik, novinář), je okamžitě napaden skupinou přesně spolupracujících trollů. Zbyde mu pověst lháře, radikála, paranoika a rusofoba.

Pět měsíců po napadení Krymu rozšíří na popud ruského televizního *Kanálu jedna* oficiální ruská média zprávu o tom, že Ukrajinci ukřižovali ve Slavjansku na náměstí malého ruského chlapce. Do kamery vypovídá očitá plačící svědkyně, ze které se ovšem díky kvalitní práci novinářů po celém světě záhy vyklube jen najatá ruská herečka. Jenže zprávu už na sociálních sítích sdílely desetitisíce lidí. Pravdivá verze (tedy fakta) skončí v absolutním nezájmu cílového publika. Pravda je vedle sexy lži jen prošlý ležák. Právě Facebook a Twitter by mohli vyprávět, jak si obě dvě v úspěšnosti stojí.

Asymetrie v šíření pravdy a lži se stává nosnou osou nové bojové linie. Lež je vždycky vzrušující, pošimrá v podbřišku, zatímco pravda je jen k uzoufání nudná oprava s jakýmsi šedými „fakty“. A navíc vždycky přijde pozdě. Kdo by o takovou stál?

O několik týdnů později obletí svět díky skvělému marketingu na sociálních sítích zpráva, že NATO poslalo 3600 tanků do války s Ruskem. Během tří dnů zaznamenala informace 40 000 sdílení a stihli se jí chytit populističtí politikové jak v Evropě, tak v Americe. Tuto

kampaň sledovala digitální forenzní laboratoř Atlantické aliance (Atlantic Council's Digital Forensic Research Lab) a vyhodnotila ji jako perfektně připravenou dezinformaci. Ovšem kdo by četl pravdivé zprávy z jakési cizácké instituce s dlouhým názvem? Navíc v angličtině!

Na Ukrajině lidé znejistěli v podpoře své vlády. Bůhví, co se tam vlastně doopravdy děje, říkali. „V jediném dni vyprodukovaly ruské TV kanály ty nejšilenější historky, jaké si umíte představit,“ uvedla v jednom z rozhovorů bývalá ukrajinská ministryně pro informatiku a informační politiku Tatiana Popovová, „je hrozná škoda, že jsme na ně nedokázali včas adekvátně reagovat. Byli jsme zpočátku tak bezradní... ty lži nám nejdřív připadaly směšné.“

Použití otevřené vojenské síly je v návrzích Gerasimovovy doktríny určeno primárně až na ZÁVĚR vzniklého konfliktu, který se na území nepřítele zažehne jakoby sám od sebe. Tato vojenská síla je pak Gerasimovem označována za „mírotvornou“. Na Ukrajině ale nebyl na nějaké dlouhé serepetičky čas. Ukrajinští studenti se náhle bez varování rozhodli, že chtějí žít mimo ruský vliv a začali demonstrovat. A tak bylo třeba jednat. Propaganda nastoupila až ex-post.

Paralelně s tím začali proruštit politikové v Evropě opakovat oficiální propagandistický slang kremelských kanálů. Na Ukrajině je fašistický převrat! Lidé chtějí návrat Banderovců! Dopouštějí se násilí na Rusech! Všude visí hákové kříže! Rusové musí své lidi bránit! ... a už to jelo.

„Esenci nelineární války,“ říká Gerasimov, „je fakt, že válka není na bojišti. Je všude kolem vás.“

A tím pádem jakoby nikde, dodávám. Nikdo z obyčejných lidí si ještě nestihl uvědomit, že jsme v zákeřné válce. Přijde nám to příliš nesmyslné. Cožpak se může válka odehrávat jen v naší hlavě? Když se nestřílí?

KAPITOLA ŠESTÁ

Ubavit se k smrti

Ještě před příchodem Gerasimovovy doktríny si ale někdo v ruských sociálních vědách přečetl dva geniální autory. Mediálního teoretika Neila Postmana a autora sci-fi Aldouse Huxleyho. Neil Postman si všiml destruktivní závislosti našeho mozku na dávkované zábavě. Ve své slavné knize *Ubavit se k smrti* popisuje v úvodu pokus s krysami. Krysy ve dvou laboratorních klecích měly připraveny různé podmínky. V první kleci dvě páčky – jednu na pití, druhou na žrádlo. Dávkovač podal pití či žrádlo po stisku páčky. Ve druhé kleci byla páčka navíc. Vedla ke spuštění elektrody v mozku krysy, do centra, které je stimulováno, pokud se krysa baví, nebo si hraje a komunikuje. Krysy v druhé kleci tiskly páčku „zábavy“ čím dál tím častěji, zapomínaly žrát a pářit se... až zemřely. Postman v knize dokazuje na mnoha příkladech naší obsesivní potřebu se bavit, která se nám jednoho dne stane osudnou.

Brit Aldous Huxley napsal geniální sci-fi o tom, jak lidé zapomenou na demokracii a svá práva, když je

v této **zábavní závislosti** udržujete. Kniha se jmenovala *Brave New World* – v českém překladu vyšla pod názvem *Konec civilizace*.

Ten druhý, inovativní koncept propagandy, se kterým Rusové oslavili nečekaný úspěch, je úplné osvobození politiky a státu od vlivu fakticity. Musí to být hlavně **zábavné**. Zábava je všechno, co se počítá. Když umíte bavit, můžete všechno. Udělat z faktů „prošlé zboží na skladě“. Čísla? Důkazy? Nuda, nuda, šed', šed'. Nová pestře zábovnná realita z nových neokoukaných serverů je přece o tolik přitažlivější. Je dovádívá, hrůzostrašná, ventiluje zadržované emoce, opravňuje k drsným úsudkům, vypustí ven tygra... jak osvobozující, sladké, opojné. Máme právo se po práci trochu povyrazit.

V porovnání s riziky klasické vojenské porážky, které s sebou nese ozbrojená akce, tyto soft-metody nejsou v myslích lidí zakotveny jako **prostředky války**, jsou oproti tankům neuvěřitelně levné a mají mnohonásobně vyšší územní dosah.

Když napadnete sousední stát a přiznáte se k tomu, všichni vás budou nenávidět a budete pravděpodobně poraženi – nebo to aspoň riskujete. Když povedete válku v myslí lidí, nemůžete prohrát. Jen narazit na překážky. Pokud si oběť neuvědomuje, že je napadána, pak odmítá i nutnost vlastní obrany. Tam, kde se nikdo nebrání, je samozřejmě radost válčit. A území nepřítelů – jak jsme se od starých čínských mistrů dozvěděli, lze dobýt i bez jediného výstřelu.

Zábava a zábavní obsahy jsou důležité z marketingového hlediska pro šíření jakýchkoliv názorů. Když se totiž bavíte, ani si nevšimnete, že nějaký názor konzumujete. Pod nejúspěšnějším virálem českého baviče Kazmy je v diskuzích asi největší koncentrace proruských trolů, jakou jsem kdy viděla. Na profilech politiků mnoho lidové zábavy nenajdete, dost to tam čpí nudou, ale na Youtube a v diskuzích pod populárními skeči – naprostý ráj. Začnou nenápadně, diskutují o tom, co Kazma zase předvedl v nedávné recesi, a pak už rozbálí tvrdý arzenál: vystoupit z EU, muslimáci, hordy, uprchlíci, debilní Merkelová, zlá EU, zlé elity, pitomá ústava, všechno platí Soros a ilumináti, prolhaní novináři, všichni lžou, všichni kradou, my jsme je prokoukli, máme selský rozum. Tradiční sada hesel omílaná pořád dokola je pod zábavními obsahy úspěšnější než obvykle ze dvou důvodů. Za prvé proto, že nikde nenajdete tak vysoký počet přístupů, zhlédnutí a sdílení, a za druhé proto, že uprostřed zábavy nejsou lidé ostražití na to, jaké informace konzumují – nemají zapnutý kritický filtr. Chtějí se smát.

Úplně stejně to funguje ve zpravodajství dvou komerčních televizí v ČR. Už dávno neprodukují normální informace o světě, ve kterém žijeme. Skladba a výběr informací je směs zábavy, lechtivého hororu, dojemných scének a lokálních informací pro houbaře míchaná dovedně ve prospěch toho, kdo momentálně chce ve zpravodajství „formovat“, namísto „informovat“.

Během jediné zpravodajské relace se tak nedozvíte reálná nebezpečí a výhry současného propojeného světa,

ale zkonsumujete imbecilizační dávku zábavy zabalené do studiového dresu.

Jakub Janda z českého thinktanku Evropské hodnoty, který se jako jeden z prvních thinktanků v Evropě začal zabývat ruským mediálním vlivem, si nedávno všiml, jaká je typická skladba a úroveň zpráv na komerčně úspěšné české televizi Nova:

- muže vtáhl kombajn, zemřel;
- dvouletý chlapeček spadl do žumpy, po 15 minutách zemřel;
- reportáž „problémy s přerostlou trávou“;
- zapnutí klimatizace může působit vážné zdravotní problémy;
- případ ubitého plameňáka.

Česká populace stárne, nerodí se dost nových dětí a většina lidí po padesátce už nemá dost sil učit se s mobilními telefony a sledovat sociální sítě. Jejich jediným spojením se světem tak zůstává televizní zpravodajství. Vzhledem ke Gaussově křivce, která nám říká něco o tom, že většina populace není nijak nadprůměrně inteligentní a nemá zvýšenou potřebu přijímat informace, je logické, že jejich volbou bude televize ZÁBAVNÁ, nikoli INFORMUJÍCÍ. Když uvážíte, že výše uvedený souhrn reportáží vytváří v hlavě již beztak provinčního Čecha naprostý nezájem o to, co se děje za hranicemi země, a totální utvrzení v tom, že to skutečně důležité probíhá u něj na poli, ke kterému se blíží zlá hejna zlých uprchlíků, kteří ho touží obrát o úrodu. Tento kontext zpráv pomáhá utvrdit v pocitu, že jsme pupek světa a máme

právo udělat si názor i bez rozhledu, vzdělání a znalosti cizích jazyků. Je to cílená výchova hrdě omezených ignorantů, kteří se v noci budí hrůzou, když se jim zdá o cizincích. Cizinec, nedej bože z exotické země, je v tomto mediálním světě jezdec z Mordoru bez tváře – čirá, instinktivní hrůza z neznámého a nepoznaného zla.

(Pokud máte při čtení pocit, že nechápu nebo zlehčuji nebezpečí islamistické hrozby, pak se prosím vraťte do úvodní předmluvy této knihy. Jsem si tohoto rizika plně vědoma. Ale tato kniha je věnována nebezpečí, které přichází z Ruska, na téma islamismus a terorismus je třeba sáhnout po jiných autorech.)

KAPITOLA SEDMÁ

Válka proti rozumu

Skandinávci už vědí své

V článku, který napsala publicistka Linda Kinstler pro server theatlantic.com, jsou zdokumentovány případy propagandistického napadení Finska a Švédska.

V roce 2016 se Švédsko začalo vážně zajímat o členství v NATO. Odpovědí byla ruská marketingová smršť na sociálních sítích, která rozšířila spekulace falešných blogerů a článků o tom, že odvetou Rusů bude strašlivá, ničivá válka, která zemi i národ vyhladí.

Finsko zažilo něco podobného. Ruská komunita je zde druhá nejpočetnější hned po Finech. Ruská média byla během dne zaplavena „alternativními fakty“ o tom, že finská vláda (její sociální úřad) odebírá ve velkém děti ruským matkám z fiktivních důvodů. Paralelně s tím obíhala zpráva, že totéž dělá i Evropská unie a umísťuje poté děti do rodin homosexuálních párů. Kampaň způsobila veřejnou paniku. Ve Finsku jsou na základě tohoto ataku od té doby systematicky školeni učitelé, pracovníci

veřejné zprávy, pohraniční stráž a další. Obsahem tréninku je, jak správně reagovat na propagandistický útok nebo jednotlivý hoax. Uvědomili si, jak strašné nebezpečí číhá ve vyvolání pudového strachu.

Estonci – průkopníci

Snad nejstarší zkušenost s tímto druhem napadání má Estonsko. Již od roku 2010 realizují Estonci dlouhodobý plán obrany založený na boji proti dezinformacím a manipulativním kampaním založeným na polopravdách a také proti kyberútokům. Estonsko dokonce spustilo vlastní ruskojazyčný televizní kanál pro domácí ruskojazyčnou menšinu. Svůj internetový prostor pravidelně monitorují a vyhodnocují. V Estonsku navíc zažívají i časté ruské kyberútoky. Estonci dnes pokročili tak daleko, že po mnoha a mnoha ruských kyberútocích zálohuji data všech vládních systémů na mnoha místech pro případ nečekané ruské agrese nebo pokusu zničit elektronickou státní správu při obsazování země. Estonci také jako první odhalili, že za každým dezinformačním a kybernetickým útokem je snaha Rusů odvést pozornost od jiného typu útoku, který právě probíhá v jiné oblasti nelineární války a je třeba od něj odvrátit urychleně pozornost. Jako první přišli s teorií, že ruská hybridní taktika užívá dvojí kampaně naráz – jednu skutečnou a druhou pro odvedení pozornosti vlády a veřejnosti jinam – uměle vyvolaným trapným skandálem,

hackerským útokem na média, musí to být šokující a viditelné, aby to okupovalo značnou část pozornosti, která se pak nedostává jinde.

K této zkušenosti jako člověk v branži dodávám osobní postřeh: Nevěřili byste, kolik škod si napácháte sami při neodborných pokusech vyvrátit účelově šířenou lež. Lidé v tom nejsou zběhlí, mají obvykle zcela mylnou představu o tom, jak média fungují a jak jsou jejich obsahy vyhodnocovány v lidském mozku. Hoaxem napadení politikové jsou většinou tak posedlí vysvětlováním pravdy, že zapomenou na pravidla, kterými se dnes řídí toky informací. Umanutým opakováním správných faktů a vyvracením lži **tyto lži vracejí zpětně do oběhu** a u nepozorného těkajícího publika způsobují zapamatování lži, její obtištění do hlubšího vědomí a zvýšenou pozornost vůči této lži. Místo pravdy zasévají sami o sobě pochybnost. A o tu jde v propagandě především.

Půda propagandy je zrádný močál, kde neplatí, že **pravda vyjde nakonec sama na povrch** a prosadí se. Je to svět polostínů, polopravd, kde temné bahno našeho vědomí nasává informace podle zcela jiných klíčů, než je jejich pravdivostní hodnota a fakticita. Je to místo zmatené logiky, žádné nuly a jedničky zde neplatí.

Smyslem dnešních falešných zpráv (na rozdíl od například hitlerovského Německa) není kupodivu prosazení lži, ale prosazení světového názoru, že pravda neexistuje.

„Musí existovat pluralita pravd,“ řekla v dubnu 2017 ředitelka pařížské redakce ruského propagandistického

kanálu Sputnik Natalija Noviková. Inlace pravd. Lež se mezi ně vejde také. Nas mnoho.

Množství „pravd“ je jen jedna z metod, jak vytvořit zmatení hodnot. Druhou, neméně oblíbenou, je metoda „smradlavé bomby“, tedy výroba skandálu. Když jsem jako novinářský elév na počátku své kariéry udělala v redakci nějakou chybu, utěšovala mne moje zkušenější kolegyně: „Nic není starší než včerejší noviny.“ Chtěla tím říct, že lidé nemají schopnost si pamatovat obsah novin déle než několik málo hodin. Pak vše vytěsni novými zážitky. S touto jednoduchou pravdou jsem posléze mnohokrát operovala, už na druhé straně barikády v dresu „píáristy“, když jsem se pokoušela rozmluvit politikům přehnaně obšírné reakce na nepravdy nebo nepřesnosti v novinách. Znáte to, čím víc se v tom hrabete... tím víc to lidem zapáchá. Tehdy jsem ale ani já netušila, že jednou přijde éra politiků, kteří budou z úst vypouštět nehoráznosti, obscénní vulgarity, lži a kompromitující skandály jen proto, aby odvedli pozornost od toho, co se stalo včera jim a co si lidé nesmějí pamatovat. Nový den potřebuje novou dávku silných emocí. V den, kdy to pro Donalda Trumpa začalo s jeho ruskými konexemi vypadat nahnutě, přispěchala na pomoc věrná Wikileaks a přišel skandál se sledovacími metodami CIA a podezřením, že se na nás špioni koukají přes chytrou televizi. V den, kdy vzniklo podezření, že český prezident porušil ústavu, raději předem udělil milost několikanásobnému nájemnému odsouzenému vrahovi. Novináři stáli s technikou na slunci několik dní

před věznicí, aby se platící divák nabažil svého spektaklu a podíval se, v jaké kondici a s jakými názory opouští dotyčný zločinec kriminál. Na ústavu se rychle zapomnělo. Tohle je jen vrchol ledovce. Ostatně metodu „vrtěti psem“ nevynalezli Rusové, ale americké „píárové“ firmy. Rusové se to jen naučili používat nejlépe ze všech.

KAPITOLA OSMÁ

Rusko a jeho hranice

Problémem Ruska je, že nezná své hranice.

– VÁCLAV HAVEL

Touto větou začíná v Rusku po proběhlé krizi vždy znovu období hledání identity. Vždycky to nakonec skončí expanzí. Je to jistota, jako že má týden sedm dní. Samuel Huntington v knize *Clash of Civilizations* popisuje pozvolný vznik ideové opozice k relativně neutrálnímu či „prozápadnímu“ kurzu prezidentů Gorbačova a Jelcina. Období klidu (bez pokusu o expanzi) je Rusy nahlíženo jako období ideové nejistoty a stagnace. To je situace, se kterou se není „ruský člověk“ schopen vyrovnat. Jeho historické vzpomínky jsou úplně jiné než ty evropské. Počínající Kyjevská Rus byla ve 13. století obsazena mongolskými vojáky. Tou dobou začala Evropou hýbat renesance a bankovní obchod. Ruskem procházeli Čingischánovi vojáci a podrobovali si ve vojenských vítězstvích jedno město za druhým. Mongolové se „zdrželi“ v Rusku zhruba dvě stě

let, do doby, kdy Kolumbus objevil Ameriku. Zavedli pravidla a zákony „Zlaté hordy“, zcela si Rusy podřídili. Mongolové však zdaleka nebyli tak krutí jako další nájezdníci, mongolští spojenci Tataři, kteří neměli dlouhodobý zájem vládnout a užívali místní ruské obyvatele hlavně pro trh s otroky. Evropané ve svých vzkvétajících městech nahlíželi do Nebe a Pekla s Dantem, obdivovali lidské tělo s da Vincim a rozporovali katolická dogmata s Kusánským, Brunem, Descartesem a Baconem. Rusové se upínali k vysněným vojenským vítězstvím, za větší slávu matičky Rusi. Tyto dva vesmíry se dodnes nějak nepotkaly. Hluboko na dně ruské duše zůstal strach, že se nájezdníci vrátí. Jedinou nadějí jejich historického mýtu se tudíž stala neporazitelná, největší, nejsilnější říše. Tahle vize je uklidňuje a ospravedlňuje příkoří, zažitá od vlastní vrchnosti tady a teď, v reálném čase. Ostatně ruština nemá sloveso být v čase přítomném. Umí říci jen „byl jsem“ a „budu“ – tvar pro přítomný čas v ruštině neexistuje, jako by na aktuální lidské existenci v přítomnosti vůbec nezáleželo. S výjimkou zvláštního způsobu užití tvaru „есть – Что есть природа?“, který však neumí vyjádřit ekvivalent základního spojení „já jsem“ – tedy základního sebeuvědomění, přitakání životu tady a teď.

Období pádu impéria

Po drastických politických změnách v Evropě a v bývalých členských zemích byla rozhodnutím politického

poradního výboru 1991 definitivně rozpuštěna Varšavská smlouva. V prosinci 1991 zanikl Sovětský svaz a tím i bipolární uspořádání světa. Z území bývalých satelitů byla odsunuta sovětská vojska. Pak se začaly emancipovat svazové státy. Nejprve se ze svazu odtrhly pobaltské republiky, v roce 1991 byla Moskva nucena uznat dle své vlastní ústavy z roku 1977 právo svazových republik na sebeurčení. Reakce uvnitř Ruska na sebe nenechala dlouho čekat. V srpnu 1991 proběhl v Moskvě pokus o puč. Bylo to těsně před smlouvou o rozvolnění Svazu na federaci republik. Byl vyhlášen výjimečný stav, v jehož čele zasedli konzervativní pučisté. Pučisté¹⁷ byli sice nakonec pozatýkáni, ale o stavu sil hodně vypovídá i skutečnost, že záhy (během roku) také propuštěni. Jelcin sáhl po puči k odvážnému kroku. Zakázal v roce 1991 Komunistickou stranu Sovětského svazu. Tím ale zemřela i nosná řídicí ideologie ruské expanze. Tohle prázdno bylo třeba rychle vyplnit.

Zbylé atributy velmoci

V této chvíli, kdy bylo jasné, že neexistuje vůle či síla obrovskou říši udržet vcelku, začali představitelé nově vzniklých států rokovat o vytvoření alespoň jakéhosi koordinačního svazku, jenž by Sovětský svaz formálně

¹⁷ Někdejší šéf KGB Vladimir Krjučkov – pozdější Putinův spojenec a rádce, Boris Pugo a další.

nahradil. Osmého prosince 1991 v běloruském Bělověžském národním parku vyhlásili představitelé Ruska, Ukrajiny a Běloruska zánik SSSR a podepsali úmluvu o vzniku tzv. Společenství nezávislých států, 21. prosince se připojilo dalších osm republik – Arménie, Ázerbájdžán, Moldavsko, Kazachstán, Kyrgyzstán, Uzbekistán, Tádžikistán, Turkmenistán. K přistoupení byla téhož roku 1993 donucena i Gruzie. Rusko přešlo do fáze, ve které se už mohlo spoléhat jen na ty nejelementárnější mocenské atributy: 1. ropa a plyn; 2. zkušenost hegemona (tajné služby, armáda, silovíci); 3. jaderné zbraně.

Pro Rusy se vynořili noví problematičtí partneři. Nej důležitějším hráčem se pro ně stala Čína. Čína je ekonomicky násobně výkonnější, nejsou proti ní vedeny mezinárodní sankce a je považována navzdory vládě komunistické strany a armády za progresivního obchodního partnera (bohužel jde o nebezpečnou politickou iluzi, to ale nepatří do této knihy). V důležitých otázkách mezinárodní bezpečnosti hlasují zpravidla Rusko a Čína v OSN společně, stojí i na stejných stranách při nepřímé účasti ve vojenských konfliktech (například v Sýrii pomáhali společně Asadovi proti politické opozici). Pro Čínu je EU obchodní příležitost, pro Rusko překážka na cestě za vyššími cenami plynu a vyšším politickým vlivem na své bývalé satelity. Jejich narůstající nerovné spojenectví nemůže euroatlantickému prostoru přinést nic než problémy.

Vztah Ruska s USA, NATO a EU

Vstup států střední a východní Evropy do NATO strávilo Rusko zprvu klidně, a dokud se hospodářsky dařilo, ropa a plyn byly na maximu svých cenových možností a v čele Německa stál pozdější ruský zaměstnanec Gerhard Schröder, byl pro Rusko svět bezpečným místem. S příchodem kancléřky Merkelové, stoupajícím vlivem Německa na EU a s posílením koncepce energetické nezávislosti EU na Rusku začaly ruské zahraniční politice špatné časy. Bylo třeba začít jednat.

A to se promítlo do Ruské politiky vůči Evropě. Ještě nikdy nebyly rusko-evropské vztahy tak špatné od doby rozpadu Sovětského svazu, jako jsou nyní.

Nic na tom nemění ani bilaterální jednání o možnostech stavby plynovodu Nord Stream či přátelské vztahy Ruska s ekonomicky problematickým Řeckem – ochlazení vztahů je patrné na všech frontách. Rusko se vyčerpávajícím způsobem vojensky angažovalo na Ukrajině (zatloukalo, nepřiznalo) a v Sýrii (oficiálně). S nástupem Hillary Clintonové do čela ministerstva zahraničí se bohužel nebývale posunul kurz Ameriky směrem na Pacifik a Evropa zůstala úplně stranou zájmu. Henry Kissinger, doyen mezi zahraničněpolitickými experty, se se svou dlouhodobou láskou k velkým hráčům a důsledným přehlížením vojensky bezmocných (kategorie, do které patří bohužel i EU, která je sice nejbohatším, ale vojensky nejslabším hráčem mezi světovými aliancemi) takticky přepočítal. Zatímco se v Americe přes Pacifik

vesele obchodovalo, na opačné straně Atlantiku se množila vejce agresora, jak je známe z hororu Vetřelec. Na první pohled to ale vypadalo, že je vše při starém.

Výsledky na sebe nenechaly dlouho čekat. V malé zemi v krásném městě na Vltavě vznikla testovací laboratoř pro hybridní útok na americký kontinent. Ale ani v ostatních evropských zemích Rusové nezháleli. Jejich kybervměšování do volebních kampaní už dnes vza-ly na vědomí všechny státy Evropy.

V Rakousku se za ruské podpory vyšplhali na druhé místo preferencí Haiderovi postnacističtí pohrobci s protonacistickou rétorikou. Rakušanům, zdá se, nevádí ani jejich vazby na Rusko, ale ani jejich někdejší finanční spojení s islámskými diktátory na Blízkém východě. Jsou stejně jako Češi empirickým důkazem toho, že kde je strach, tam chybí rozum. Rakouští „Svobodní“ dominují v průzkumech a málem protlačili svého kandidáta na prezidentský post v zemi. V Holandsku se nebezpečně nejvyšší metě přiblížil populist Wilders. Polsko zvolilo sice rétoricky protiruské, ale nacionalistické konzervativce, jejichž destrukční potenciál vzhledem k Evropské unii už opravdu stojí za ruský potlesk. Maďarský Orbán se přidal k Putinovi a jeho kurzu. Slovenský premiér Fico se rovněž netajil východními sympatiemi, než v létě 2017 otočil zcela nečekaně kurz a opustil ruskou propagandou tolik vychvalovaný svazek čtyř rebelujících východoevropských států v EU (Polsko, ČR, Slovensko, Maďarsko). Češi si v roce 2013 zvolili naprosto zjevného kandidáta Kremlu a konzumují kremelská média v tak

hojně míře, že dnes nemá smysl jim vysvětlovat, že v zemi žádné muslimy nemají, a jsou uměle udržováni ve strachu z EU a Islámského státu. Kdyby se před volbami ve Francii odehrál ještě jeden Bataclan, byla by nyní Le Penová prezidentkou a Francie by se pokoušela vystoupit z EU, což by fakticky znamenalo její zánik a poté možná i počátek rozpadu NATO. A to mluvím jen o nacionalistických, nikoli separatistických hnutích.

Britové zešileli v bulvární horečce jménem brexit, která je přijde zatraceně finančně draho a vyplatila se jen pěti miliardářům, kteří brexitovou kampaň financovali. Tektonické desky našich archetypálních útržků genetické paměti (válka s Turkem bude, na koníčka si vyskočím, šavlenka zaleskne se) se daly do pohybu a spějí k zemětřesení.

KAPITOLA DEVÁTÁ

Laboratoř v srdci Evropy

Máme něco, jako byla atomová bomba v roce 1949.
To donutí Američany jednat s námi jako rovní s rovnými.

– ANDREJ KRUCKICH, PUTINŮV SENIORNÍ PORADCE PRO INFORMACE
A KYBERNETIKU, ÚNOR 2016

V březnu 2017 běží v české televizi dva roky starý norský seriál Okupert (Okupace). Jeho autorem je spisovatel detektivních bestsellerů Jo Nesbø. Upřímně, přestala jsem jeho knihy číst kvůli na efekt vypočítané brutalitě, která je v nich obsažena. Ale to, co napsal v Okupaci, je zcela jiné. Syrové, realistické, znalé, nekaširované. Seriál pojednává velmi civilním způsobem o hypotetické ruské okupaci Norska, která se původně prezentovala Norům jako „dočasná výpomoc“ a postupně prorostla cílenou subverzí do totálního převzetí moci, aniž to kdo vyslovil nahlas. My Češi jsme tyto metastáze do těla našeho státu zažili dvakrát. Jednou díky sovětským poradcům na Pražském hradě a ministerstvu vnitra po

únorovém puči 1948. Únor 1948 byl skutečným převratem se vším všudy, tehdy ale zůstala ruská nadvláda ve stínu, nepřiznaná, tajená. Skutečný vliv ruských poradců na mučení politických vězňů a inscenované politické procesy a politické vraždy byl jen tušen a tiše se o něm šuškal mezi lidem, přiznat se oficiálně nesměl.

V roce 1968 nás Rusové obsadili i vojensky, tedy ne-skrývaně. Realisticky tak reagovali na postupné pokusy československých komunistů o emancipaci a převzetí vlastní cesty k socialismu. Českému obyvatelstvu byl celý koncept socialismu srdečně ukradený, ale touha změnit poměry a přiblížit se nějak Západu byla důvodem podpory tzv. „reformních komunistů“. Jak dokazují dobové dokumenty, ani pokus o reformu socialistické ideologie by se Sověty tolik nezamával, kdyby Československá armáda v květnu 1968 nezačala připravovat prostřednictvím svých špičkových odborníků vlastní, ryze československou obrannou doktrínu.¹⁸ Protože ten jediný fakt, který Rusové uznávají jako faktor spojenectví, je silová kontrola, spustil se v Moskvě alarm až při pokusu o doktrinální samostatnost.

Protože o cestu k socialismu šlo Rusům vždy až na posledním místě, a protože jejich skutečným cílem byla

¹⁸ Hlavní politická správa Československé lidové armády K č.j.: 0500/ 46 – 1959, Příloha IV, Memorandum s názvem *Formulovat a konstituovat československé státní zájmy v oblasti vojensství* (za upozornění na tento vzácný dokument děkuji informatikovi RNDr. Tomášovi Svobodovi, který jej zveřejnil na Wikipedii).

vždy jen a jen imperiální anexe cizích území bez ohledu na ideologii, která jim v tom pomáhala, správně rozeznali, že si takovou „emancipaci“ nemohou dovolit, a poslali tanky.

Jejich tanky se natrvalo usadily v přírodních lesních oblastech, kam od té doby už česká noha nesměla bez povolení vkročit. Přes to všechno jim z nějakých – pro nás tehdy podivných – důvodů záleželo na formě. Nesmělo se říkat „okupace“, ale muselo se říkat „bratrská internacionální pomoc“. Nesmělo se říkat „Pražské jaro“, ale „krizový vývoj“ nebo „kontrarevoluce“. Ke cti jim slouží, že na rozdíl od padesátých let už netrhali lidem v mučírničkách zuby a nehty, ale pomineme-li 137 mrtvých Čechů, „jen“ vyhazovali z práce a zavírali – za vydatné pomoci kolaborujících domácích. Tohle hybridní „mírové“ štěstí ovšem neměli ani Gruzínci, ani Čečenci, ani Ukrajinci, ani Lotyšci a další. Asi také proto, že Češi od druhé světové války nikdy nekladou ozbrojený odpor.

Pak přišli v sedmdesátých letech čeští podivíni, kteří sepsali a podepsali dokument o lidských právech v komunistickém režimu s názvem Charta 77. Všimli si, že Rusku ani komunistům není úplně jedno, jak na mezinárodním poli před ostatními vypadají. Chartistům muselo být jasné, že špatně dopadnou. V jejich středu se objevil nesmělý spisovatel divadelních her, který si všiml, že ačkoli „ONI“, rozuměj komunisté a Rusové, vlastní neomezenou kontrolu nad ozbrojenou a represivní mocí, jsou podivuhodně citliví na pravdivé pojmenování situace.

Mají potřebu používat novotvary, slova reprezentující umělou realitu. Slova záměrně deformující ostré vidění, někdy dokonce slova zrcadlová – Orwellovo „Válka je mír“ převedli normalizační komunisté za dohledu Rusů do bizarního světa neologismů a do zvláštní komunistické syntax, ze které na hony číselá zoufalá snaha vytvořit kaširovanou alternativu do očí bijící skutečnosti hanebné okupace. Ten vtipný chlápek z Charty 77 se jmenoval Václav Havel. Myslím na jeho absurdní divadelní hry, které ukazovaly celou tu trapnost s tvorbou fiktivní verbální reality. Myslím na ně, když slyším, jak Conwayová říká lžím „alternativní fakta“. Tenhle rukopis už my Češi důvěrně známe. Prožili jsme mezi falešnými slovy v propagandistickém ruském newspeaku pro porobené idioty skoro šedesát let. Jeden z prvních, kdo ho trefně ve svých divadelních hrách demaskoval, byl právě Havel.

Západ se po rozpadu Sovětského svazu s úlevou svalil na kanape a spal. Východ zatím bezmocně pozoroval postupující ruské metastáze do politických organizací a médií na svém těle. Do nastalého prázdna po nezdařeném pokusu o západní cestu Ruska přišla jediná myslitelná výplň, narativ o Velké Zemi od Aljašky po Krym – dnes ho slyšíme v písních stárnoucí putinovské pophvězdy Viky Cyganové.

Rusové nezaháleli, tenhle narativ zatím zabral vřdycy, kam až paměť sahá. Putin se jen obklopil lidmi, kteří jej dotáhli k dokonalosti. Lidem, jako je ideolog Dugin, jsme se nejprve vysmívali. Mysleli jsme, že jsou to šílenci,

když vzývají nacistické Německo a studují pojmy, jako byly Blut und Boden, Lebensraum, Ein Volk – ein Reich. A pořád jsme koukali na zábavní estrády a spali.

První nasazení metod ruské propagandy přišlo v době, kdy byly sociální sítě ještě v plenkách. Jeho startovacím momentem bylo pro Rusy umístění amerického radaru v Brdech. Všichni si pamatujeme masivní kampaň neziskových organizací, které za pomoci nevybíravého nátlaku z ruské politické strany nakonec uspěly. Akce STOP ZÁKLADNÁM byla ještě šitá podle staré americké zkušenosti ze sedmdesátých let, kde Rusové velmi zabodovali s podporou tzv. mírového hnutí mezi mladými lidmi. Přímým vzorem pro kampaň byla akce německých Zelených NE ZÁKLADNÁM z roku 2007, ani název nebylo nutno měnit. Zpochybnění odzbrojovacího procesu, uvolnění válečného napětí, tohle si všichni ještě pamatujeme z časopisu Dikobraz: „Váleční štváči z Wallstreetu“. V roce 2007 se hnutí STOP ZÁKLADNÁM a NE ZÁKLADNÁM etablovalo i uvnitř politických lokálních buněk stran, jako byly ČSSD, KSČM a další. Konaly se pochody, platily se inzeráty, šířily se hoaxy – tehdy ještě pouze mailem – a taky začal systematický veřejný mobbing lidí, kteří se těmito zdánlivě nezávislým iniciativám postavili do cesty. Výhrůžky, denunciace, stalking. Dnes se tomu říká trolení. Z této akce vytěžili Rusové obrovskou akční základnu lidí, proruských dobrovolníků a sympatizantů, kteří byli ochotni se angažovat „proti americké hrozbě“. Adresy, telefonní čísla, maily. Z těchto dat těží dodnes, lovili zde své dobrovolníky pro práci trolů

na sociálních sítích, zakládají skrze ně „domobranu“, lokální buňky k šíření letáků, snowballmailů a k pořádání akcí a koncertů na novodobější téma, na „muslimskou invazi“ (americká je mezitím už z módy). Provozovatelé jejich online marketingu dokonce tehdy zkoušeli vyrobit a naprogramovat vlastní kanály na sociálních sítích. Ze zkratky NEZA (Ne Základnám) vznikly ruské deriváty NEZABOOK, NEZATUBE, NEZATWITTER atd. Informace těchto neziskových organizací byly mezinárodně velmi dobře vyživeny ruskou zpravodajskou činností, takže přinášely stále nová a nová „odhalení“. Mobilizace této antiamerické vrstvy obyvatel proběhla velmi dobře a vytvořila perfektní network pro rok 2013 – prezidentskou kampaň.

Prezidentské volby 2013 vtrhly do Čech s naprosto novým typem komunikace. Sociální sítě, četné přeposílané maily, pomluvy, polopravdy, nenávist, organizovaný křik ve veřejném prostoru. Svět tomu nevěnoval pozornost. Češi si zvolili jakéhosi vulgárního prezidenta, který se obklopil poradci, co podnikají s Rusy. No a co? Kdo s nimi dnes nepodniká?

Ta malá česká skvrna na mapě Evropy posloužila jako laboratoř něčeho nového, velkolepě organizovaného. Nastalo rozdělení společnosti na nepřátele. Venkov proti městu. Všichni proti „Praze“. Vysoká škola života proti univerzitním povalečům. Vlastenci proti zaprodancům Západu, sluníčkářům, muslimákům... „Těmahle rukama“ proti nemakačenkům v pražské kavárně.

V holubičích Čechách zavládla zuřivá nenávist uvnitř leckteré rodiny. V čele státu stanul prokremelský kandidát. Zbývalo připravit skutečné bojiště: Evropu a Ameriku.

Miloš Zeman je pionýrem mezi apoštoly doby postfaktické.

Je zákeřný jak manželka nevěrného muže.¹⁹

Lže, jako když tiskne.²⁰

Otočí názor během jediného dne a drží opačný kurz stejně fanaticky jako ten předchozí. Dnes Šavel, zítra Pavel.²¹

Netrápí jej mezinárodní ostuda, kterou způsobil. V projevu před Evropským parlamentem řekl: „Mým evropským snem není dávat si steak v centru Evropské

¹⁹ Když se v devadesátých letech na počátku své kariéry potřeboval pomstít své stranické rivalce Petře Buzkové, nechal o ní vyrobit falešný kompromitující spisek, který vešel do českých dějin pod názvem „Akce Olovo“; https://cs.wikipedia.org/wiki/Af%C3%A9ra_Olovo.

²⁰ Lži je už tolik, že je začaly různé servery sbírat a publikovat. Všechny Zemanovy lži najdete například na serveru BRICS.CZ – <http://www.brics.cz/zemanovy-lzi>. V této knize by zaplnil jejich popis několik stran a je škoda dělat z ní důkazní kroniku.

²¹ Například mluvil v souvislosti s Andrejem Babišem o tom, jaký by měl být český politik – především by prý neměl krást, podrážet a musí dodržovat uzavřeného dohody. Tím narážel na opačné vlastnosti Andreje Babiše. Tétož člověka nyní pověří sestavením vlády, a to – jak sám řekl – i kdyby byl obviněn z trestného činu.

komise, který vypadá jako bublinkový bezdomovec a chutná jako bublinkový bezdomovec...²²

Je lascivně útočný k ženám.²³

Rád dělá pokleslé vtipy, kterým se sám směje. Mnohdy pokleslé jak ranní teploty na svatou Annu. Mluví o znásilňování žen za spikleneckého pomrkávání v parlamentu, jako by šlo o českou tradiční hodnotu.²⁴

Je vulgární. Dovede říci v hlavním vysílacím čase do nejsledovanější stanice slovo „kunda“ a dostat se tak na deset dní mezi nejdiskutovanější témata a osoby v české politice.

Jako první vyzkoušel metodu gaslightingu, když krivě obvinil zesnulou legendu české žurnalistiky Ferdinanda Peroutku (vězněného v nacistickém koncentračním táboře Dachau a Buchenwald) z obdivu k Hitlerovi.²⁵

²² Originál v AJ najdete na <http://www.radio.cz/en/section/curraffrs/president-zeman-addresses-european-parliament>.

²³ „Jsou ženy, které by měly být zahaleny co nejdůkladněji,“ žertoval také svérázně Zeman. „A pak jsou dívky, kde bych jim tu burkinu strhnul,“ uvedl. A to podle toho, jaké jsou jejich fyzické proporce. Zdroj: https://zpravy.idnes.cz/zeman-se-postavil-proti-burkinam-v-ceskych-bazenech-fhx-/domaci.aspx?c=A170827_120142_domaci_kop.

²⁴ Pověstný vtip o přeříznutých aktivistkách na Šumavě v projevu před Poslaneckou sněmovnou Parlamentu ČR dne 22. 2. 2017.

²⁵ Gaslighting je metoda psychické manipulace, kterou američtí psychologové nazvali podle stejnojmenného filmu. Hlavní hrdina se v něm pokouší dovést svou ženu (Ingrid

Donutil české žurnalisty studovat historické prameny o Peroutkovi a ujistit se, že se nezbláznili a že nic nepřehlédli.

Podlézá americkému prezidentovi nevhodným způsobem. Piše mu, že je nazýván „českým Trumpem“.²⁶

Vyznamenává a do veřejných funkcí navrhuje lidi s prokazatelnou minulostí u komunistické tajné policie StB.²⁷

Narušuje ústavní zvyklosti svévolnými výklady pravomocí. Nechá vládnout vládu svých blízkých politiků bez vyslovení důvěry poslanecké sněmovny, v demisi.²⁸

Utvrzuje celý pozorující svět v dojmu, že tento pomysl-ný Král Ubu je svým proruským národem milován a že

Bergmanová) k šílenství tím, že ji neustále manipuluje a zcela neuvěřitelně lze tak, aby začala pochybovat o svém rozumu. Podstatou gaslightingu tedy je vršení naprosto nestydatých lží, aby lidem připadalo zcela nepravděpodobné, že by někdo tak vysoce postavený mohl tak neuvěřitelně lhát. Neschopnost přijmout tak málo pravděpodobný jev nakonec vede k tomu, že lidé začnou přezkoumávat svůj vlastní úsudek, protože nemohou přijmout podezření, že nejvyšší autorita je šílenec nebo patologický lhář.

²⁶ Originál dopisu na <https://zpravy.aktualne.cz/zeman-ma-radost-pozval-trumpa-do-ceska-schapira-oznacil-za-p/r~8bb3d6eaa67a11e6a222002590604f2e/>.

²⁷ Například vyznamenaná Jitka Pelikánová Frantová, která donášela na Jana Wericha, nebo Karel Srp, kterého chtěl Miloš Zeman prosadit do rady Ústavu pro studium totalitních režimů.

²⁸ Vláda Jiřího Rusnoka od 10. července 2013 do 29. ledna 2014.

všichni Češi jsou jako on – pro ně musí být demokracie a NATO opravdu škoda.

Život s prezidentem, který není svým vlastním pánem, je jako nedobrovolná jízda na řetízkovém kolotoči nebo na horské dráze. Nejprve je to sranda. Lidé se smějí a něco volají, uletí vám klobouk, pak dostanete ránu do hlavy, prožíváte hněv a stud, občas je vám na zvracení a pak už jen tiše doufáte, že ten zlý sen brzy skončí a vy se probudíte. Rozhodně ale nemáte sílu něco proti té odstředivé síle podniknout, takový víchř událostí se roztočí, že vás to přibije do sedadla. Tohle je princip hybridní války, když neumíte správně bojovat.

Český úděl

Nejsme zajímaví. Jsme malínci. Je nás deset milionů. Poklidní, nenároční, byť stále reptající sedláci, kteří po násilné rekatolizaci, po životě v habsburské monarchii a po násilném obsazení Němci a Rusy nikam neutekli a snažili se přežít. Milujeme své zahrádky, slepice, králíky a záhony s mrkví. Neznáme skoro žádné cizince a moc neumíme cizí řeči. Strašně se o své záhonky bojíme. Nenávidíme všechny vlády, které jsme kdy měli. Pořád si na něco stěžujeme. Ale k zbláznění milujeme svou zemi, svou krajinu, svou hudbu, vlastní pivo a víno. Nejsme bojovní, ale když jsme vystrašení, býváme zákešní a mstiví. Nesnášíme nic, co je cizí, v minulosti všechno zlo přicházelo vždy s cizinci a od cizích, už od středověku.

Jsme vynalézaví a nerespektujeme autority. Umíme se přetvařovat před panstvem. Čas od času se v nás bouřlivě vzedme zapomenutá hrdost a čest. Nevěříme v Boha, jen na peníze a zdraví. Bojíme se být patetičtí.

Tady v Kanadě, kde žiji, děti šokuje, když jim řeknu, že mou zemi přejedete autem za pět hodin. Nemáme ropu, moře a už ani uran. Máme jen tu dobrou polohu. Proto je v České republice ruská ambasáda obsazena více lidmi, než je obsazena ruská ambasáda v USA. Jsme jejich laboratoř. Jejich bankovní a informační centrum, zde sídlí mozky jejich hybridní strategie.

Rusové už v devadesátých letech rozštěpili Česko na dva nesmířitelné myšlenkové tábory. Dvě politické strany, ODS a ČSSD, rozpoutaly mediální válku pod křídly svých temných lordů – Klause a Zemana. Tehdy jsme ještě neuměli předpokládat, že by mohli sloužit Moskvě. Věřili jsme jim. Nenávist chlístala ze všech politických projevů a médií tak silně, že si oba národní znesvářené tábory neměly čas všimnout, že pimprlové divadlo s jejich vášněmi hraje jeden jediný schopný ruský loutkoherce.

Když už hrozilo, že se lidé bojem Klause a Zemana unaví a moc se přelije jinam, došlo mezi nimi k uzavření tzv. opoziční smlouvy. Aby ti dva nepřišli o slábnoucí vliv, podepsali dohodu o rozdělení moci ve státě mezi vládou a opozicí, která balancovala na hraně Ústavy a všechny podvedené lidi upřímně vyděsila. Nakonec vždycky dojde k přiznání barvy. A o moc tu jde především.

Na ideologii Rusové vždycky kašlou, to je pouze kára, na které nakonec přivezou tanky nebo místodržitele. Jsou schopni posílat peníze avantgardní levice i nacistům. Jsou to realisté. A chtějí za všech okolností vypadat jako vítězové.

Příchod trolů do země Švejka

V Čechách bylo vždycky tak nějak cool uchechtávat se modlám. Proto nám, kteří věříme v pravdu a jinou překonanou veteš, připadalo trochu trapné velebit Havla, chartisty a jiné „morální týpky“ poté, co se stali světovými celebritami. Na počátku nám přišlo lepší uchechtávat se škodolibě disidentům, protože jsme nevěděli, kdo jsou trolové a komu slouží. Nemáme rádi patos a střílet si z hrdinů je český národní sport. Připadali jsme si tak nějak víc sví, jako typičtí bořitelé mýtů, kteří nemají z ničeho respekt.

Jaké je vzácné palivo na tři? Hus. (Mimochodem, kult Husa, kterého „upálili ti odporní tlustí katoličtí preláti“, nACPávající se ve filmech sádelnatými husičkami, byl pro komunisty skvělá základna pro boj se vzdorovitou církví, jejíhož vlivu se obávali.) Hus je jednak díky naší minulosti a jednak díky intenzivní komunistické propagandě symbolem českého boje za pravdu a spravedlnost. Jako kdyby tento černý humor, který je silně za hranou, vznikl proto, že jsme potřebovali vyzvrátit část komunistických filmů, ve kterých do nás horem

dolem tloukli, že církev je ZLO a rabující lid bojovník za pravdu. Takhle Češi fungují. Bouráme pomníky. Nic nám není svaté a to je děsně cool. Nevěř ničemu a nikomu je naše národní heslo. Takže jsme troly uvítali s otevřenou náručí. Pochybovali o všem, vysmívali se všemu, byli jedni z nás.

Jenže pak jsme se najednou uchechtávat přestali. Humor vystřídala organizovaná nenávist s bubínky a písťalami. Zuřivá nenávist. Někteří z nás zavětrili. Tohle není české, to je něco nového, cizího. Přišlo to zvenčí a „nějak“ to do nás vstoupilo.

Trolové přešli mezitím k nadávkám. Přestali jsme pro ně být užitečnými idioty a stali jsme se havloidy, sluníčkáři, dobroseri, pravdoláskaři, sluhy muslimáků, neo-marxisty, džendrdžihádistkami, zrádci národa a vlasti. V jejich slovníku se objevila celá řada neologismů, jejich skutečným terčem byly staré hodnoty. Pravda, láska, dobro, slunce – se v trolich ústech objevují v posměšné vulgární konotaci. Tato slova jsou na nás Čechy příliš patetická, máme strach z jejich zneužívání a výsměch je jistou formou sebeobrany před tímto zneužitím, před zklamáním. A to je ten přitažený šroub. Naše slabé místo. Ten, který na nás hledal už Stalin. Nikomu nevěřit. Ničemu nevěřit. Ve své neschopnosti naděje jsme zranitelní.

Otto Gutfreund prý tvrdil něco v tom smyslu, že „panák je někde uvnitř, jen ho dostat na světlo“. Obraz nepřítele je v propagandě zpočátku vždy mlhavý (ONI), aby bylo možno pro konkrétní obraz vybrat konkrétní skupinu, oběť. Nepřítel musí splňovat určité charakte-

ristiky. Musí být nesrozumitelný, jeho sociální status musí být vyšší, než jsme ochotni strpět (pražští kavárníci, uprchlíci s ajfouny), a hlavně musí být přiměřeně slušný a slabý, aby se nedokázal tvrdě bránit. V hitlerovském Německu se pro tuto roli ideálně hodili Židé. Dnes je v každé zemi, kde ruská propaganda působí, nepřítel formulován malinko odlišně, podle kulturních stereotypů. Univerzálně jsou vděčným nepřítelem imigranti. V České republice, podobně jako v jiných státech, jsou nepřítelem skupiny lidí neschopné nenávidět cizince, které žijí ve velkých městech a jsou většinou vzdělanější, než je průměr. To jsou ti, kteří by mohli nadějný záměr na ovládnutí populace strachem překazit. Volební mašinerie Miloše Zemana je pojmenovala pražská kavárna, havloidi, sluníčkáři. Praha byla na českém venkově odjakživa podezřelé místo a „kavárna“ naznačuje, co mají tito lidé asi tak celý den na práci. Válejí se po fotelích, a kdyby měli vzít do ruky krumpáč, asi by hrůzou umřeli. Výraz havloid je zase pokus o zhnusení slova Havel přidáním přípony, která náleží slovu antropoid, humanoid. Tedy něco zdánlivě lidského, ale jen opravdu zdánlivě. Chytré, velmi chytré. A sluníčkář možná vzniklo od pozdravu dobráckého hlasatele počasí Jána Zákopčaníka na závěr každé jeho předpovědi: „Pěkný den a slunce v duši.“ Slyšíte to? „Slunce v duši“! Jako kdybych slyšela syčící český skepticismus: „To nám chce ten idealistický cvok namluvit, že štěstí je stav duše??? Přece každý slušný Čech ví, že... štěstí je krásná věc, ale prachy si za ně nekoupíš.“

Na permanentně podrážděné a každodenně podezíravé Čechy fungoval tento pozdrav jako rudý hadr na býka, což neušlo médiím ani ruským analytikům: „Bojí se být pozitivní a mít nějakou naději. Tak tady zatlačíme.“

Nepřítele (cizáky a ty, kteří z nich nemají strach) bychom už měli. Nyní je třeba ukázat nepřítele co nejsířšímu počtu publika. Jedině strach a nenávisť dokáží v limbickém systému (důležitá část našeho mozku) vypnout kritické myšlení. Když řeknete, že „neomarxisté narušují tradiční hodnoty a destruuují rodinu“, budou konzervativci jako já vřele souhlasit. Ani si nevšimnou, kdo koho mezitím neomarxistou označí. Než jsem si stačila všimnout, byl neomarxista i ze mne. Dnes se vám na diskuzních serverech běžně stane, že vás za neomarxistu označí ruský trol převlečený za amerického konzervativce. Jestliže vidíte syndrom získaného selhání imunity amerického konzervativismu, pak je třeba vás označit za neomarxistu. Červená, černá. Přítel, nepřítel. Musí to být jednoduché. Svět je moc složitý. Tweety nesmějí mít víc než 280 znaků, jinak by je někdo mohl rozebírat. Těch pár písmen za rozbor nestojí, tekutá modernita staví svůj hrad na vzedmutých emocích, ne faktech. Nerozebírat, nenávidět! Hned!

Protože hněv a strach je tekutá věc, může být jeho tok usměrněn. Když ve vás doutná potlačovaná zlost nad tím, že po listopadové revoluci roku 1989 uchopili takřka veškerou klíčovou ekonomickou iniciativu bývalí komunisté a členové tajné policie StB a lidé s vazbami na Rusko, privatizovali státní majetek sobě a svým

příbuzným a učinili tak sami sebe přes noc plutokraty a oligarchy, nemůžete s tím nic dělat. Je to stejně marné veřejné tajemství, jako byla kdysi přítomnost ruských poradců na všech ministerstvech. Jste obyčejný občan, v KSČ jste nebyl, u tajné policie ani pro ruskou rozvědku jste nepracoval, váš přístup k informacím a finančním zdrojům se tak nějak zdravě rovnal nule a nyní víte, že značná část těch, co vám ničila za komunismu život, byla odměněna bezpracným ziskem nemalého kapitálu, který vzešel z jejich interní sociální sítě a peněz nás všech. Máte strašnou zlost, ale není koho udeřit. Mediálně saturován je jen hněv na EU a na uprchlíky. O EU víme, že se bránit urážkám neumí a nebude, cizinci ostatně taktéž. Tak proč si neulevit, někudy to přece ven musí. Hněv nejde kumulovat donekonečna. Někoho je třeba kopnout.

KAPITOLA DESÁTÁ

Trololo

Kdybych měl totiž vnějším chováním
najevo dávat vše, co nosím v srdci,
budu mít za čas srdce na dlani,
aby si do něj každá kavka směla
beztrestně klovnout. Nejsem to, co jsem.

– SHAKESPEARE, OTHELLO

V Petrohradě na ulici Savuškina 55 sídlila instituce, jejíž práce měla být původně tak tajná, že si ani netroufla vyplácet veřejně své zaměstnance. Tak museli lidé, kteří pro ni chtěli pracovat, dostávat výplatu bez stvrzenky a na ruku. Je to Centrum internetového výzkumu, které vede kremelský oblíbenec Jevgenij Prigožin. Ve skutečnosti je to první známá trolí farma na světě, které se dostali novináři pod kůži. Bude jich jistě víc, ale tahle na ulici Savuškina měla prostě smůlu. Narazila na několik všetečných novinářů a jednu nespokojenou trolku, která se v létě 2016 chtěla soudit o zadržený plat.

Utajení této instituce vbrzku naplnilo heslo Viktora Černomyrdina: **Mysleli jsme to dobře, ale dopadlo to jako obyčejně.**

Díky bývalé trolce Ljudmile Savčukové a reportéru New York Times Adrienu Chenovi se svět dozvěděl, že v rámci nové hybridní války Rusko masivně ovlivňuje všechny internetové diskuze pomocí placených trolů,²⁹ tedy počítačově a jazykově vybavených mladých Rusů (ale i cizinců), kterým nevadí vydělávat si přes den tím, že vystřídají až deset identit různých diskutérů za směnu a v jejich kůži šíří Kremlem podporované názory. Pracují sami i ve skupinách a najdete je všude tam, kde se na internetu rozvine diskuze kolem nějaké oblasti ruského zájmu. Válka proti Ukrajině, Putinova osoba a autoritářský režim v Rusku, Trumpovy vazby na Rusko, důležitost NATO, rozvoj EU, ale i moderní medicína a alternativní léčby – to všechno jsou témata, do kterých Rusko na internetu zasahuje tak, aby se zdálo, že prokremelské postoje mají mezi lidmi většinu. Trol-factory

²⁹ Nejen trolů, ale i trolich robotů, které již pracují na bázi umělé inteligence, účastní se diskuzí a hlavně rozesílají po internetu strašlivou rychlostí toxické obsahy... Tyto „boty“, jak se jim říká, umějí samostatně vytvářet obsah, identifikovat obsah, repostovat (sdílet), lajkovat a vytvářet jiné programováním dané aktivity. Jejich zkoumání se věnují digitální laboratoře po celém světě. Jejich obsahy jsou advokátem násilí, hádek a nenávisti. Roboti se tyto memy učí velmi snadno. Popis toho, jak se roboti programují a učí, najdete např. na <https://medium.com/@robhat/identifying-propaganda-bots-on-twitter-5240e7cb81a9>.

dobře platí a práce v ní není lehká, neboť vyžaduje velké soustředění po mnoho hodin denně. Trolové napadají veřejně známé osoby a ty, kteří mají vliv na veřejné mínění (tzv. opinionmakery), kteří by svými názory mohli působit Moskvě škodu. Trolové se zapojují do diskuzí a navzájem si v nich přihrávají. Někteří se specializují na výhrůžky a zastrašování. Jiní chrlí argumenty dle předem vytvářených scénářů. Další pouze nadávají a urážejí, testují citlivost své oběti. Často jsou neskutečně sprostí. Někdy jen útoční. Nikdy vám neodpoví na to, na co se ptáte, ale většinou na něco úplně jiného, melou si to své. Odpovědi vždycky, jsou totiž placeni od postu. Jsou k neutahání a jejich posláním je mít všude poslední slovo. Ovládnout fyzicky prostor diskuze, strhnout na sebe pozornost. Rozzuřit diskutéry. Znechutit ty slušnější.

Příběh trolky, který obletěl svět

Ljudmila Savčuková patří ke skupině InfoPeace, jako novinářka se rozhodla proniknout do trolich továren ruské propagandy. Na inzerát se přihlásila o práci trolky v petrohradském Internetovém centru na ulici Savuškina. Její práce byla náročná: denně pět článků, 10 textů pro ženy (nepolitických) a nejméně 150 komentářů pod posty na sociálních sítích, které vyprodukovali její kolegové z trolich farmy. Každý den se postupovalo podle seznamu témat, která byla ten den určena k propagaci a která bylo třeba dostat lidem do hlavy.

Její úloha byla patrně něco mezi trolelem Sestra a Pěšákem (více se o nich dočtete dále). Jednou z jejích „alias“ byla věštkyň jménem Cantadora, která radila ženám, jak si najít partnera, věštila jim budoucnost, radila jak zhubnout a šířila šílené esoterické teorie o Rusku jako vyvoleném státu s vesmírnou energií, který byl vybrán vyššími silami k záchraně světa. Ženy většinou esoterická témata milují a tvoří značnou část důvěřivého publika na těchto webech.

Blogovala o módě a vaření, šířila mezi lidmi strach z nové ukrajinské vlády, postovala prefabrikované story o vymyšlených zvěstích ukrajinských vojáků... atd. Po vraždě opozičního politika Borise Němcova měla za úkol šířit názor „lidu“, že vrahy poslala sama politická opozice.

Poté, co Savčuková vše vyzradila britským novinářům, přestěhovalo se Centrum výzkumu internetu jinam. Savčuková poskytla celou řadu rozhovorů o tom, jak to v trolích továrnách chodí. V rozhovoru pro německý Der Spiegel popsala, že uvnitř továrny existují různé sekce, ona sama působila v sekci blogerů. Věděla, že kolegové mají mimo jiné i sekci „novinářskou“, kde zakládají na Ukrajině a v Evropě zpravodajské a komentované weby, ve kterých se „upravují“ informace. Plat trola je na ruské poměry zcela nadstandardní, 50 tisíc rublů měsíčně, což dělalo v době rozhovoru pro Spiegel asi 800 amerických dolarů. Mezi troly se šušovalo, že skutečným vlastníkem továrny je Putinův chráněnc, podnikatel v cateringu (státní zakázky pro školy a armádu)

Jevgenij Prigožin. Plat ale dostávali v hotovosti načerno na ruku, bez smlouvy a museli podepsat dohodu o mlčenlivosti. Savčukové to připadalo směšné, jak může někdo vymáhat mlčenlivost, když se bojí podepsat pracovní smlouvu!

Savčuková uvádí, že hlavní část trolů tvoří ruští studenti, kteří mluví cizími jazyky. Jejich úkolem je převážně šířit po světě extremistické ideologie a názory, vyvracet normální umírněné postoje, nabádat k násilí, používat násilné příklady a slovník. Někteří propagují Rusko a Putina, ale většina pracuje hlavně v oboru „rozpoutávání nenávisti“ na tématech všeho druhu.³⁰

Reportér New York Times Adrien Chen, který o trolích farmě na Savuškině rovněž psal, zjistil, že obdobné trolí farmy fungují i pro území Spojených států, a přinesl report o „hacku Louisiana“. Přišel přesně rok po „vítězných“ prezidentských volbách v roce 2013 v České republice a tentokrát se testovalo v USA. Šlo o fingovanou zprávu o výbuchu chemické továrny v Louisianském městě Centreville. Den 11. září (2014). Ono osudné

³⁰ V rozhovoru pro Aktuálně.cz uvedl Markku Mantila, bývalý ředitel komunikace v úřadě finského premiéra, že ve Finsku ruská propaganda tolik nezabírá. Podle Mantily za tím stojí hlavně vysoká vzdělanost obyvatel tohoto skandinávského státu, který má s Ruskem 1438 kilometrů dlouhou hranici. A taky fakt, že finština je prostě moc těžká; viz <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/ruska-propaganda-ve-finsku-nezabira-nezvlada-obtiznou-finsti/r~089ff58cb98311e79c7c-002590604f2e/>.

datum jedenáctého napomohlo lehkému startu fámy o úniku jedovatého mraku nad Louisianou. Kampaň sdílely tisícovky trolich účtů na Twitteru, měly k dispozici falšovaná videa a fotky, falšované svědecké zprávy, detailní popis reálné situace. V první fázi šíření hoaxy dostalo mnoho lidí v okolí továrny SMS zprávu o výbuchu. Na Twitteru se mezitím objevily spekulace, že se k útoku na továrnu přihlásil Islámský stát. Na Wikipedii byla během dne založena celá stránka plná falešné dokumentace o výbuchu. Zprávu nakonec začala šířit i některá média, než se na sklonku dne prosadilo oficiální sdělení dotčené chemičky, že se opravdu nic nestalo a lze to snadno ověřit.

Kdo jsou trolové

Trol je slovo původem ze Skandinávie. Je to postava mytologie severských států, označuje zpravidla zákeřného trpaslíka nebo naopak obra, před kterým je třeba mít se na pozoru. Proč se internetovým provokatérům v diskuzích začalo říkat trolové, není známo.

Na jejich existenci se – jak jinak – přišlo díky chybám v organizaci a systému. Nejen bývalá trolka Savčuková, ale mnoho dalších lidí nedrželo jazyk za zuby. Na Twitteru byly díky bdělé pozornosti účtu s názvem Soviet Sergey (který používá profilové foto ruského ministra zahraničí Lavrova, což je opravdu vykutálená ironie) přistiženy trovky, v jejichž adresách zůstala zapomenutá

mužská ruská jména. Tedy jména těch, kteří je pod svými doménami ve velkém množství vytvářeli. Tyto dámy pod označením **Ladies from New York** v hojném počtu šířily ruské hashtagy proti NATO v běžné konverzaci o módě. Oficiálně se kočička s blond vlasy a vilným výstřihem jmenovala Allison Pearl, Angelica Ellis a podobně. Při bližším pohledu na účet se však ukázala adresa @egorqldfrolov – Jegor Frolov. Těchto falešných účtů byly v posledních letech vytvořeny tisíce.

Rand Waltzmann, hlavní osoba poradenské společnosti Rand Corp., který řídil výzkumné programy Pentagonu zabývající se možnostmi cizí propagandy s využitím nových technologií, je přesvědčen, že „užívání těchto nových technologií přináší schopnost podkopat základy demokratického vládnutí a je den ode dne snadnější“.

Na jaře roku 2017 publikovaly Moscow Times rozhovor s mladým ruským studentem filosofie, který se živil jako trol. Mimo jiné se dozvídáme, že po masivním nasazení trolů v amerických volbách se dnes začíná měnit taktika. Trolové byli dřív najímáni v ohromných množstvích a královským způsobem placení. Dotyčný student se v interview chlubí, že si během amerických voleb vydělal v trolí továrně na novou Mazdu. Vzápětí si ale stěžuje, že nyní je prý všechny propustili a budou najímat jen trolly, kteří jsou ideově přesvědčení, mají vztah k tomu, co šíří.

Výkladů této změny situace je hodně: 1. trolím továrnám docházejí peníze a ti přesvědčení jsou vždycky levnější; 2. mezi lhotejnými trolly je příliš vysoké procento

úniků do médií a režim nemá dost sil je zabít nebo účinně zastrašit; 3. trolí továrny skoupil někdo schopnější a možná jsou už lidé nahrazeni programy na bázi umělé inteligence (takzvanými boty), které se učí samy argumentovat a tvořit věty dle klíčových nárazek (NATO, uprchlíci, USA, rasismus, kriminalita) ... a tak dále, a tak dále.

Trollové jsou velmi rozmanití, ale jak je už pár let na sociálních sítích pozoruji, mohla bych je zhruba zařadit do následujících kategorií.

Vodebautisté

Dotaz Hlasu Ameriky na Rádio Jerevan: „Je pravda, že nemáte v obchodech žádné zboží?“ Odpověď Rádia Jerevan: „A vy zase bijete černochoy!“

Tenhle vtip jsem za komunistů milovala. Přesně totiž popisoval jednu starou sovětskou propagandistickou techniku. Američané ji v padesátých letech pojmenovali „Whataboutism“. To když William Averell Harriman kritizoval v roce 1947 vzrůstající se sovětský imperialismus a Ilja Ehrenburg mu v listu Pravda odpověděl, že Američané se mají raději starat o rasovou segregaci a nerovnost.

Česky by se asi řeklo „avyzasismus“ ... ale „vodebautismus“ mi znělo nějak vtipněji. Anglicky zní totiž ona námitka: And what about... (čti vodebaut). Vodebautisté se vyrojili v Evropě na sociálních sítích v desetitisícových

množstvích a také se objevili před americkými volbami i v USA. Jejich návrat z padesátých let je neuvěřitelný a slaví velký úspěch. Vodebautismus je v podstatě technika, která nepříjemný dotaz po pravdivé podstatě průšvihu odklání směrem k útoku na chyby tazatele nebo chyby systému, kterému tazatel důvěřuje.

Pamatujete, jak se poprvé začaly spouštět internetové diskuze pod články a blogy? V České republice, která sloužila jako testovací poloprovoz všech posléze celosvětově uplatněných metod, bylo čtení těchto diskuzí opravdovým utrpením.

Každý druhý komentář v nich byl plný urážek, sprostoty, nenávisti, negace, zpochybňování všeho, co jsme měli za původně dobré. Na všem lze najít smradlavou nit a tito diskutéři hledali pilně – na rozdíl od nás, kteří taky musíme někdy pracovat – a neúnavně lili špínu pod každíčký článek. Mluvila jsem o tom s ostatními blogery na českém serveru Aktuálně.cz a všichni mě ujistili, že nemají sílu to číst, protože je psychicky deptá, kolik je mezi námi sadistických, negativních, deviantních a ničitelských povah. Já ty komentáře léta pozorně četla a dlouho jsem nevěděla, co si o nich myslet. Jejich silná emocionální hodnota mi bránila uvědomit si, že jsou to stále titiž, dvacet až třicet lidí, kteří pilně píší a píší. To je statisticky úplně zanedbatelné číslo. Ale dokázali přesvědčit mne a tisíce jiných čtenářů, že Češi jsou zakyslí, sadističtí, temní frustráti.

Nás, kteří ctíme slušné chování a chceme mezi sebou žít v respektu, je samozřejmě pořád většina. Jen jsme

o tom sami začali pochybovat. Tehdy se, myslím, zrodil pojem „pravdoláskař“, který zesměšňuje Havlovo: Pravda a láska musí zvítězit nad lží a nenávistí. Strategie zní: Lidé se musí sami sobě navzájem zhnusit, což otupí jejich akceschopnost a potřebu postupovat koordinovaně.

Slovo pravdoláskař dehonestuje nepřátele lži. Říká, že pravda a láska neexistují a kdo tomu věří, je idiot. Časem přišly další termíny. Dobroser. Sluníčkář. A nakonec – samozřejmě – „havloid“.

Původně to nám, městským českým cynikům přišlo docela cool. Moravané a venkované reagovali zdrženlivěji, vysmívání se vážným pojmům není úplně jejich parketa, jsou konzervativní a mají v životě více tabu, což je dobře. Ale brzy se to rozšířilo. Skepsi a cynismus máme všichni pod kůží zažranou, a tak netrvalo dlouho a náš strach se za vydatné pomoci článků z ruských serverů zhmotnil v podobě vraždicího uprchlíka s „ajfounem“. Protože uprchlíci byli daleko a žádný Čech vlastně nikdy plně nepochopí složitou povahu migrační krize (ano, ta věc skutečně existuje!), bylo potřeba najít bližšího nepřitele. Bez váhání jsme uvěřili, že „městský intoš, kavárenský povaleč, dobroser, havloid a pravdoláskař“ je nepřítel zdravě uvažujícího selského lidu, protože chce pozvat miliony muslimů, protože ho platí miliardář Soros. Za normálních časů bychom se takové pitomosti společně v hospodě u piva zasmáli – jedni i druzí. Ale strach vypíná dočasně schopnost klást si logické otázky a ověřovat fakta. Limbický systém, jehož smyslem bylo

připravit nás na útěk či boj a moc u toho nespekulovat, je nejlepším spojencem propagandistických operací.

A tak jsme si my Češi poprvé v prezidentských volbách mohli okusit tisíce diskutérů, kteří na námitku: „Ale Zeman přece řekl, že odchází z politiky...“, nebo „Zeman lhal o minulosti Schwarzenbergovy ženy...“ okamžitě „vodebautovali“: A co Kalousek?

Kalousek, politik se špatnou pověstí, byl ideálním fackovacím panákem pro vodebautisty. I já jsem jeden čas pilně a se zaujetím sledovala stránku **Konec Kalouska v Česku** a trvalo mi rovné tři roky, než mi došlo, že je to prolhaný proruský profil (ověřeno až po válce na Ukrajině). Přesvědčení, že je Kalousek nemravný politik (toho jsem se nezbavila ani dnes), mi zabránilo rozeznat, že na lopatě mého odporu ke Kalouskovi mi do hlavy někdo strká ruský toxický obsah.

O tom, jak je vodebautismus rozšířen nad rámec Ruska a Evropy, svědčí slavný rozhovor Donalda Trumpa.

Reportér prorepublikánské televizní stanice Fox: „Souhlasíte s výrokem, že Putin je zodpovědný za vraždy politických odpůrců a novinářů?“

Prezident Spojených států amerických: „A co naše země? Vy si myslíte, že je tak nevinná? Tady je spousta vrahů!“

Poselstvím vodebautistů, tedy i ruských trolů, je zpochybnění spravedlivého řádu věcí. Věříte na pravdu, fakta, dobro a zlo, čest, morálku, mír a respekt k lidské bytosti? To nesmíte, protože neexistují – říká hlavní teze nové propagandy. *A co Amerika a Havlovo humanitární*

bombardování Kosova? Četla jsem tuhle větu stokrát po sobě ve volebních diskuzích po mnoho let, než mne napadlo podívat se, kdo to bombardování v ČR schválil a podepsal. Nebyl to Havel (jak nám ruští trolové vnucují), ale český parlament a předseda vlády, dnešní prezident Miloš Zeman. To jsou ale panečku paradoxy. Tokrát to trolové napsali v diskuzích, až mi to začalo připadat jako pravda. Válka je mír a svoboda je otroctví. Uvěříte nakonec čemukoliv.

A co válka v Iráku? A co transgenderové záchody? A co homosexuální sňatky? A co mučení vězňů na Guantánamu? A co ty tisíce teroristů, co pozvala Merkelová? A co Obama, ten slaboch? A co zkorumpovaná zlá, zkažená Hillary a její elektronická pošta? A co kamenování žen? A co uřezané hlavy v Islámském státu? A co ty rozkradené miliardy v českém rozpočtu? A co Kalousek?

Cokoliv, na co můžete dostat vztek, co se vám nelíbí, se vodbautistům hodí. Trolové jsou vojáci morální temnoty. Slouží k vypěstování pocitu, že dobro neexistuje a usilovat o ně může jen naprosto nevyléčitelný idiot. Že dobrá vláda a dobrý stát neexistují. Že se nevyplatí takový zkažený svět bránit. Jen ať raději zanikne a přijde něco nového... osvobozujícího... Bude jistota a klid na práci.

Tohle si mysleli Němci v roce 1933. V roce 1945 pak odklízeli trosky a smířovali se s faktem, že mlčet k vraždám šesti milionů Židů asi nebylo nejlepší, i když se původně zdálo, že Židé chtějí ovládnout svět a zabíjet děti. Psali to tak ve *Völkische Beobachter*, ne? Měli jsme strach, strach... říkaly Němky. Hitler to vyřešil.

Když snahu o pravdu, lásku a dobro vzdají i obyčejní lidé, trolové vyhrají a svět potemní. Já vím, zní to pateticky, tenhle tón Češi nesnášejí. Ale je to tak. Cynismus nás před průšvihem neochrání, jen zmírní tu bolest, až dopadneme úplně na dno.

Honitrapky

Honey trap. Medová past. Pojem, který vymyslel šéf komunistické tajné služby ve východním Německu Marcus „Misha“ Wolf. V jeho medových pastech uvízli přední zaměstnanci spolkové vlády znepráteleného západního Německa. Šarmantní východoněmečtí agenti dali starým pannám a olysalým plešounům s bříškem pocítit, že se jejich promarněné šedivé kancelářské životy mohou rázem změnit v divokou jízdu do nebe na milostném tobogánu.

Výraz honitrapky mi přijde hezká verze slova odvozená od sousloví honey trap. Honitrapky jsou ženské trolky zaměřené na sexuálně strádající muže. Statisticky je jich mnohem víc, než kolik jste ochotni připustit.

Profilovou fotku mají honitrapky většinou staženu z nějakého pornoserveru či serveru pro modelky. V Texasu jsou to zásadně platinové blondýny v šortkách s americkou vlajkou. Nebo plavkách. České trolky jsou většinou brunety s řádně naplněným výstřihem. Hned jedna z prvních fotek pod profilovkou bývá právě dekolt, popřípadě vyšpulený zadeček. Foto rychle zbaví mužský lim-

bický systém ostražitosti, a jakmile je jeho mozek odpojen, může trolka rozbalit své propagandistické portfolio.

Honitrapky se vyskytují v oblastech, kde došli mamuti. Tedy tam, kde muži selhávají jako živitelé kvůli fatální nepřízni okolností, globalizaci, zavření továrny, vysychání půdy, nemožnosti uživit rodinu, zaostalým formám řízení, zvyklostem nebo odchodu byznysu do levnějších krajin. Selhání lovců mamutů nezasahuje jen frustrované bílé protestanty, kteří pak volí Trumpa, ale zasáhlo kdysi také mladé Egyptany, Syřany a Tunisany – zde vešlo do dějin pod názvem Arabské jaro. Zasáhlo chlapy na českém venkově, odkud po pádu totality zmizely všechny pracovní příležitosti, dopravní spoje, knihovny, kostely a hospody – a to je pro českého lovce mamutů horší než smrt. Hospoda je svatostánek českého venkova, místo kulturního osvětlení, obchodní centrum, sociální instituce... Frustrovaný lovec ví, že v cizích teritoriích bez znalosti jazyků neobstojí a že jít za lepší šancí nemá kam.

V takové situaci je ženský trol tím správným průvodcem světem hodnot a politiky. Pomůže s hledáním viníka. Pochopí strach ze ztráty sociálního postavení spojený se strachem z pádu maskulinní pozice. Pochválí mužnost. Podiví se, nechá se poučit, třikrát se blboučce zeptá a pak kromě kulatého zadečku ukáže i stránku fanoušků Donalda Trumpa, Breitbartu, Zemana, Hofera, Le Penové, cokoli chcete.

Kritické myšlení může být vyřazeno z provozu pouze dvěma faktory staršími než lidstvo samo. Strachem

a rozmnožovacím pudem. Není to tak zahanbující, jak to na první pohled vypadá, protože kdybychom před každým zplozením dítěte nebo před každým nebezpečím dlouze přemýšleli a zvažovali, naši planetu by už obývaly jiné živočišné druhy.

Honitrapky byly v amerických volbách povolány i na nalákání mladých mužských voličů, u kterých fenomén frustrace lovce mamutů ještě chybí. Zato mají vysoký obsah hormonů, který pomáhá honitrapkám s jejich nelehkým úkolem. Příklad z Texasu. Jmenuje se trochu jako by republikánsky, například Angelina Reagan (fotografie pravděpodobně ukradená nějaké modelce nebo televizní moderátorce), plavečky, záplava blond vlasů, nevinné oči a rozšláplá rudá ústa jako italská pornohvězda Cicciolina. Za její myšlenkovou agendu by se nemusel stydět protřelý šedesátiletý pistolník po dvou politických bankrotech. Obsluhuje širokou pánskou klientelu v počtu přes devět tisíc kusů. Jednou do měsíce postne naivně rozevřená ústa či decentní dekolt či pupík. Protože to není reálná figura, publikuje fotky nakradené z různých serverů a musí s nimi šetřit, žádné vlastní reálné foto totiž nemá. Obchází nedostatek fotek tím, že zveřejní nějakou část těla (pupík nad šortkami v barvách vlajky) a rozvine o ní diskuzi, popřípadě užije fotku velmi, velmi rozmazanou nebo zezadu. Zbytek doplní kytičkami a motivy sezonních svátků. Nádivka mezi erotickými posty je hardcore propaganda, mimochodem velmi maskulinního typu... Stovky dospělých chlapů od lídrů místních aktivistů mezi republikány až po osamělé vojáky a kluky na

farmách jí píší, aniž jim přijde divné, že ostatních 8999 mužů nebudou asi její spolužáci. Většinu postů tvoří agenda zaměřená proti nepřátelům Ruska a Donalda Trumpa. Hydra Agitpropu polyká své oběti jako třesinky a ví, že je třeba každý den dodat čtvrthodinku sladké nenávisti. Kdybyste se pánů zeptali, kde je v tu chvíli jejich mozek, asi by řekli něco jako: „Sorry?“

Pánové, promiňte, vím, že je to citlivé téma. Až se na síti vyskytne sexy trol pro ženy, určitě dám vědět, nejsme totiž o nic lepší. Opravdu. Prozatím nám ženám ale bohatě stačí vlezlý trol zvaný Sestra.

Sestra

Důvod, proč ženy nemají svého sexuálního trola, je prostý. Roli plní mnohem spolehlivěji jiný trol, který se nám ženám dostane pod kůži mnohem rychleji než fotky mladého Justina Trudeaua bez košile. Je to trol „Sestra“. Vyskytuje se na stránkách, kde se diskutuje o mateřství, miminkách, mléku, obnošených botičkách, přesnídávkách a kojenecké stoličce. V tomto prostředí jsou ženy na sociálních sítích jako doma a nemají instinktivní potřebu ostražitě prověřovat. Ženy si samy mezi sebou více důvěřují, zejména jsou-li všechny matky. Proto se trol Sestra zdržuje právě na maminkovských stránkách, serverech a aplikacích, kam muži nechodí. Zde ženy vypínají poplašný systém, jsou si „sestrami“, příslušnicemi mocného klanu matek. Sestra

má za úkol sdělovat obavy. Má ideální příležitost pro publikování zfalšovaných videí o hromadných znásilněních Evropanek uprchlíky, zaručeně pravých zpráv z ruského serveru Aeronet o muslimy znásilněných dětech v německých bazénech nebo mírně přiupravených zpráv s videoukázkami kamenování žen v Súdánu. Cílem je vyvolat hrůzu, starý biologický strach z drancujících a znásilňujících cizinců. Oblíbené slovo v těchto diskuzích jsou „hordy“. Nejčastější větou je pak permu-tace tématu: „Já bych je střílela.“

Sestra občas rozvíjí úvahy typu: „Já nevím jak vy, holky, ale když vidím tuhle zvěř, nedivím se Putinovi, že chce s tím zdivočelým šmejdem zatočit.“ Nebo: „Tyhle zrůdy nám sem nalezou a budou chodit s našimi dětmi do školy?“ Popřípadě: „Známá dělá na vládě a ta říkála, že jich sem chtějí dovézt tajně desítky tisíc, jen se o tom nesmí mluvit. Prej to slíbili v Evropské unii. Holky, tohle se v normálních médiích nedozvíte. V televizi to nesmějí vysílat a musí lhát. Jo a kdo chtěl recept na přesnídávku z brokolice? Je to ňamina.“

Tyto servery mají svůj specifický okruh témat a svůj specifický slovník. Vytvářejí nová slova a zdrobněliny, aby si ve své klanové kultuře vytvořily společné znaky. Manža (manžel), ňamina (jídlo), snažilka (ta, co chce otěhotnět), čvachtat si (pochutnávat si), příťa (mileneček, přítel), mimísek (kojenec), stovky klanových neologismů. Jedna z nejúspěšnějších stránek proruské propagandy na českém Facebooku se jmenuje „Naštvané matky“. Jak příznačné.

Maminky na mateřské, které tráví vzácné minuty ukradené mezi nikdy nekončícími povinnostmi péče na internetových diskuzích, je lehké vyděsit. Ne proto, že jsou hloupé, ale proto, že mají vypnutý systém kritického třídění informací tam, kde jde o dítě. Mezi matkami, říká tisíciletá zkušenost, existuje solidarita. Že by se někdo pokusil tuto důvěru zneužít, mladé maminky ani nenapadne.

Jistě mezi nimi najdete i úplně extrémní případy hlouposti a důvěřivosti. K tomu, jak se trol Sestra pokouší na esoterických webech vymazat důvěru žen ve vědu a rozum, mám jednu historku z diskuzí na „maminkovských“ stránkách. Jedna z diskutérek už se neovládla a zareagovala dost drsným humorem na „alternativní léčitelské objevy“.

Maminka: „Ahoj holky, spíte s dítětem celou noc při lampičce nebo v úplný tmě? Ptám se, protože jsem právě četla, že spánek při rozsvíceném světle způsobuje rakovinu. Je to pravda?“

Odpověď dopálené racionální diskutérky: „No, to dost záleží na použitém zdroji světla. Je-li jím plutoniová tyč, pak je uvedené tvrzení pravdivé.“

Přijde nám to k smíchu, ale úsměv by nás měl přejít v momentě, kdy se dozvíme, že se někdo už léta pokouší tuto cílovou skupinu přivést do stavu permanentního strachu a hněvu. S našťvanou matkou se nežertuje (moje děti mohou potvrdit).

Sílu těch skutečných našťvaných matek pocítil ruský režim již několikrát a nikdo jiný neví lépe, co dokáže

medvědice zbavená pudu sebezáchovy a zdravého rozumu v obraně svého dítěte. Sdružení matek ruských vojáků způsobilo už nejednu bezesnou noc ruským vojenským pohlavářům. Díky naprosté neúctě k lidskému životu a tradičně vysokým ztrátám ruské armády (každé dva roky jiný konflikt, ve kterém zcela zbytečně kvůli ruskému armádnímu packalství umírají vojáci) jsou organizace jako **Ruské matky** jednou z nejobávanějších forem opozice v Rusku. Rusové tudíž o svých matkách vědí své. Když mámu připravíte o dítě, mění se v živel, který nezná slitování.

Naštvat ženské je tedy velmi chytrá taktika. Mimochoodem, moje matka, která se dlouhá léta zdržovala jakýchkoliv politických aktivit a komentářů, se stala rozzuřenou politickou aktivistkou v momentě, kdy komunisté nezvládli zásobování a v obchodech nebyly půl roku k dostání dámské vložky a toaletní papír. Nikdy předtím jsem nevěděla, kolik jadrných nadávek na komunisty si nechávala celá léta v duchu pro sebe a jak strašně si přeje, aby už ti synové prodejných soudružtiček táhli ke všem čertům a zaklapli za sebou víko.

Kromě anonymních Sester existují i živé trolky s vlastní identitou. Profesionální proruské aktivistky v České republice, jako jsou Jelena Vičánová nebo Nela Lisková, tráví celé dny podporováním „spontánních aktivit“ žen ve prospěch Kremlu. Jelena Vičánová organizuje akce na podporu prezidenta Zemana a pilně diskutuje na sociálních sítích: „Holky, my pana prezidenta nedáme.“ Nela Lisková pomáhá propagovat proruské ozbrojené

milice, které si říkají Národní domobrana. Patří mezi zakládající členy konzulátu Separatistické Doněcké republiky, který byl dlouhou dobu tolerován českými úřady a kde se to ruskými exponenty jen hemžilo. Mezitím tato půvabná živá trolka sdílí vtipy o multikulturalistech, které jsou v Česku mimořádně oblíbené. Tak oblíbené, že si nikdo nestačil všimnout, že se kromě několika stovek stoupenců Strany zelených v naší zemi vůbec multikulturalisté nevyskytují. My Češi totiž cizince z duše nesnášíme. Lidé z venkova, kteří do Prahy často nejezdí, se stali snadnou obětí boje „lidu“ proti multikultu pražské kavárně, protože si nemohli ověřit, že nic takového, s výjimkou několika stovek levicových příznivců místních čajoven, vlastně ani neexistuje.

Mimochodem, v listopadu 2017 byly na slyšení před americkým kongresem předloženy vzorky grafik, se kterými pracovala ruská propaganda na americkém území. Zaujal mne zejména kýčovitý obrázek Ježíše (který vypadá trochu jako mladý Jaromír Jágr), jenž bojuje s obzvláště nechutně vyobrazeným ďáblem. Text líčil Hillary Clintonovou jako stoupence ďábla a vybízel k volbě Trumpa. O několik měsíců dříve, než byl Trump nominován, publikovala tento obrázek česká facebooková stránka s názvem **Slované sobě**. Byl trochu upraven, protože drtivá většina české populace jsou ateisté. Pod ďáblem bylo ve Photoshopu přilepeno neuměle kávové zrno a nápis **pražská kavárna**, pod Ježíšem byl přilepen tradiční český půllitr s „oroseným“ a nápis **lidová hospoda**. Titulek obrázku hlásal: **Konečné střetnutí sil**

dobrá a zlá. Po upozornění na Twitteru a průzkumu stránek jsem došla k závěru, že jde o recesi. Stránka sice jako kdyby vypadla z oka grafickému i narativnímu stylu ruského Agitpropu, jenže něco podstatného jí chybělo. Četnost postů, tolik typická pro troly, kteří chtějí nalákat důvěřivce. Tyhle stránky byly nějak líné, posty se zde vyskytovaly tak 1× za dva až tři měsíce, kolem postů žádná diskuze, žádné agitky. Stránka nemá horentní sumu příznivců a lajkují ji hlavně lidé z Prahy, grafici a různí známí žertěři, což nebudí vůbec dojem, že by šlo o ruský zdroj. Ale styl se jim podařilo vystihnout tak geniálně, že po měsících pročítání skutečných propagandistických zdrojů jsem tu návnadu nejprve spolkla jako malinu. Motiv Ježíše se také zřejmě někomu na Savuškině zalíbil a o několik měsíců později byl skutečně použit v amerických volbách jako reálná propaganda. Obrazová předloha samotná pochází patrně z druhé poloviny roku 2008, kdy ji někdo umístil na sociální síť Pinterest. Může být ale i starší, autora bohužel neznám.

Na webové stránce proruské ozbrojené paramilitární organizace **Národní domobrana**, kterou vede kamarád Liskové Marek Obrtel,³¹ se dočteme motto: Proti vládě, proti NATO, proti EU, proti muslimům. Tedy kompletní přehled ruské rétoriky v Evropě ve zkratce.

³¹ Viz <http://www.narodnidomobrana.cz/o-nas/rada-nd/predstavitele-rady>.

Ale zpět k trolům: ženský trol Sestra je stejně zákeřný jako její mužský protějšek Honitrapka. Rozmnožovací pud a strach o děti mají zázračnou schopnost vypínat rozum, když se to člověku nejméně hodí. Proto jsou tyhle dvě trolky tak úspěšné. Kam čert nemůže, nastrčí ženskou.

Hodný, zlý a ošklivý

Titul slavného filmu jsem si vypůjčila k pojmenování taktiky, která trochu připomíná vyšetřovací metodu „Hodný a zlý policajt versus ošklivý podezřelý“. Dva až tři spolupracující trolové se soustřeďují hlavně na profilových diskuzích důležitých opinionmakerů (těch, kteří mají vliv na veřejné mínění, tedy herců, zpěváků, politiků, vědců...). Těžko na tuto skupinku týmových hráčů narazíte, pokud jste soukromá osoba bez většího vlivu. Naleznete je hlavně na oficiálních profilech politiků a novinářů, zastávajících Kremlu nebezpečné názory nebo přinášejících nepohodlná svědectví a fakta. V České republice je najdete v hojnějším počtu například na profilech europoslanců Svobody a Štětiny (oba hojně cestují do oblastí ruského geopolitického vlivu a oba jsou poměrně dost otevření v tom, co si o tomto vlivu myslí). Najdete je na stránkách neziskovky jménem Evropské hodnoty, jejíhož mapování metod ruské propagandy s názvem „Kremlin Watch“ si kromě českých politiků všimli i v Německu, Velké Británii, USA a mnoha

dalších státech. Lidé z „Kremlin Watch“ už postoupili z kategorie „sledování troly“ do kategorie „sledování agenty“, protože odvádějí opravdu dobrou práci, která Moskvě vadí jako osina v zadku. Pokládám jen za otázku času, kdy se Rusové pokusí tuto neziskovku zlikvidovat nebo společensky zdiskreditovat.

Spolupracující troly najdete ale také nahodile pod různými posty známých osobností a umělců, kteří občas vysloví nečekaně nahlas myšlenky Kremlu nepohodlné nebo nebezpečné. Podívejte se na facebookovou stránku herce Jana Hrušínského, televizní moderátorky Nory Fridrichové, novináře Ondřeje Kundry, herečky a političky Magdy Vášáryové – takovou smršť útoků zažijete málokde. Cílem skupiny je diskuzi uchopit, změnit její tok, ovládnout tón a odradit podporovatele protikremelských názorů od další diskuze, vyvolat zdání většiny. Drží se ve dvojicích až trojicích a navzájem si nahrávají. Někdy jeden z nich hraje „oponenta“ a naivně si nabíhá na vidle smečů svých kolegů. Kdysi byly jejich hlavním teritoriem diskuze pod články a blogy na čtených serverech. Blogosféra na kdysi velmi sledovaném serveru Aktuálně.cz zahrnovala nejrozumnější opinion-makery a lidi společensky aktivní. Lékaře, novináře, sociology, politiky, spisovatele, vysokoškolské pedagogy, prostě všechny, kteří mají co říci. Diskutující posléze díky editorům ztratili možnost anonymně diskutovat, což ale nezabránilo skupině zhruba dvaceti diskutérů, aby pod každým článkem nerozpoutali druhou světovou válku. Patřila jsem mezi několik desítek místních

blogerů a první ponoření se do močálu diskuze pro mne byl zážitek srovnatelný s veřejným lynčováním zloděje koní. Nejinak na tom byli ostatní blogeři. S tlukoucím srdcem jsem zpočátku pročítala ty neuvěřitelně zlé, chytré, zákeřné, destruuující, po krvi volající komentáře a myslela si: Tak tohle je temné nitro průměrného Čecha? Takoví jsou mí mírumilovní spoluobčané vespod, na dně, uvnitř? Diskuze jako by všechno hezké, demokratické a kulturní v nás stahovaly za nohu do bahna. A to přesto, že starostlivý moderátor diskuzí všechny vulgarismy a násilná vyjádření okamžitě mazal. Konspirační teorie, zpochybnění demokracie, Západu, míru, naděje, smyslu mezilidské spolupráce, důvěry, pomoci slabším, všechno zde dostalo kulku mezi oči. Časem jsem se obrnila tvrdou krustou a do diskuzí vstupovala opětovně. Po roce mne to ale přestalo bavit, stvůr v bažinách přibývalo. Žádná se nespokojila se závěrem: Já mám názor, vy máte svůj. Zkušení blogeři mne varovali, že s „těmi“ se nedá vyhrát. Ještě jsme nic nevěděli o ruské propagandě a trolech. Mysleli jsme si, že jde o zklamané, zničené lidi, kterým život ublížil, a stále znovu jsme žasli, jak moc jich mezi námi je. Oni jako první začali v diskuzích používat slovo „pravdoláskař“ jako nadávku nejhoršího kalibru. Synonymum pro nebezpečného rozvraceče poklidné zahrávající reality, pro idealistu ohrožujícího svět „klidu na práci“. Na slovo „havloid“ došlo až o mnoho let později. Přesvědčili nás, že píšeme pro hluboce zlý, cynický, ublížený, sadistický národ. Převažovali. Postupně ty slušné se slabším

žaludkem z diskuzí vytlačili. Slušný člověk s důvěrou v život a ve své bližní si po takové diskuzi musel několik dní lízat rány. Jich přibývalo, nás umírněných ubývalo. Někteří blogeři přestali psát. Jiní řekli: Já to nečtu. Já se dlouze idealisticky pouštěla do diskuzí jak Alenka s vorpálovým mečem, abych vzápětí zjistila, že Tlachapoudovi přibývají hlavy a Kloboučník šel spát. Cíle bylo dosaženo. Slabší a slušnější blogeři i diskutéři se raději odmlčeli. Pouhých dvacet lidí otočilo pohled českých opinionmakerů na „skutečné nitro českého člověka“.

Nebyla jsem sama, koho tenkrát napadalo: Jestliže jsou mí spoluobčané uvnitř tak podlí, skeptičtí a násilní, možná si vlastně demokracii ani nepřejí. A nezaslouží. Teprve za deset let mi došlo, že stará novinářská pravda: „Ti slušní a spokojení nepíší“, kterou jsem se naučila jako novinářský elév při procítání tuctů dopisů čtenářů, stále platí. A také mi došlo, jak jednoduché je obrátit směr veřejného diskurzu. K negativismu, cynismu, nedůvěře v cokoli. Ostatně tak zněly instrukce. Zahnat demokraty do boudy.

Pěšák

Tenhle trol je začátečník a v branži to teprve zkouší. Nemá profilovou fotku nebo má místo ní nějaký obrázek. Mezi jeho fotografiemi v osobní složce naleznete jen z Googlu stažené motivy. Sám nepostuje nic, jen fotky kytiček, kočiček a motivační citáty. Zapojuje se do

diskuzí podle instrukcí, musí být veden, není samostatný a je mu zpravidla svěřována jen lehčí práce. Lajkování diskuzních příspěvků starších trolů, popřípadě funkce „komparz, sbor a křoví“ ve větších diskuzích.

Analytik

Nejnebezpečnější a nejvzácnější typ trola. V České republice vím jen o dvou. Je to vyšší sorta, člověk, který aktivně sbírá data, reakce lidí z různých sociálních bublin na různá témata a pak je pečlivě vyhodnocuje. Pozoruje a monitoruje přední opinionmakery, vytváří jejich názorové charakteristiky a psychologické profily. Ten „můj“ spatřený trol je velice chytrý počítačový inženýr, který vystupuje pod vlastním jménem, publikuje a zakládá na sociálních sítích různé skupiny dle jejich názorového zaměření – často velmi protichůdné. Sluníčkářské i vlastenecké, intelektuální i brutální, umělecké i lidově kýčovitě. Pozoruje ohlas na témata v diskuzích pod posty důležitých novinářů a opinionmakerů. Měří a vyhodnocuje.

Bijec

Nebezpečný typ agresivní trola. Často jde o reálného sympatizanta ruské scény v zemi. Mnohdy bývalí vojáci či policisté se silně proruskými názory. Motorkáři, lidé

aktivní se zbraní, často iniciativní v zakládání různých domobraneckých skupin. V diskuzích jsou výhrůžní, sdružují se na stránkách aktivně podporujících Putina, ruskou armádu, držení zbraní a paramilitární výcvik. Úplní exoti na vrcholu pyramidy pak jezdí například dělat nastrčené pozorovatele OBSE do konfliktu na Ukrajině, jak prokázal nedávno jeden slovenský občanský aktivista jistému Martinovi Guttenovi. Dotyčný Gutten – nominován do mise OBSE jako pozorovatel – se dokonce sám zapojil do ozbrojeného konfliktu na ruské straně bojiště mezi ruskými žoldáky, se kterými se fotil na facebookový profil opentlen ruskou svatojiřskou stužkou. Tu ostatně zbožňují jako módní doplněk všichni lidé z okolí prezidenta Zemana, kteří se podobně jako jejich šéf sympatiemi k Rusku vůbec netají.

Bijec bývá také často aktivním členem ultrapravicového hnutí nebo komunistické strany (obojí můžeme považovat v mnoha směrech za ruskou vlivovou síť na území Evropy, jak prokazují finanční dary stranám, časté jízdy do Ruska a prokremelská politická rétorika).

Jedovatá ženská poznámka na závěr: Pozoruhodné na typu Bijec je to, že skoro nikdy nejde o pohledného muže.

Střelec

V případě „Střelce“ jde o agresivního trola určeného k zastrašování a mobování. Někteří zastrašují a vyhrožují písemně, mailem nebo po sociálních sítích. Mnozí

z nich pracují telefonicky pod falešnou identitou. Masivní nasazení Střelce jako telefonního trola bylo naposledy popsáno ve Švédsku – šlo o koordinovanou akci proti novinářům prestižních švédských deníků.

Švédský novinář Mathias Ståhle publikoval na serveru Eskilstuna-Kuriren v únoru 2017 obsáhlý materiál o organizovaném telefonickém mobování švédských novinářů. Nepřetržité telefonáty anonymních trolů jsou denním chlebem novinářů Eskilstuna-Kuriren, ale i jiných titulů. Někteří se vyptávají, jiní argumentují podle připravených scénářů (čeština má pro tento typ diskuze hezké selské přirovnání: „Já o voze, ty o koze“), další vyhrožují. Jejich koordinaci a výplatu obstarává nacionalistické centrum Granskning Sverige.

Jeden z novinářů se pod změněnou identitou podobně jako Ljudmila Savčuková nechal zaměstnat jako trol na švédské trolí farmě. První úkol, který dostal, byla dehonestační kampaň proti americkému korespondentovi Dagens Nyheter Martinu Gelinovi, který právě psal sérii reportáží o podezření z ruského ovlivňování voleb ve prospěch Trumpa. Na trolí farmě se zrodilo jeho podezření o širším propojení trolů s okruhem spřátelených extremistických organizací ve Švédsku, které se zabývají hlavně protiuprchlickou propagandou, například s časopisem Fria Tider.

Novináři předního deníku Dagens Nyheter Niklasi Oreniusovi vyhrožovali trolové tak systematicky, že mu bylo bezpečnostními specialisty doporučeno, aby opustil Švédsko a odvezl rodinu do bezpečí. Trolové se

fotografovali před jeho domem, zveřejnili telefonní čísla jeho dětí a celé rodiny, adresu škol, kam děti chodí, a pak už následoval podobný teror. Niklas se dostal hodně blízko k jedné vlivné nacionalistické trolce, vystupující pod jménem Julia Caesar, a tak začaly jeho problémy. Cílem těchto nátlakových kampaní je odradit novináře, aby o systematické propagandě ve svých zemích psali, a docílit toho, aby byli znechucení a vyděšení. Ti, kteří to nezažijí, pak v hlubokém podvědomí sáhnou k autocenzuře, aby nebyli vystaveni podobným praktikám. Mezi běžné praktiky švédských telefonních trolů patří zavolat dotyčnému novináři, klást mu různé dotazy jakoby ze strany občana v obavách, zapomenout informovat, že nahrávka bude zveřejněna. Záznam pak stačí sestříhat proti smyslu výpovědi a uveřejnit na stránkách Granskning Sverige ve formě tzv. investigativní reportáže. Vyznění těchto ilegálně a manipulativně pořízených „nahrávek“ je jasné: Novináři jsou zákešní nepřátelé lidí.

Zažila to na vlastní kůži i finská novinářka Jessica Aro, která se aktivně věnuje tématu ruské propagandy. Počátkem roku 2014 začala zpracovávat a rešeršovat sérii článků, směřujících k dokumentaci činnosti trolů na finském území a jejich masivního ovlivňování obyčejných Finů.

Ihned po publikování prvního článku byla obviněna předním finským šířitelem konspiračních teorií Bäckmannem, že pracuje pro CIA, NATO a estonskou vládu. Její pověst jako žurnalistky byla cíleně ničena ve stov-

kách článků na spřátelených proruských serverech, údajně prý sestavuje seznam Putinových nepřátel ve Finsku. Bäckmann svá obvinění pravidelně dokládal v ruských médiích, což kupodivu tehdy nepřišlo nikomu divné. První výhrůžky začaly přicházet mailem: „Putin je nejlepší, Západ zemře“, „Umřeš“ a podobně. Na Facebooku byla založena skupina, která byla věnována jen a pouze jejímu zesměšňování a urážení. Urážky a výhrůžky se posléze přenesly i na jejího zaměstnavatele, Finish Broadcasting Company. Trolové posílali neustálé podněty na Radu pro média, aby přezkoumali její údajnou spolupráci se CIA. Nadávali jí do mediálních prostitutek a posílali fotografie, kde bylo logo NATO přeměněno na svastiku. Pak jí začaly chodit anonymní telefonáty, v jednom z nich uslyšela pouze výstřel a pak ticho. Dostala SMS od svého dávno mrtvého otce, který jí sdělil, že není mrtev, ale „pozoruje ji“. Napadali ji populističtí členové finského parlamentu a požadovali její propuštění z práce. Prošla si dokonalým peklem trolího mobování (pronásledování, obtěžování a urážení).

KAPITOLA JEDENÁCTÁ

Slovo a jeho moc

Lidé budou ovladatelní jen tehdy, když uvěří, že jim státy, vlády, justice a média lžou a že „skutečná pravda“ je jinde, na „alternativních“ médiích. Celosvětový frontální útok na seriózní média byl už odstartován a jen tak neskončí. Rusové si správně všimli, že „sedmá velmoc“, jak se žurnalistice někdy také říká, našla zalíbení v plytké zábavě, která prodává konzumaci jejich děl lépe než nudná fakta. Dokázali této slabosti hlídacích psů demokracie brilantně zneužít.

Není slovo jako slovo

Mezi základní rysy postfaktické doby a také propagandy patří expresivní zábavný jazyk, silné metafory a srozumitelná přirovnání. Vzdělání a přemýšlení vyšly z módy, vše je třeba vysvětlovat, přirovnávat, podbarvovat, malovat a graficky znázornit. Namáhat si mozkovnu poslechem informací už divák nemusí, hlavně že poslouchá

nebo se dívá. Nebezpečí jazyka metafor, který je užíván pro zjednodušení příliš složitých témat „lidovému posluchači“, nedávno výborně formuloval český sociolog Daniel Prokop ve svém článku *Úvod do praktické sociologie: Metafora jako mor politiky*. Všimá si nejen toho, jak výborným pomocníkem byla metafora v době Descartesově a Newtonově, kdy bylo třeba složité matematické a fyzikální objevy nějak přeložit laikům, ale především toho, jak se dnes metaforou manipuluje a jak lze jejím prostřednictvím zavést tisíce lidí do naprostého nepochopení složitého tématu. Žijeme v době, kdy se média bez přirovnání a vtipných metafor neobejdou, protože by se neprodávala. Tyto zjednodušující jazykové prostředky vyhrávají volby, zvyšují čtenost a přinášejí pocit soudržnosti do velkých názorových táborů, které jsou intelligenčně různorodé. Prokop popisuje, jak probíhal experiment stanfordských psychologů na téma účinky metafor:

„Vliv metafor si navíc často neuvědomujeme. Psychologové ze Stanfordu poskytli skupině lidí stejné statistické informace o zločinnosti. U části je uvedli metaforou, že kriminalita je ‚zvíře‘, které napadlo jejich město. U zbytku, že jde o ‚virus‘. Respondenti, před kterými bylo zmíněno slovo ‚zvíře‘, výrazně častěji preferovali coby řešení policejní zásahy, ti s ‚virem‘ řešení systémová a podchycení zdrojů kriminality ve městě. Skoro všichni přitom uvedli, že vycházejí čistě ze statistických údajů. Vliv úvodní metafory na vlastní postoje si uvědomilo jen 15 lidí ze 485. Kdepak, svůj mozek nemáme pod kontrolou ani náhodou.

Další příklad: Syn amerického prezidenta použil proti přijímání uprchlíků ze Sýrie tento argument, oblíbený i v Česku: ‚Kdybych měl miskou lentilek a řekl vám, že jen tři z nich vás zabijí, nabrali byste si hrst?‘ První problematickou vlastností podobných falešných analogií bývá lhaní v rozsahu. Do misky se může vejít 100 až 300 lentilek. Analogie tedy předpokládá zhruba 1–3% pravděpodobnost, že uprchlík bude terorista. Američané od roku 1975 přijali 3,3 milionu uprchlíků, z toho jen 20 bylo usvědčeno z plánování teroru (velice často šlo o Kubánce, nikoli muslimy). Metafora tedy riziko přeceňuje statisticky asi 5000krát.“ Opravdu není jedno, jaký jazyk užíváme.

Lidé vnímají realitu podle toho, jakým jazykem je jim popisována. Není jedno, jaká slova, metafory a hyperboly v projevu užíváte. Jazyk je klíčem k duši voliče. Když chcete voliče oblafnout a znáte řeč metafor, slangu, lokálních slov, podprahových významů, může za vámi jít jak beránek třebas i na jatka. Fakta v této hře neplatí ani zlámanou grešlí.

Prostředky z pera ruské propagandy se doposud daly poměrně jednoduše identifikovat. Byly velmi emocionální, rozhodně tedy ne nudné nebo nevzrušivé. Pilotka Savčenkova, která byla zavražděna do Ruska a tam souzena během války o Krym, byla pravidelně v médiích ruské propagandy zobrazována jako ďábel s rohy, za jehož obličejem tone krajina v plamenech. Václav Havel je označován za zrzavého zrádce, kolaboranta, v komunistickém tisku navíc ještě za sluhu kapitalistů. Jeho příz-

nivci pak za „havloidy“. Barack Obama je muslimská zrůda, jeho žena „černá vdova“. Papež František je levičák, neomarxista a pohroma církve. Lidé, kteří rozlišují muslimy, islamisty a teroristy, jsou „zaprodanci“. Ti, kteří chtějí, aby Rusko ukončilo invazi na Ukrajině, jsou „fašisté“. Adjektiva: proradný, zrádný, prodejný, prolhaný, hysterický. Slovesa: odhalit, provalit se, udeřit, bouřit, prozradit, zradit, utajit, zamlčovat, mlžit, bránit, valit se, zaplavit, nakazit, utlačovat, povstat, dát výprask, znásilnit, vyjevit. Apokalyptický expresivní slovník.

Titulky, které lidé – na rozdíl od malých písmenek v těle článku – vždycky čtou, musejí být expresivní, suggestivní, v rozkazovacím nebo tázacím způsobu. Krásný vzorkovník těchto textů najdeme v průběhu celého roku 2017 v českém internetovém magazínu Protiproud, který se tváří jako konzervativní křesťanský magazín pro utlačovaného bílého muže, ruský Agitprop z něj ale trčí jak vidle z hnoje.

Velká chemická lež (Samozřejmě o tom, jak je Putin a Asad v užití chemických zbraní úplně nevinně a jak jim svět oběma strašně křivdí.)

Premiér čelí žalobě za spolupráci s invazními hordami (Tak se v ruském podání jmenuje úvaha o možnosti přijetí 16 uprchlíků do ČR.)

Brusel a jeho komplicové z členských států EU právě žijí dalším nervovým třesem před druhým kolem francouzských prezidentských voleb (Členství v EU rovná se jaksí bez vysvětlení zločinu, vítězství Le Penové rovná se druhý příchod Ježíše Krista na Zem.)

Chlapi neexistují, je to samý homosexuál (Autorem je Ladislav Jakl, bývalý šéf politického odboru kanceláře exprezidenta Václava Klause, hodnotí kvalitu populace – raději bez komentáře.)

Zevní svěrač Berlína a Bruselu je v pohotovosti (Fekálně, publiku to přijde drsné a odvážné.)

Bojme se organizovaně

Práci s emocemi, celé to průmyslové vykrmování lidí strachem a návody na to, co si myslet a jak se cítit, nás piáristy již dříve naučil světový bulvár. Jeden z jeho prvních tvůrců, miliardář Rupert Murdoch (mimochodem jeden z těch, kteří financovali kampaň pro brexit), se takhle dostával Britům i Američanům pod kůži dlouhá desetiletí. Obchod se strachem dnes sype jako nikdy předtím. V realitě jsou bombové atentáty díky stále se zdokonalujícím metodám bezpečnostní taktiky spíše na ústupu. Zbývají nože, sekery, auta a na černém trhu zakoupené střelné zbraně. Jenže co by si bez nich bulvár počal, když se to tak dobře prodává! Co na tom, že počet obětí (bohudíky!) už nikdy nebude tak spektakulární, jako byl v případě Světového obchodního centra 11. září 2001 nebo v madridském vlaku 2006. Dokud média hrají oblíbenou hru „Blesková zpráva: Teroristický útok, 10 mrtvých“, dotud bude obchod s emocemi běžet jako dobře promazaný stroj. Reakce veřejnosti je už deset let stejně tak předvídatelná, jako iracionální.

Vystoupit z EU, zabetonovat hranice nebo postřílet všechno opálené. Kdejaký obecní blb se dnes může stát politikem jen na základě výkřiku: „Zavřeme hranice!“ O faktografickém základu migrace z Afriky a z Blízkého východu nemusíte vědět zhola nic. Nepotřebujete rozlišovat ekonomické migranty, válečné uprchlíky, politické uprchlíky, žadatele o azyl, žadatele o víza, celý ten složitý plotenec práva, faktů a politiky. Nepotřebujete vědět nic o komplikovaném světě sunnitů a šiitů, kteří jsou tu umírnění, jindy fanatičtí, nic o pekle života ve světě ropných diktátorů, když umíte slovo arabáš a muslimák. Strach prodává. Dojetí prodává. Křik prodává. Stačí křičet a donutit křičet ty ostatní.

Tuto schopnost přitáhnout naši pozornost využilo digitální století, tvůrci mobilních aplikací a sociálních sítí. Politika se stala lidovou arénou řevu na sociálních sítích. Co volá dav, to se také stane. Tak prostě vytvoříme dav, napadlo Rusy – a uspěli.

Řeknete si, že sociální média demonizuju. Jenže těch dvacet minut, kdy si vezmete k ruce mobil nebo PC, abyste si pročetli poštu, novinky a zajímavosti od přátel, je dvacet nejdražší zaplacených minut, jaké si umíte představit.

Jistě, jako konzumenti je máte zdánlivě zadarmo. Ale to, čemu věnujete pozornost a co utkví ve vaší paměti po dvacetiminutovém pobytu v digitální džungli, promění práce marketérů na peníze a politický vliv. Vaše chvilková pozornost má dnes cenu zlata. Nejen pozornost

věnovaná reklamě na práci prášek, ale dnes už i pozornost tématům, která vedou k volebním rozhodnutím. Existuje jednoduchá metrika, říká se jí „engagement“, tedy něco jako „schopnost zaujmout“, a měří se v algoritmu, který srovnává počet zobrazení, kliků, přehrání, přečtení, počet sekund věnovaných pohledu na heslo, klip, obrázek, článek. Měřením a evidencí těchto mikrovjemů se z vašeho chování na síti stane datový záznam jménem Karel Novák, se spoustou tabulkových údajů, který vypovídá o tom, kdo jste a jak a co si myslíte. Co čtete. Čeho se bojíte. Co milujete. Odkud pocházíte. Kolik je vám let (neříkejte, že jste nikdy nedali lajk bannerům jako: „Život začíná po čtyřicítce!“). Digitální stopa vašich mikroreakcí se archivuje a tvoří zlatý valounek do sbírky firem obchodujících s vaší ovlivnitelností. Jste čitelní. Jste archivovatelní. Jste na prodej. Začne to koupí mobilního telefonu a od té doby už je z vás jen hromádka dat s volebním právem. Váš reálný život nikoho nezajímá, zajímavé jsou jen vaše názory.

Seriózní, nefalšované informace a zprávy dnes vedou donkichotský boj o naši pozornost se zábavními, často indoktrinovanými obsahy, které nesou informace podsunuté, někým objednané a zaplacené. Aby byla zpráva zařazena do news robotů a aplikací, jako je News Feed Editor a jiné, které vám předvybírají, co by vás asi tak mohlo zajímat, musí splnit kritéria výběru.

Prvním kritériem je způsob, jak informaci zábavně a sexy zabalit. (Druhým kritériem je, kolik do toho chce

šířitel informace investovat peněz.) Zmíněné emotivní balení, anglicky se užívá často slovo „emocionální únos – emotional hijack“, je něco jako jehla, kterou se virus přisaje na povrch buňky a vypustí do ní svou DNA. Už samotné vytváření těchto jehel mění dříve seriózní zpravodajský terén v háj toxických halucinogenních hub.

Nejúspěšnějšími „jehlami“ se za poslední rok staly v průzkumu mezi stem milionů různých měřených titulků tyto slogany:³²

Toto vás zaručeně (doplňte sloveso: dostane, dojme, pobouří, šokuje...)

Mimochodem, toto je úplně nejúspěšnější začátek každého titulku, má až dvojnásobnou úspěšnost oproti ostatním uvedeným. Titulek vám přímo předžvýkává motiv, proč byste ten článek nebo klip měli vidět. Nemusíte se namáhat, už to máte celé předpřipraveno i s úsudkem, který si máte udělat. Typický příklad: „Deset rad, které vás zaručeně naučí lépe hospodařit s penězi...“ nebo „Toto vás zaručeně dostane. Matka oběti teroru říká...“

Další úspěšné stavební kameny titulků jsou:

„Podívejte se, jak...“

„Slzy štěstí“

„... dojme k slzám“

„Nejroztomilejší... (doplňte)“

³² Studii uveřejnil Steve Reyson na serveru Buzzsumo 26. června 2017 – <http://buzzsumo.com/blog/most-shared-headlines-study/>.

ŠOK! popřípadě „Budete šokováni, až uvidíte, co ... (doplňte)“.

Jehla rozhoduje o úspěšnosti zabalené informace. Je úplně jedno, jestli ji vpichujete Britovi nebo Čechovi, oba mají stejnou tenkou kůži.

Díky jehle proměníte i banální historku okresního formátu ve virální trhák. Pomohou vám „balicí“ postupy. Představ si, strejdo Karle, že jsi okresní trenér neúspěšného fotbalového mužstva a potřebuješ, aby se o tobě psalo. Asi nebudeš nadšený, když bude titulek krátké fotky s popiskem v místním bulváru pravdivě líčit, že tvé mužstvo podlehl soupeři ze sousedních Popoviček 2:0.

Ale stačí přece nechat se vyfotit ve výskoku či řevu a použít některý z následujících nadpisů:

- Podívejte se, jak Karel řve, zatímco (cokoliv doplníš, strejdo).
- Proč jen Karel nepoužil taktiku (cokoli doplníš, strejdo)?
- Uvěřili byste, co Karel udělal?
- Karel vzkazuje: „...“ (přímá řeč zabere vždycky, strejdo, můžeš klidně mluvit z cesty, to nevadí).
- Karel v slzách: „Porážku jim vrátíme.“

Umění injektovat v prvním řádku nad fotkou rozhoduje o konzumaci sebenudnějšího článku, sebezbytečnější informace. Může to být jakkoli hloupé, statistická pravděpodobnost konzumace se zvýší skokem. Každý marketér a bohužel dnes už i každý novinář tenhle figl zná. Tak se čím dál tím častěji stává, že seriózní články

vypíchne z rozhovoru naprosto nepodstatné uřeknutí, které vyzní zcela opačně než to, co na mikrofon řekneš, strejdo Karle. Když budeš horovat pro zachování okresního přeboru v kopané, může se snadno dostat do titulku: „U nás stál fotbal vždycky za bačkoru“, protože je to sexy a protože to naštvě úplně všechny a všichni si to přečtou, a o to tady jde. Co na tom, že v rozhovoru dořekneš i druhou půlku věty: „... dokud jsme nezačali organizovat okresní přebor.“ Ta už nikoho z editorů, kteří titulky vymýšlejí, nezajímá.

KAPITOLA DVANÁCTÁ

V hlavě

Naší nejzranitelnější částí těla je mozek. A to platí nejen pro mechanická zranění. Mozek, který by měl sloužit k odhalování lži a k racionálnímu úsudku, je často naopak tím, kdo nás do té šlamastyky dostal. V této kapitole si povíme, jak lidský mozek funguje a proč je někdy úplně zbytečné stavět fakta proti lžím a manipulaci, pravdu proti lži a poznání proti přesvědčení.

Už dlouhá léta slýchám věty tohoto typu:

„Mám přece zkušenosti...“

„Mám dvě vysoké školy, mně nikdo nic nenakecá.“

„Viděl jsem to na vlastní oči.“

„Psali to na internetu.“

„Přišlo to mailem od spolužáka, ten byl chytřej už na škole...“

„Vypadá to divně, ale něco by na tom mohlo být, nemyslíš?“

To, jak přeceňujeme svůj zrak, úsudek a intelekt, není nic nového. Propagandisté to vědí už od starověku a vždy, když se pokoušeli manipulovat lidským míněním,

šli na to přes tuto nepochopitelnou lidskou pýchu. A také přes nízké sebevědomí, které je občas touto pýchou zakrýváno. Člověk se domnívá, že má své poznání plně pod kontrolou. A přitom o svém mozku zholá nic neví. A neví nic o svých nočních můrách, o svých nejistotách a o své touze najít pevný bod, o potlačovaném strachu a prastarých archetypech, které se uchovávají ve sdílené genetické či kolektivní paměti. Považujeme náš mozek za jednoduchý stroj. Jenže nic není dál od pravdy. Náš mozek se občas chová, jako kdyby měl trvalý premenstruační syndrom (dámy prominou rády, protože se ta urážka vztahuje na všechny mozky bez rozdílu pohlaví). Je prostě náladový, řízený emocionalitou a pudy, náchylný ke zkratkovitým řešením, mnohdy zcela iracionálním. Nepřestává mne fascinovat, jak mi lidé v diskuzích o propagandě říkají: „Ale to je přece nemožné, aby tomuhle lidé s kritickým myšlením uvěřili...“ Kolik takových znáte? Někdy mám chuť zakřičet, že kritické myšlení neexistuje. Přečtěte si jakoukoliv diskuzi na sociálních sítích. Nejen znalost logiky a základních technik argumentace, ale především KRITICKÉ MYŠLENÍ není nikde k nalezení. To není nedostatek intelektu. Nejsme hlupáci. Naučit se odolávat manipulaci, rozlišovat nelogické myšlení, poznat objektivní pohled od subjektivního, to vše se člověk musí nejprve naučit. Kritické myšlení není něco, s čím se rodíme. Do kolébky nám nikdo predikátovou, temporální a výrokovou logiku nenadělil. Nechápu proto, proč si to myslíme a tolik lpíme na chíměře „zdravého rozumu“. Myšlení se člověk dlouho učí

a to učení často bolí. Propagandisté to vědí a tak nás mohou snadno „tahat za fusekli“. Stačí jim, když o tom „zdravém rozumu“ promluví ... a hle! Jako bychom jej všichni měli. Osvícení propagandou a bludem zdravého rozumu kráčíme digitálním stoletím.

Ignorance a strach – stavební jednotka propagandy

Zatímco Sokrates věděl, že nic neví, ideální oběť propagandy musí mít naprosto jasný, jednoduchý názor. Ví, že ví.

Chcete-li dělat propagandu, potřebujete dva pomocníky – strach a ignoranci. Bez skálopevného přesvědčení, že něco vím a že to vím lépe než ostatní, by nebylo možno zorat půdu v tolika tisících mozků najednou. Nebylo by možno do nich implantovat cizí myšlenkové konstrukty a nebylo by možno ovlivňovat volby. Volební chování bylo, je a bude skutečným cílem propagandistických operací. Bez vyděšených ignorantů nemáte nádeji vítězit.

Ignorant je pro propagandistu ten nejmilejší tvor ze všech. Je to člověk, který NEVÍ, že NEVÍ. Ignorant nikdy nepochybuje, jeho informační svět a hluboko potlačená nejistota o sobě samém nepřipouští pochybnosti o správnosti pohledu na svět. Ignorantův svět vytěsňuje uzardění informace, které nezapadají do jeho smýšlení a světového názoru, vyřadí je jako nadbytečné, nebo

dokonce nepravdivé. Ignorant nemusí být a často není hlupák, je to jen člověk, kterého rozrušuje mnohočetnost, rozporuplnost, nejednoznačnost, složitost informací. Uvidí-li jednoduchou strukturu, která je srozumitelná a podložená jeho emočním souhlasem, uklidní se a považuje ji za pravdu. Často se shlukuje do klanů podle toho, jakou z takto vytvořených „pravd“ vyznává. Stejně jako je Čechům dobře zas jen mezi Čechy, protože je pobyt cizích lidí na jejich území děsí, stejně tak je členům klanu jedné pravdy dobře mezi sebou. Stejnost názorů vytváří uklidnění, sociální vazbu, respekt a přijetí – a to člověk kolikrát potřebuje víc než peníze. Pudové vytváření většinových názorových klanů je principem volební kampaně. Kdo by chtěl patřit k nějakým 5 procentům? – je mnohem bezpečnější patřit k většině.

Protože předsudky a staleté modely myšlení jsou vždycky (!) silnější než racionální úvaha, ignorant o svém „nevědění neví“ a připadá si názorově silný. Právě proto je tak snadnou obětí, je velmi snadné ho utvrdit v jeho předsudku a přibalit novou informaci dovnitř. Je prakticky nemožné pokoušet se ho přesvědčit naráz o opaku nebo o tom, že se mýlí. Zkušený propagandista to ani nezkouší, protože v téhle hře nejde o pravdu, ale o vliv. Aby ignorant udělal to, co chcete vy, musíte ho nejprve utvrdit v tom, co si už myslí. Bude vás milovat. Když vás začne milovat, začne vás potřebovat. Když vás začne potřebovat, stráví vše, co mu na talíři podáte.

Existuje popsáný jev, nazvaný Dunning-Krugerův efekt. David Dunning a Justin Kruger získali za svou

práci na tomto poli Nobelovu cenu. Jejich objev spočívá ve zjištění, že **míra odbornosti v dané oblasti** je největší překážkou sebevědomého nezviklatelného názoru. Lidově řečeno, čím víc toho o nějaké oblasti víte, tím více máte tendenci předpokládat, že toho nevíte dost, a za svou neznalost se stydíte. Ignorant s minimem informací naopak vykazuje ve srovnávacích studiích mnohem vyšší sebevědomí při šíření svých názorů, má nadměrnou tendenci přecenit svou kompetenci v nějaké oblasti. Čím méně toho ví, tím větší sebejistotu pociťuje. Pokud oběma skupinám – odborníkům i ignorantům ukážete, jak jejich sebehodnocení koresponduje s realitou, skuteční odborníci své sebehodnocení posléze upraví a zvýší. Ignoranti setrvají ale v přesvědčení, že jsou nejlepší i v případech, že je konfrontujete s jejich absolutní neznalostí nebo nedostatkem informací a schopností. Jejich mozek prostě tuto konfrontaci se svou vlastní nekompetencí vymaže. Skutečnou podstatou ignorance, jak ukazují dlouhodobé psychologické výzkumy v oblasti persuaze (ovlivňování), není nízké IQ, ale neschopnost se psychicky vyrovnat se stavem, kdy nejsem součástí většiny. „Mít silný názor“ nebo „být součástí většinového názoru“ je sociální bonus, bez kterého se dnes spousta lidí neobejde.

Nadprůměrně informovaní odborníci mají vysokou schopnost předpokládat, že ostatní toho vědí stejně jako oni, a tudíž sami sebe hodnotí velmi nízko. Ignoranti oproti tomu předpokládají, že všichni vědí méně, a i když jim dokážete opak, prostě to nepřijmou. Výzkum

Dunning-Krugerova efektu zásadně ovlivnil novodobé techniky propagandy, protože otevřel cestu ovlivnění lidí skrze jejich bytostnou neschopnost přijmout opačný názor, nové myšlenky nebo jiná fakta.

Bez DK efektu by nebylo možno vyděsit desetimilionový národ mírumilovných českých zahrádkářů tak, že si začnou kupovat pistole na uprchlíky a učit se za prasečími chlívky střílet. Bez DK efektu by nikdy nebylo možno zvednout silnou vlnu odporu proti příliš složité a příliš nepochopitelné Evropské unii. (Mimochodem komunikační strategie celé EU v nových státech střední a východní Evropy by zasluhovala až do roku 2014 exemplární fyzický trest pro výstrahu všem ostatním. Něco tak nešikovného, odborně složitého, pitomého, nesrozumitelně sterilního a nezajímavého se jen tak honem nevidí. Unie zapomněla na první zákon spinu: Nemí důležité, jak to je, ale jak to vypadá. Začala žít v bludu, že lidé pochopí sami, že za EU hovoří výsledky.)

Viděl jsem to na vlastní oči!

V dobách, kdy jsme se pohybovali v kůži neandrtálců po úrodných pastvinách se stromy, bylo životně důležité rozlišit blížící se kořist a blížící se nebezpečí. V našem mozku se nebývale rozvinula část, zodpovědná za předávání informací ze zrakových čidel do cerebrálního neokortexu. Biologové a neurologové mi zjednodušující formulaci „pro prvňáky“ prominou. Většina z nás umí

spíš vyjmenovat světové oceány než jedinou část lidské mozkové kůry a já v tom nejsem výjimkou. V mozku existují oblasti, které hromadí zrakové, sluchové, hmatové a jiné počítky. Jde vlastně o informaci ze smyslových čidel, kterou neurony přivedou do příslušného „šuplíku“. Zrakový šuplík je největší ze všech, ostatně počet zrakových čidel také. Tahle výhodná vlastnost našeho mozku nás chrání před blížícím se nebezpečím a pomáhala nám identifikovat predátory i potravu na velkou dálku.

Věci rozeznáváme zrakem už ze vzdálenosti několika kilometrů. Efektivně slyšíme tak na 6 metrů a hmat je nám k dispozici až při fyzickém kontaktu.

Prostě zrak se ukázal u lidí pro přežití mnohem efektivnější než sluch, čich a hmat. Lidé nikdy nezpochybňují „pravost viděného“, pokud tedy právě nepožili LSD a nevidí svou babičku rozdělenou do kubistických množin, jak vydává polyfonické chvění ve stylu Toccata a fuga d moll.

Zrak pomáhá přežít. Spoléháme na něj tak, že ho nikdy nepodrobujeme kritickému zkoumání. Jako první si tohoto jevu všimnul velký kanadský teoretik médií Marshal McLuhan. Zaznamenal, že zatímco u verbální informace zapojujeme kritické myšlení, u informace obrazové (fotografie, video) se takto kriticky neptáme. S viděným se prostě běžně nepolemizuje. Nad textem se můžeme zamyslet: Je to pravda? Nad obrázkem takto smyslet neumíme.

Možná právě proto se obrázek, fotka a posléze video stalo hlavním průbojníkem, který obstarává průlom do

našeho vnímání. Síla obrazu je pro nás neoddiskutovatelná.

Čtenáři vlivného českého serveru Parlamentní listy vám budou přísahat, že viděli na fotce na vlastní oči tisíce muslimů, jak se v Paříži modlí na ulicích. Paříž podlehla. Je muslimská. Na chvílku zadržte dech a přemýšlejte. Když se kriticky zamyslíte nad uvedenou fotkou, možná si všimnete, že navzdory popisku s nápisem „Takhle to vypadá dnes v Paříži“ tady něco nehraje. Nápis na obchodech jsou v angličtině a ještě v jakési hodně exotické řeči, auta i stavby tu vypadají nějak „divně“, a pokud budete důslední a vyhledáte si foto na některém ze „STOP FAKE“ serverů, dozvíte se, že obrázek pořídila agentura AP a pochází z muslimské části Indie. Pokud to neuděláte, skočili jste právě na špek. Klid, stejně jako desetitisíce jiných. Obrázek totiž zapadl do toho, co už si myslíte (muslimové obsazují Evropu), a protože věříme zraku, nenapadlo Vás se zeptat: „Není to fake?“ Problém boje s propagandou je, že tohle udělá jeden člověk z tisíce. Zbytek uvěří falzu.

Mám přece mozek, ne?

To jistě máte, ale víte také, jak přesně tento přítelíček na telefonu funguje? Jak jsou staré a mocné jeho jednotlivé sektory a za které typy chování a reakcí jsou zodpovědné?

Při troše zjednodušení se podle dnes již postarší „teorie trojdílného mozku“ dá říci, že ve skutečnosti máme

mozky tři: plazí mozek (mozkový kmen, nejstarší a nejsilnější část mozku), savčí mozek (limbický systém) a šedou kůru mozkovou (neokortex). Každý z nich je jinak specializován, přičemž od opic a jiných savců se lišíme hlavně vývojově nejmladší vrstvou, neokortexem. Šedá kůra je poměrně tenká a mladá, takové mličně. Ta na nás má – bohužel – nejmenší vliv. Nejsilněji s námi naopak cloumají předchozí dva mozky, „reptilian cortex“ alias plazí mozek a limbický (savčí) systém. Jsou staré a mohutně vyvinuté.

Plazí mozek, mozkový kmen (tak ho nazval neurolog Paul MacLean), má údajně obdobný tvar i u ptáků a plazů a je podle MacLeana zodpovědný za základní primitivní instinkty – teritoriální obranu, agresi, dominanci. Pokud uslyšíte, že je na vašem teritoriu vetřelec, aktivuje se právě tato nejstarší část mozku a spouští bez jakékoli intelektuální podpory příslušnou obrannou reakci. Proto je velká část novodobé propagandy postavena na emocionálním zveličování příchodu uprchlíků do Evropy. Uprchlík, navíc cizinec z exotické oblasti a zcela nepochopitelné kultury, je perfektním startérem momentu, kdy velení přebírá plazí mozek. Racionalita je křehounkým výdobytkem šedé kůry mozkové a plazímu seniorovi se nemůže postavit. V okamžiku nebezpečí bývá odstavena na vedlejší kolej.

Druhou, stejně mocnou částí podobného vesmíru v našem mozku je limbický systém. Obsahuje jednu malinkatou část, které se říká amygdala. Je to něco jako mytická postava Amazonky. Ve chvíli, kdy máme pocit

ohrožení srovnatelný s něčím, co už máme v archivu uloženo, vyhlásí amygdala poplach a převezme velení nad zbytkem mozku. Je to praktické, protože je mnohem výhodnější utéct, než analyzovat pravděpodobnost a výši rizika. Řečeno hezkým přirovnáním Nassima Taleba, obvykle nejprve prcháme a pak teprve spekulujeme, jestli nás ten tygr chtěl opravdu sežrat. Amygdala vypíná program kritického myšlení, stejně jako to dělá „reptilian cortex“. Sice ho vypne jen na chvíli, protože šedá kůra mozková pak musí začít situaci analyzovat, ale je to dost výmluvná demonstrace toho, že nejsme tak racionální bytosti, jak si o sobě myslíme.

Ne náhodou proto využívá jazyk propagandistů archetypálních slov a obrazů:

- valící se hordy
- uprchlické vlny
- záplava migrantů
- miliony vetřelců
- vraždící zrůdy
- hejna kobylek
- hladoví vetřelci.

To vše jsou asociace na staré zážitky velkých katastrof, které plazí a savčí mozek ukládají do složky: „smrtebné“. Amygdale je úplně fuk, že jde jen o podobnost, musí se spouštět na základě učení se z podobných situací, jinak by nestála za nic. Slyšíme-li tedy slova asociující řádění Zlaté mongolské hordy, slyšíme-li slovník typický pro povodně, přírodní katastrofy a jiné „spouštěče“,

můžeme si být jisti, že tahle čínorodá Amazonka nám to ještě pěkně zavaří.

Opičí reflex

K reakcím mozku a naší údajné racionalitě mám jednu pěknou osobní historku. Když mi bylo třiatřicet, rozhodla jsem se naučit skákat s padákem. Na rozdíl od mladších frekventantů paravýcviku jsem neuvěřitelně bojovala se silnou iracionální reakcí ve volném pádu. Normální „racionální“, a tudíž i správná reakce je ihned po výskoku z letadla se takzvaně „položít na vzduch“. Předpokládá to vědomou uvolněnou práci s tělem, kdy si lehnete na břicho, prohnete se tak, abyste se nepřevalili na záda (těžiště musí být v břiše), uvolníte ruce a nohy a „ležíte si“. Jenže háček je v tom, že abyste tohle dokázali, musíte napřed nalézt cestu k vědomé reakci. V okamžiku velkého úleku, jakým bezesporu výskok z letadla do prázdna je, převezme totiž velení jiná část mozku, než je šedá kůra. Někomu se podaří divošku amygdalu pacifikovat ihned, někomu (jako například mně) se to nepodaří ani po čtyřiceti seskocích. Staré části mozku vypnou racionální chování a navrhnou svá vlastní „osvědčená“ řešení, vydolovaná z paměti předků.

„Proč se tam pořád chytáš té imaginární větve, když tam žádná není?“ zeptal se mě jednou trefně můj instruktor. Viděl mě totiž, jak hrabu po výskoku z letadla bezmocně rukama a nohama, jako když plave pes.

Ve volném pádu musíte ovládnout pudovou potřebu najít nohama pevný bod a chytit se rukama nějaké větve, protože jediný starý zážitek, na který můžeme navázat, je pád odněkud ze skály nebo ze stromu. A tak zatímco ostatní si už v klidu leželi, já pořád „šlapala vodu“ a „chytala větev“. Výsledkem mé úplně stupidní činnosti byly neřízené kotouly, které jsou pro otevírání padáku velmi nebezpečné. Padák by se měl otevírat v tzv. stabilizované poloze, aby se do jeho rozbalujících se šňůr nezapletly vaše rotující ruce a nohy.

Zachránila mne až moderní metoda výuky nazvaná AFF (Assisted Free Fall), kdy spolu s vámi vyskočí z letadla zkušený instruktor a během pádu vyřadí amygdalu z provozu tím, že s vámi komunikuje a nutí vás napodobovat jeho pohyby a reagovat na pantomimické signály. Najednou máte ve vzduchu i během pádu referenční bod. Jakmile Amazonku jednou vypnete, máte po problému.

K samovolnému spuštění starších částí mozku došlo omylem ještě jednou, kdy jsem se s instruktorem učila správnému otevření padáku ve správné výšce. Ten den jsme letěli nahoru výsadbou s britskými parašutisty, kteří se učili na českých letištích a svůj poslední seskok ve výcviku oslavili malou recesí. V letadle se svlékli do naha a na nahá těla si nandali padáky. Ne, nedělám si legraci. Vůbec jsem něco takového nečekala. Pasažéři parašutisté se mohli potřhat smíchy, já se snažila koukat do podlahy. Po výskoku jsem si zapomněla otevřít padák. Díky pohotovému instruktorovi s přezdívkou

Burák, který po mně pak ve vzduchu během pádu sáhl a můj padák duchapřítomně otevřel, mohu nyní dopsat tuto knihu.

Vyřadit racionální úsudek z provozu nedá propagandistům moc velkou práci. Ve chvíli, kdy neodoláte pokušení voyera a shlédnete na Youtube video, ve kterém fanatické islámského státu řezou hlavy nevinným obětem, už se své racionality dovolávat nemusíte. Není totiž na příjmu. Nezavěšujte prosím, naši operátoři právě vyřizují žádosti o spojení klientů, kteří se dovolali před vámi.

Vysoká škola života

Nemáte-li vysokou školu, napíšete si na Facebooku do rubriky vzdělání: Vysoká škola života. Což nemusí znamenat, že jste hloupí. Prostě zkušenosti jsou vaše deviza, na kterou přísaháte. Mohu vás ovšem uklidnit, že jste vůči propagandě úplně stejně zranitelní jako vystudovaný elektroinženýr, který si navíc ještě udělal Matfyz. O vzdělání ani zkušenosti tu totiž nejde, ani jedna ze získaných předností vám v kritickém rozpoznání propagandy moc nepomůže. Proč? Vzdělávací systém se mediální gramotností dosud nezabývá, jak odolat manipulaci se na žádné univerzitě nedozvíte. Nikde se to totiž neučí.

Důvody už částečně padly v předchozím textu – současná i minulá propaganda staví na emocionálním

vybavení vašeho mozku, které dočasně odpojí kritický úsudek. Na to, jak moc se na vás propaganda podepíše, mají ale vliv i jiné faktory. Jedním z nich je i životní zkušenost.

Jestliže jste celý život strávili na malé vsi, kde nikdy žádní cizinci nežili ani neprojížděli, bude překvapivě snadné vyvolat u vás výbušnou směs strachu a vzteku oznámením, že v blízkosti vaší vsi vznikne ubytovací zařízení pro dvacet uprchlíků ze Sýrie. Vaše životní zkušenost vám nenabízí žádný model, jak zpracovat strach z neznámého. Prostě v šuplíku s nápisem NÁVODY a SITUACE není zrovna nic podobného. Podobně divoké reakce se kdysi dočkal sociálně-demokratický starosta jedné obce na Zlínsku, když chtěl ve vsi vybudovat ozdravovnu pro tělesně postižené. Lidé dostali záchvat vzteku. Tady nikdy „takoví“ nežili, proč by měli teď? Životní zkušenost s invalidy na vozičkách nikdo z vesnice neudělal, na řadě byl tedy logicky strach z neznámého.

Poznávání cizích kultur a výchova k toleranci vůči jinosti je v postkomunistickém prostoru vytrvale označována jako „neomarxismus“, „sluníčkářství“ a „multikultitotalita“. V zemi, kde od vyhnání Němců a vyvraždění Židů žádné menšiny nežijí, je tohle opravdu legrační. Ano, problémy s chápáním demokracie a lidských práv u jiných kultur skutečně existují a část evropské levice tyto problémy skutečně vytrvale omlouvá. Nejsem slepá a čtu. Jenže my jsme už dobrých padesát let v opačné části tolerančního spektra. Nesnášíme nic cizího. Nic. Rozumná zlatá střední cesta by nám velmi prospěla.

Proto se Češi, kteří v drtivé většině neumějí cizí jazyky a nestýkají se s cizinci – propadnou do stavu hysterické paniky, když slyší slovo muslim. Tento stav panuje v zemích postsovětského bloku všude podobně – a vzdělání v něm hraje pramalou roli. Tolerance se totiž na školách jako jeden z pilířů demokratických hodnot neučí, v rodinách neuznává a v hospodách neprobírá. Jinakost se netrpí. Pro lepší porozumění světu potřebujeme mít kategorie. Homosexuálové jsou úchylní, feministky jsou lesby, lidé jiné barvy pleti dělíme na negry, arabáše a rákosníky, Němcourům není co věřit a Amíci jsou arogantní negramoti. S tímhle bedekrem pro poznávání okolních zemí si mnohý Čech vystačí po celý život.

Propaganda povýšila nenávist a nálepkování na módní trend. A co hůř – tyto postoje se začaly rozlézat jak švábi po celé Evropě. Plesnivé zombie našich dávných předsudků vstávají z hrobů.

Jestliže je vám šedesát a v tomto myšlenkovém světě jste prožili v komunismu šťastná mladá léta, kdy vás nic nebolelo a mejdany byly fajn, je takto utvořená životní zkušenost vašim největším kompasem, činí z vás totiž ideální oběť propagandy. Stačí navázat a pošimrat vaše letité vzory myšlení pod bradou. Jak to bylo kdysi všechno správně a jednoznačně ... a dnes takový chaos!

Jestliže jste se nikdy v životě, od mateřské školky až po vysokou školu neučili, jakou hodnotou je pro rozvoj demokracie schopnost tolerance jiných názorů, jiného náboženství a jiné kultury – a také, kde tato tolerance

nutně končí a proč – pak počet vysokých škol, které jste vystudovali, nehraje roli v míře vaší zranitelnosti.

Zkrátka a dobře, v odolnosti vůči propagandě jsme úplně na začátku. Náš mozek, jak už víme, nám příliš nepomáhá. Je na nás, abychom dokázali do hry zapojit alespoň tu zkušenost – například s chováním Rusů v této zemi (vždy, když si Rusové prosadili svou, bylo u nás zle).

Mediální vzdělávání by se ostatně hodilo jako očkování proti sektám, snowball marketingu, šmejdům (podvodní podomní prodejci) a jiným druhům masového ovlivňování, než je ruská propaganda. V hlavě ta válka začíná a v hlavě musí být vybojována. Ztratili jsme první klíčovou bitvu, ale válku musíme vyhrát. Naše děti v ní mohou přijít úplně o všechno.

Fakty proti lžím? Proboha proč?

Jako první se rozhodli s masivním nápirem falšovaných zpráv bojovat Ukrajinci, kterým šlo ve válce s Ruskem o životy a územní integritu. Ruská propaganda chrtila denně stovky nejneuvěřitelnějších lží o zvěrstvech, kterých se údajně Ukrajinci dopouštěli na obyvatelstvu „separatistických oblastí“ – tedy území obsazených Rusy, abych nepoužívala moskevský newspeak. V roce 2014 byla v Londýně založena Ukrajinským institutem stránka stopfake.org. Potřeba zastavit proud lží byla pochopitelná, ale záhy se ukázalo, že jde o asymetrickou

válku. Senzační lživé zprávy vyrobené v Moskvě a Petrohradě dosahovaly na sociálních sítích desetitisíců sdílení a stovek tisíc přečtení. Opravné verze „nudné reality“ si pak následně přečetly řádově stovky až tisíce lidí. Pravda prostě přestala být sexy.

Když se tak dívám na fact-checking horečku, která zachvátila seriózní žurnalistické servery a vzdělanější či ušlechtilější novinářské duše, je mi jako starému cynickému propagandistovi mdlo. Takhle to přece nejde dělat!

Manipulace nefunguje jako kyselina, kterou neutralizujete vhodným množstvím zásadité látky. Lež není žádné hořící poleno, které lze uhasit, pokud máte dost vody (faktů). Lidská paměť, pozornost a vědomí jsou mnohem složitější.

Lež je jak hořící napalm. Použijte vodu a zapálí ještě všechno kolem, možná i efektně blafne a vyrobí smrtící ohňostroj.

Problémem lži je, že dokud má přístup vzduchu (divácké pozornosti a předpojatosti), vytrvalé zalévání vodou (fakty) jí dělá jen dobře. Lidi nepřesvědčíte předkládáním faktů, vysvětlení, skutečností. Jediná správná strategie je hodit na hořící napalm hlinu. Zamezit přístupu vzduchu.

Ještě bych ráda vzpomenula profesionály, kteří se zabývali dnes prakticky neznámou teorií persuaze (změny postoje). Ve své práci *Ovlivnitelnost adolescentů v souvislosti s jejich sebehodnocením* dokazuje český psycholog Jiří Kůs, že ovlivnitelnost souvisí mimo jiné i s tím,

jak moc si věříme. Na první pohled to vypadá úplně logicky, ale dokázat to exaktním výzkumem není jednoduché. Persuaze – tedy obrácení postoje – je naprostý majstrštyk mezi propagandistickými kousky. Jde o ne snadný proces. Jeho cílem není postoj jemně posunout a infiltrovat, ale úplně změnit. Výzkumy prokazují, že to opravdu lze. Musíte ovšem vědět, jak na to. Potřebujete na to dostatečný čas na působení, opakování nového názoru v různých situacích a samozřejmě jedince, jejichž sebehodnocení není pevně ukotveno.

Všichni máme nějaký pevný bod, od kterého odvíjíme svou cenu. Dobře vychované děti, fungující auto, výši platu, vzhled, sportovní výkony nebo čerstvě upečenou bábovku. Každý máme pár kritérií, na kterých stavíme svou cenu. Čím méně takových záchytných bodů máme, tím níže se vidíme v hierarchii ostatních názorů. A tím je snadnější nás ovlivnit. Naše ovlivnitelnost koresponduje silně s naším sebehodnocením.

Americký veterán psychologie Robert Zajonc přišel navíc s výzkumem takzvaného „mere-exposure“ efektu. Výzkumy vypovídají o tom, že naše bariéra vůči odlišným názorům klesá, když jsme těmto „jiným míněním“ vystaveni opakovaně. Čím více lidi vystavujete konfrontaci s nějakou lží, tím méně jsou vůči ní imunní. Po určitém počtu opakování jim totiž začne připadat, že už to někde slyšeli, je to už „důvěrně známá“ věc, které není třeba se bát. Pouhým opakovacím rituálem, kterým vchází věc ve známost, se taky zvyšuje její přijetí, i kdyby šlo o sebevětší koninu. Opakovaný rituál sdělování

čehokoliv má uklidňující vliv na psychiku, vytváří dojem již známého, poznaného. Opakování je základ stability lidské psychiky, a tudíž se bez něj neobejde žádné náboženství, učení ani propaganda, jak víme od Gustava Le Bona (autora slavné knihy *Psychologie davu*) a také od Eliase Canettiho, který napsal geniální syntézu *Masa a moc*. Čím nejistější jste, tím snáz si vás opakovací rituál podrobí. Ostatně podívejte se na metody Trumpovy kampaně. Ta byla na metodě opakování založena úplně celá.

Stokrát opakovaná lež se stává pravdou. To už věděl Goebbels. Zajonc to pouze vědecky prokázal.

KAPITOLA TŘINÁCTÁ

Ohrožuje vás pravda? Naklonujte ji.

A Pravda znavená usnula, jen co si sedla,
ze sna se culila, naivka důvěřivá,
jen oči zavřela, už se Lež z postele zvedla,
a začla si pokradmu zkoušet ten její háv...

– VLADIMÍR VYSOCKÝ, PÍSEŇ PRAVDA A LEŽ

V roce 1953 měl americký tabákový průmysl poněkud v kalhotách. Byly zveřejněny nezpochybnitelné lékařské studie, které dokazovaly, že kouření způsobuje rakovinu a mnoho dalších závažných onemocnění. Fakta se zdála být pro kuřáky fatální.

Chvíli to vypadalo, že Amerika skončí s cigaretami, protože skončí jejich výrobci. Pak ale ředitele tabákových firem napadlo obrátit se na „píárovku“, tedy agenturu pro vytváření vztahů s veřejností. Respektive jistého Johna Hilla. Zakladatel pozdější legendy všech agentur Hill+Knowlton Strategies.

Fakta lékařských studií hovořila jasnou řečí – kouření je návykové a zabíjí. V roce 1954 vyšlo několik zcela seriózních prognóz, že do roka bude toto odvětví průmyslu zakázáno. Hillovi bylo jasné, že vzal zakázku od klienta, který je na smrtelné posteli.

John Hill položil na stůl pozoruhodný, ač dlouhodobý plán. Byl jediný, kdo byl ochoten se tím vůbec zabývat, a bossové tabákového průmyslu měli na výběr mezi „zavřít hned“ nebo „aspoň něco zkusit“. Rozhodli se pro druhou možnost a Hill dostal šanci.

Hillovi jeho drzá a účinná strategie vyšla – tabákový průmysl nakonec nebyl zregulován, a jak vidíme, dodnes chrlí miliony tabákových tyčinek. Proč?

Strategie měla mnoho pilířů, byla řekněme „hybridní“. Agentura začala díky masivnímu rozpočtu zpochybňovat publikovaná fakta navzdory tomu, že o závěru lékařských studií věcně pochyb nebylo. **Kdo může zakázat pochybovat? To snad není trestné.** Máme svobodu slova. Pochybnosti, byť naprosto pitomoučké, byly opakovány různými lidmi v médiích do omrzení.

Tabákový průmysl se na Hillovu radu zatvářil ustaraně a slíbil, že vyprodukuje sám na téma škodlivost kouření vysoce kvalitní studii a bude konat ve prospěch veřejného zdraví. Tím získal oddechový čas.

Mezitím začaly přední lékařské kapacity, pravda, s mírnou dopomocí agentury, vystupovat v televizi na téma „Rakovina a její příčiny“. Tabákový průmysl jim zařídil televizní vystoupení v prime-time (večerní vysílací čas), což se přirozeně lékařům odrazilo na popularitě.

Po lékařích nikdo nechtěl žádnou lež, stačilo jen zdůraznit, že rakovinu způsobuje nejen kouření, ale také špatné ovzduší, radioaktivní látky, špatná strava, stres... však víme. Kdeco dnes způsobuje rakovinu.

Tato vystoupení byla relativně častá a postupně totálně rozměnila hrůzostrašný účinek faktu, že kouření zabíjí. Postupně si lidé na opakování všech nejroztodivnějších příčin rakoviny zvykli. A je od tabákového průmyslu hezké, že se stará ve svých studiích o příčiny rakoviny, že? Ostatně jde tu přece o veřejné zdraví!

Když byl hrot hrůzy dostatečně omlet a otupen, přišla fáze tři. Z výsledků seriózních výzkumů, pitev a laboratorních zpráv si začali humoristé – s mírnou dopomocí agentury – dělat legraci. Už začínalo být nechutné, jak lékaři pořád straší, rakovinofobové. Lidé už měli těch hnusných fotografií dost a s úlevou přivítali humor, osvobozující humor. Televizní showmani a vtipní sloupkaři byli ostatně často také sami kuřáci – kdo by je neměl rád?

Lidem se ulevilo, hrůza prvního momentu postupně přešla, kouření zůstalo, rakovina též. Na závěr zasadil tabákový průmysl dva poslední hřebíky do rakve seriózních výzkumů kouření. Věnoval velké peníze na výzkum jiných nebezpečných chorob, který skončil světovým úspěchem (například velmi řídké se vyskytující Creutzfeldt-Jacobova choroba).

No a nakonec přišla stará klasika krizové komunikace: „Kouření zabíjí? Ale to už milí vědci říkáte deset let, nemáte něco nového? Už nás to nudí.“ Svět je plný

zábavných podnětů, nic není starší než včerejší noviny. Chceme nové vzrušení.

Kouření zabije každý rok 480 000 Američanů. A co, jako? Ale když se řekne uprchlík, utíkáme si zapálit, abychom uklidnili strachy tlukoucí srdce.

A to je celé. Hill zvítězil. Zůstal po něm jeden nesmrtelný produkt masového ovlivňování: Pochybnost.

Tabáková lobby má mezitím tak silné postavení, že už nikdo ze zákonodárců nepřijde s nápadem penalizovat kouření či nějak omezovat jejich zisky. Čas od času se někde zákonodárci zblázní a nařídí větší a barevnější nápisy „Kouření zabíjí“, ale to už přece všichni známe. Ve sněmovně pak propukne zuřivá kuloárová bitva na téma: Je vám snad málo tabáková daň, kterou krmíme státní rozpočet? Co bez ní asi budete dělat? Víte, kolik přispíváme na výzkum a léčbu choroby XYZ? Zákonodárce svatý zápal rychle přejde a poklidný život s rakovinou může pokračovat. Jistěže cigarety zabíjejí, nemáte něco nového? Nuda, nuda, šed', šed'.

Tato strategie řízeného „zvětrávání faktů“ ležela dlouho zapomenuta, až ji znovu v devadesátých letech udiveně vytáhl ze zaprášených análů amerických dějin historik Robert Proctor ze Stanfordu.

Než si vysvětlíme, jak to, že je Lež vždycky sexy a Pravda šmudla od nádobí, je třeba, abyste znali zákulisí jednoho zajímavého výzkumu poslední doby.

KAPITOLA ČTRNÁCTÁ

Věrní pomocníci propagandy

Nenechte se očkovat aneb chvála ignorantství

Vědci z university v Exeteru a v Dartmouthu se pokusili v roce 2011 prokázat, jaký vliv má předsudek a strach na rozhodování lidí, které vystavíte pravdivým faktům a nezpochybnitelným důkazům. Jako téma si vybrali rozšířený hoax, že očkování má vliv na rozšíření autismu u dětí. Testovány byly dvě skupiny rodičů. První skupinu tvořili rodiče přesvědčení o vlivu očkování na vznik autismu, druhou rodiče nezaujatí. Polovině rodičů ukázali objektivní vědecká fakta, která vyvracejí vliv očkování na autismus. Polovině rodičům fakta nepředstavili. Pak sledovali, jak se vzápětí zachovají rodiče, kterým nastává čas očkování jejich dětí. Nechají děti očkovat nebo se rozhodnou proti? Výsledek byl překvapivý.

Počet rodičů rozhodnutých nedat děti očkovat (těch, kteří věřili hoaxu o autismu) po absolvování výkladu s fakty mezi odpůrci očkování ještě stoupl! Jejich mysl jako by zařadila zpátečku po střetu s pravdou.

Co se to proboha vlastně v hlavě děje? Osoba, která se obává očkování, prožívá konflikt mezi starou částí mozku (strach) a racionální částí nového mozku (fakta). Tento konflikt řeší naše hlava zpravidla tak, že zatímco jeden fakt škrtne ze seznamu důkazů (nezpůsobuje autismus), ostatní argumenty ve prospěch původní obavy nabydou obludné velikosti (otoky, teploty...). Strach je totiž vždycky silnější bráška rozumu. Nedá se vypnout fakty. Jako byste z akvária vyndali přerostlou agresivní rybu a všechny ostatní najednou začaly hrozně žrát a růst, aby zaplnily její volné místo.

Jason Reiffler s Brendonem Nyhanem (tak se jmenují autoři oné studie) tvrdí, že mysl upnutá k již vytvořenému předsudku či strachu nedokáže tuto fixaci opustit. Je-li donucena vzít na vědomí fakta, vytvoří si **náhradní** důvody, proč setrvat v původním přesvědčení. Nazvali to „backfire effect“, což perfektně vyjadřuje moment, kdy se pokoušíte uhasit hořící olej na pánvi vodou a ono to „blafne“. Tento poznatek začal být mnoha bezskrupulózními firmami využíván pro volební kampaně.

Jestliže v České republice věří díky komunistické propagandě a filmům většina dnes již ateistického obyvatelstva tomu, že církev je mravně zkažená, hamižná a požívačná, pak je směšně jednoduché dát tento předsudečný strach do kombinace s tzv. církevními restitucemi a faktem, že církvi byl majetek ukraden (znárodněn).

V roce 1955, v době, kdy byli za pomoci politických ruských poradců mučeni a popravováni političtí odpůrci

komunistů (a samozřejmě i představitelé církvi), běžela naplno nenávistná propaganda v novinách a uměleckých filmech. Jedním z vrcholů české propagandy se stal film Jan Hus, který ukázal schematické prototypy kněží jako partu tlustých, homosexuálních, nenažraných sádelnatých dědků, kteří ubohého mučedníka pravdy dohnali k smrti upálením. Že byl Hus prvním evropským reformačním duchovním, dnes nikdo nepopírá, po komunistické kampani ale v Čechách zůstala navíc šílená, iracionálně zažraná nenávist ke katolické církvi. Zbyla v podobě představy deviantních mlaskajících starců v drahých ornátech, kteří žerou husí stěhýnka a pošilhávají po holčičkách. A zatímco jim sádlo teče po bradě, zlaté prsteny obepínají sádelnaté prstíky a zlaté poháry přetékaají vínem, nebohý pohublý český reformátor plápolá a zpívá. Na ten film jsme jako na povinné školní představení museli jít ve druhé, třetí i čtvrté třídě. Tehdy jsem o církvi a věřících lidech nic nevěděla, pamatuji si jen na bolestivou nenávist k těm tlustoprům, která mi po každém filmovém představení zbyla.

Po porážce komunismu vyvstala otázka, zda zpustlé fary, polnosti a kláštery, které komunisté zabavili, v drtivé většině zplundrovali, nechali spadnout nebo jinak zdevastovali, církvi opět vrátit. Komunisté, aby si církev bezvýhradně podřídili, zabavili veškeré majetky, nemovitosti a pozemky, které jí patřili. Spoustu řeholníků a řeholnic umučili, popravili nebo dlouho věznili. Kostely a budovy neopravovali, farářům namísto toho sami vypláceli mizerný plat. Po revoluci bylo jasné, že by bylo

vcelku fér nakradené vrátit a výměnou za to přestat platit ony symbolické otrocké platy, což by stát zbavilo povinnosti opravovat rozpadlé budovy kostelů, far a klášterů jako mimořádných stavebních památek, jejichž stav prosí o smilování. Stát by tím bezprostředně ušetřil mnoho miliard v rozpočtu. Církev by se musela živit a postarat sama jako za starých časů. Ale stala se zvláštní věc.

Češi, zmasírovaní filmy o zlých, tlustých farářích, se postavili proti. Že se má nakradené vrátit, sice racionálně odkývali, ale přišly ke slovu boční, vodebautistické argumenty. Politikové rychle nabrali vítr a zjistili v průzkumu, že drtivá většina Čechů církev iracionálně nenávidí („stejně jsou to všechno teplouši a jejich jedinou starostí je, jak nepracovat“) a je proti navrácení majetku. Všichni od politiků až po voliče se shodli, že je to sice finančně racionální, ale nikdo to nechtěl udělat. „Nic bych jim nedával, flandákům vyžranejm,“ shrnul problém hezky náhodně vybraný respondent na kameru v TV Nova. Handrkování o navrácení církevního majetku v ČR tak zamrzlo na mrtvém bodě po dlouhých dvacet let.

Doba postfaktická

Moderní době, ve které přestávají fakta a pravda mít jakoukoliv hodnotu, se začalo říkat DOBA POSTFAKTICKÁ.

Prostým, ale přesným způsobem to vyjadřuje český filosof Jan Sokol: „Pravda rozhodně nesouvisí s netole-

rancí a násilím; ty jsou naopak důsledkem lži,“ upozorňuje. „Pravda je řečový fenomén. Když řeknu, že prší, říkám totéž, jako kdybych řekl: Je pravda, že prší. Když se ptám na cestu, samozřejmě předpokládám, že dostanu pravdivou odpověď – jinak by to nemělo smysl.“ Pravda je nezbytným předpokladem dobře fungující společnosti. Začne-li být její funkce zatemněná, zpochybněná nebo zničená, společnost onemocní, protože její nervové synapse začnou přenášet špatné informace.

Jak klamat mozek? Lehce

Nedávno vyšla zajímavá studie o tom, jaké jsou největší překážky kognitivních (poznávacích) funkcí člověka. Poznávací proces je komplikovaná alchymie. Podílí se na něm myšlení, paměť, učení, rychlost myšlení, řečové schopnosti, schopnost pochopení informace, srovnávání informací... tohle všechno potřebujeme, abychom si udělali nějaký obrázek o prostředí, které nás obklopuje. A dokázali na něj také adekvátně reagovat.

Problém kognitivních (poznávacích) funkcí je, že je lze snadno ošálit či vyřadit z provozu. Respektive ne všechny najednou, ale jednu po druhé, někdy stačí bohatě vypnout jen jednu. Rozhodně je ale možné tímto způsobem ovlivnit náš úsudek.

Buster Benson v článku, který vyšel v německé verzi periodika Business Insider, shrnuje seznam všech kognitivních průšvihů do čtyř podstatných bodů. Do

značné míry to koresponduje s příručkou moderního „piáristy“. Chcete-li se dostat lidem do hlavy skrze současné bariéry v médiích, měli byste to znát. Co narušuje nejvíc proces poznávání a zapamatování?

1. Příliš mnoho informací

Tahle situace je v informační době každému jasná. V miliardách informací se nemůžete vyznat, nelze je uchopit, setřídít, osahat, zapamatovat... To všichni známe. Důsledkem přehlcení informacemi je, že člověk si zapamatuje jen ty informace, které na něj nějak zapůsobí. Informace by proto měla obsahovat tyto prvky:

- změna
- bizarnost
- opakování
- potvrzení toho, co si už myslím.

Všechno ostatní bývá zpravidla vytěsněno, aby nedošlo k „buffer overflow“, přetečení zásobníků paměti, které jsou už beztak plné mediálního smetí.

2. Nedostatek vhodných modelů a symbolů

Věc si nemůžete zapamatovat ani pochopit, když se nepochodá něčemu, co už znáte.

Modely, symboly, přirovnání, minulé zkušenosti, obrazy, to vše potřebujeme, abychom nové věci mohli pomocí asociací a podobností přiřadit ke starým vzorům, které už máme vytvořené. Vše tím zapadne na své místo a svět se stane srozumitelným. Bohužel dnes přibývá i situací, které svůj archetypální symbol nebo prostě

jednoduchý muštr nemají. Žijeme v převratné době a některé věci jsou tu prostě poprvé. Nemožnost zařadit v hlavě novou událost k něčemu, co už znám, vyvolává strach. Proto dáváme přednost těm informacím, které zapadají do nějakých modelů, lze je zobecnit, přináší nám konkrétní prospěch nebo jeho zpochybnění (nejím se – možná se nebudu moci najíst). Jakmile se objeví informace o tom, že EU změní regulaci trhu mléka, strejda Karel neví, co si o tom myslet. Když mu příčinnivý euroskeptik řekne, že „nebude máslo“ – informaci o zlé Unii si zapamatuje, protože to už zná z komunismu (pořád něco nebylo), a vyrazí na velkonákup másla. Pravda je moc nezajímavá, lež je srozumitelná, a tudíž dojde k jejímu přijetí.

3. Nedostatek času přemýšlet

Nemáte-li dost času na vyhodnocení informací a podnětů a dost času na srovnávání protichůdných zdrojů a nesouhlasících faktů, podvědomě se rozhodujete **pro informaci**, která říká:

- že máte pravdu (vždycky jsem tušil, že jsou Arabové vrazi)
- že je něco ve vašich silách (vlastenci, spojme se na obranu našeho prezidenta)
- že jednoduché je lepší než složité (vlastenci versus byrokrati Bruselu)
- že nejbližší věc je lepší než vzdálená a nejistá (seznam včelařů v okolí je pro vás zajímavější než americké volby).

4. Nedostatek paměti

Tento stav úzce souvisí s přehlčením informacemi. Místo v naší paměti si šetříme:

- mazáním vzpomínek a nepotřebnosti
- zobecněním informace do tvaru holé kostry
- vytvářením příkladů
- spoléháním na externí zdroje (to najdu na internetu).

Ze všech těchto okolností vyplývá, že jsme v současné době z hlediska použitelnosti kognitivních funkcí úplně v háji. Pyšně se chlubíme svým rozumem, ale už se nemůžeme spolehnout ani na svůj analytický úsudek, kapacita je dávno překročena. Nemáme dost času ani paměti na vyhodnocení informace. Manipulovat s naším úsudkem je tedy lehčí, než jsme ochotni si připustit. Věřte mi, já se tím živím.

Dobrá propaganda je jen taková, na které je ono pověstné zrnko pravdy. Zrnko pravdy v tomto případě reprezentuje nějaký model, archetyp, informaci, příběh, který zapadá do čtyř výše uvedených „narušitelů“ kognitivních funkcí. Musí tam být něco, co už známe, co už jsme slyšeli, bylo nám to opakováno a považujeme to za součást našeho domácího vesmíru. Dobrá propaganda tyto příběhy a schémata zná a svět nových lží moduluje ze starých osvědčených příběhů.

Nejhůře s odolností vůči propagandě jsou na tom lidé, kteří mají rádi své jisté. Kterí nesnáší nejistotu, ztrátu kontroly nad situací.

Ti, pro které se vlastní pravda o světě stala důležitější než cokoliv jiného. Změnit názor je pro ně srovnatelné s ohrožením života. Říká se tomu rigidita. Je pro ně důležitější a cennější, že svět jejich světonázoru nebyl narušen, že nebyli nuceni ustoupit a poopravit své mínění – protože v těchto situacích prožívají opravdové peklo strachu a znehodnocení své důstojnosti.

Rigiditu psychologové popisují jako strach ze ztráty kontroly. To je něco, co prožívá už od Mnichovské dohody každý Čech. Vžilo se to pod heslem „O nás – bez nás“. Abychom nemuseli znovu a znovu jako malý národ prožívat mučivý pocit, že nejsme pány své vlastní situace, vytvořili jsme si různé únikové mechanismy. Někteří jsou nadměrně, až obhrouble cyničtí, což jim dává pocit síly. Někteří prostě nepochopitelnou situaci popřou a vytěsní, jako kdyby neexistovala. Někteří onemocní stockholmským syndromem a začnou milovat svého nepřítele, který je prostě příliš silný, a tudíž je třeba s ním být zadobře.

KAPITOLA PATNÁCTÁ

Brexit – úspěšně odpálená V1

„Není to sice pravda, ale mohla by být...“

Ne, tohle není věta z Monty Pythonova cirkusu, ale častý výkřik diskutéra v reakci na sdělení, že to, čemu věřil, byl jen ruský hoax. Umná práce s polopravdou byla naostro nasazena v kampani za vystoupení Británie z Evropské unie.

V kampani za vystoupení Británie z Evropské unie se objevilo mnoho lží. Nejvíc proslula tzv. „Lež 350 milionů“. Šlo o to, že agentury kolem stoupenců brexitu vypustily do kampaně heslo, které tvrdilo, že Británie posílá každý týden do Bruselu 350 milionů liber na tzv. členských poplatcích. Představte si, co by za to mohlo být v domácím zdravotnictví, básnili brexitáři.

Lež to byla tak nestydatá, že konzervativní poslankyně Sarah Wolaston kvůli studu odešla z tábora brexitářů a připojila se k táboru pro EU. Postupně ji (tuto lež) uváděl na pravou míru Britský statistický úřad, Institut pro fiskální studie a mnoho dalších prestižních autorit. Což ovšem jedné z hlavních tváří brexitu, Borisi Johnso-

novi, nepřekáželo v tom, aby tuto načančanou lež vytrvale neopakoval v médiích a přiváděl tím své soudnější a vzdělanější soupeře k šílenství.

Jak je tedy možné, že na základě této jednoduché manipulace vyhráli brexitáři kampaň? Jsou opravdu Britové tak hloupí? Odpověď vám nedá statistický úřad, ale zkušený propagandista. Pravda o skutečném charakteru toku peněz a příspěvku Británie do EU byla **moc složitá**. Obsahovala příliš mnoho výkladových zákrutů, které může pochopit jen člověk s určitým stupněm informovanosti o finančních záležitostech Británie a o tom, co vlastně ten příspěvek je a kam všude z tohoto příspěvku do Británie samotné peníze směřují a jak je provázán s profitem Británie, který naopak z členství v EU vzniká. Není divu, že se nyní Britové chtějí do EU vrátit, když měli čas si v klidu rozmyslet, jak to s těmi penězi je, a pochopit skutečný vliv EU na jejich ekonomiku. Ale o tom kampaně nebývají – v těch jde o to, abys udělal něco zbrkle a pod vlivem emocí, jako třeba náš fiktivní strejda John:

John (otevívá chipsy u televize): „Lásko, tady nějaké vod financů z nějakýho BFLMPSVZ říká, že Boris Johnson lže. Prej je to s těma prachama do Bruselu nějak jinak.“

Edna (z kuchyně): „A oč běží, zlato?“

John: „Je to nějak zamotaný. Nerozumím tomu. Jakože ty peníze jsou dočasně nějak jinde u nás a pak se zas vracej nebo co.“

Edna (z kuchyně): „Ale s Johnsonem je psina, ne, jak si dělá srandu z Němcourů?“

Strejda John: „Jasně. Boris je prima. Mám ho rád. Dobrej chlap. Je s ním sranda. Chceme brexit!“

Vítejte v realitě. Souboj pravdy a lži rozhodl limbický systém. Je-li pravda moc složitá, nevzbuzuje-li emoce, sexuální zájem nebo libost, nemá v souboji se lží nejmenší šanci.

Strejček Charlie z Beattyville³³ a strejda John z Norfolku³⁴ mají svého českého příbuzného. Jmenuje se Karel a je z Proseče.³⁵ Všichni tři mají jedno společné. Nenávidí složité zprávy o ekonomii a vědě, čtou alternativní servery s lechtivými konspiračními teoriemi a je jim kolem padesáti.

Karel uvěřil, že pravda neexistuje, všichni dnes chtějí obyčejného člověka vzít na hůl, elity jsou vlastně neo-marxisté, co chtějí zaplavit svět transgenderovými záchody a čmoudy z Islamákova. Občas si potřebuje vzteky bouchnout, ale není do koho. Jeho žena pořád něco chce a nechápe, jak mu je. Vláda na jeho život kašle a jen slibuje, slibuje. Karel ví, že je politikům „ukrade-nej“, protože na venkov odjakživa kašlou všichni. Ale on už ví, můžou za to přivandrovalci. S vědomím cizího viníka se dýchá lépe. Život dává smysl. Zlobíte se na něj? Já ne. Karlové jsou naši sousedi, příbuzní, přátelé

³³ Americké městečko, kde Trump získal v procentech nejvíce hlasů.

³⁴ Anglický správní celek, kde hlasovali lidé nejvíc pro brexit.

³⁵ Česká obec, kde zvítězil Miloš Zeman.

z vesnické hospody. Není jejich vina, že jim svět takhle zhořknul.

Turecký skandál a jeho role v brexitu

Jednou ze lží, kterými brexitáři vyděsili Brity, bylo tvrzení, že Turci budou už brzy přijati do EU. Jak už jsme si ukázali výše, fakta o tom, že přístupová jednání jsou s Tureckem vedena bezvýsledně už od šedesátých let, byla protistraně platná jak mrtvému zimník.

Pojďme se teď společně podívat na jednu německou lechtivou aférku, která pomohla díky tradičnímu britskému odporu ke všemu německému rozpoutat v Londýně před volbami parádní propagandistickou sexy show s očekávaným výsledkem: Vystoupení Britů z Unie.

Jan Böhmermann. Narodil se v roce 1981. Tento mladý německý televizní žurnalista, bavič, scénárista a dramaturg je hvězdou společensko-satirického magazínu německé veřejnoprávní televize ZDF s názvem *Neo Magazin Royale*. Narodil se v německých Brémách, studoval historii, divadlo a sociologii, žádný z těchto oborů však nedokončil. Hlásil se neúspěšně na studium herectví v Berlíně, Hamburku a Mnichově, nakonec byl přijat na herecké škole v Hannoveru, studium ale nenastoupil. Pro veřejnoprávní televizi ZDF pracuje od roku 2012, společně se Charlottou Roche uváděli show *Roche und Böhmermann*. Po vytvoření kanálu ZDFneo připravil s týmem autorů a scénáristů nový formát

satirického pořadu Neo Magazin Royale, který je od té doby vysílán nepřetržitě a vynesl Böhmermanna na vrchol slávy.³⁶

Za dobu svého krátkého působení obdržel celou řadu mediálních a žurnalistických cen.

Jeho role satirika s sebou vždy přinášela kontroverzní výstupy a pobouření těch, ze kterých si ve svých pořadech utahoval. První mezinárodní skandál způsobil až v roce 2016, kdy ostře zesměšnil řeckého ministra financí Varoufakise a nazval svůj program *Varoufake*. Navázal na show zkušeného moderátora a žurnalisty Günthera Jaucha, který ve svém pořadu prezentoval virální video, kde Varoufakis zvedá prostředníček. Interpretace gesta se stala vděčným tématem ostřejších vtípků na sociálních sítích.

Vše nakonec ukončil chytře sám Varoufakis, který na svém twitterovém účtu pochválil Böhmermanna za humorný přístup. Böhmermannův první skandál tedy skončil velmi rychle.

O několik týdnů později si Böhmermann vybral pro svou satiru nebezpečnější cíl. A rozpoutal peklo. Tentokrát byla mezinárodní škoda značná.

Chronologie „tureckého“ skandálu

Sedmnáctého března 2016 zveřejnil pořad Extra 3 na veřejnoprávní televizi NDR (Norddeutscher Rundfunk)

³⁶ Článek „Der Zertrümmerer“, Der Spiegel, 2016.

posměšnou píseň o tureckém prezidentovi. Šlo o adaptaci populární písně zpěvačky Neny „Irgendwie, Irgendwo, Irgendwann“. V písni „Erdowie, Erdowo, Erdogan“³⁷ se stal terčem turecký premiér Erdogan. V písni se mluví o Erdoganovu porušování svobody slova, týrání žurnalistů, pronásledování Kurdů a porušování lidských práv, ale také o tom, že si dal postavit palác o tisíci pokojích na místě chráněné přírodní rezervace, a popěvek končí klíčovým a pro Erdogana velmi potupným reálným historickým záběrem, ve kterém prezidenta shodí kůň a vzápětí ho kopne mezi nohy do přirození (ano, to se opravdu stalo). Dvouminutové video rovněž velmi ostře kritizuje kancléřku Merkelovou za tzv. „turecký uprchlický deal“. V písni se zpívá: „Má Tě v hrsti, tak buď hodná holka...“ a dále „dej mu peníze, postaví Ti za ně uprchlický stan...“,³⁸ což byl verš zesměšňující německé diplomatické úsilí za každou cenu zadržet milionový proud syrských uprchlíků v Turecku a nepouštět je dále do Evropy. Češi o tom mnoho nevědí, ale Merkelová udělala poměrně hodně pro to, aby se do Evropy – teď použiju propagandistický termín – „nepřivalila extrémní vlna“ uprchlíků, která by byla mimo jakoukoli

³⁷ Ve výslovnosti slova Erdogan (Erdován, resp. Erdouán) dochází v němčině navíc k zajímavé slovní hříčce. Wahn znamená v němčině šílenství, amok, davové pominutí smyslů – Erdoganovo jméno vysloveno správně turecky je tedy v němčině vtipným novotvarem, který kříží slova Erdogan a Wahn.

³⁸ Erdowie, Erdowo, Erdogan, 2016 – <https://www.youtube.com/watch?v=nMOTrSQB2xA>.

manažerskou a logistickou schopnost Evropy tyto lidi nějak přijmout a posoudit jejich žádosti o různé formy právní ochrany. Situace se vymkla kontrole už v hraničních státech a hrozilo, že se brzo bude stav logistické nouze přelévat i do evropského vnitrozemí. Merkelová v této situaci usilovala o dohodu s Turky, aby zadrželi utečence na svém území.

Odezva na satiru na sebe nenechala čekat. Erdogan, pověstný egomaniakálním chováním a urputným pronásledováním tureckých občanů dokonce i za lajkování kritických postů na Facebooku, si dal již 22. března předvolat německého velvyslance Martina Erdmanna v Ankaře a požadoval po německé vládě, aby dala video smazat.³⁹ Německá vláda to samozřejmě odmítla, zatím však Extra 3 opatřila video anglickými a tureckými titulky, zavěsila je na internet a odvysílala i starší příspěvky, kritické k turecké vládě.

Diplomatická jednání německé vlády s Turky o zastavení příchodu uprchlíků se tímhle krokem dostala do naprostého patu. Erdogan v té chvíli totiž už vydíral německou vládu v diplomatických jednáních, aby mu pomohla prosadit v EU příspěvek šest miliard eur výměnou za zastavení posílání syrských válečných uprchlíků do Evropy. Díky sílícímu pravicově extremistickému hnutí sáhla německá vláda ke dvoustrannému vyjednávání s Erdoganem, aby masový příliv ustal a neonacistům

³⁹ COH/AFP. Türkei fordert Strafverfahren gegen Böhmermann, Die Welt, 2016.

nenarůstaly hlasy.⁴⁰ Přesně v tuto chvíli – podobně jako v krizi s Řeckem – přišlo Böhmermannovo provokativní video s příslušným obsahem.

Posledního března 2016 uveřejnil Jan Böhmermann ve své show Neo Magazin Royale skeč, zakončený urážlivou rýmovačkou o Erdoganovi. Smyslem výstupu bylo ukázat na rozdíl mezi satirou a trestným činem „urážlivé kritiky“ podle paragrafu 103⁴¹ německého trestního zákoníku z roku 1871. Jde o obstarožní, dávno zapomenutý paragraf, který zůstal z nějakých důvodů více než jedno století nepovšimnut v německé legislativě a hovoří o trestnosti urážky hlavy nebo představitele cizího státu.⁴² Zajímavé je, že Böhmermann sám si do pořadu přinesl i objev tohoto paragrafu, který tlel již dávno zapomenut v právnických věstnících a sám podal aktivně Erdoganovi návod k jeho užití. Erdogan hozený naviják spolkl i s návnadou.

K dokumentaci případu zde uvádím kompletní přepis textu z dotčeného pořadu 31. 3.⁴³

Jan Böhmermann: Vítejte v německém plkacím vysílání číslo jedna! To jsme my!

⁴⁰ Baumann, Birgit. Fall Böhmermann sorgt für Koalitionskrach in Berlin, Der Standard, 2016 – <http://derstandard.at/2000034989878/Fall-Boehmermann-sorgt-fuer-Koalition-skrach-in-Berlin>.

⁴¹ Paragraf 103 des Strafgesetzbuches (StGB).

⁴² § 103 Beleidigung von Organen und Vertretern ausländischer Staaten.

⁴³ Překlad záznamu a volný překlad posměšné básně pořídila pro účely této práce sama autorka.

Ralf Kabelka: Přesně!

Böhmermann: To, co udělali kolegové z Extra 3, to už my tady netrumfneme.

Kabelka: Ani omylem!

Böhmermann: A já říkám: Respekt! Dobrá práce!

Kabelka: To je úplně jiná liga. A taky show „Heute“, jak je dobrá!

Böhmermann: Heute-show mám fakt rád. Když jsem tu v minulosti slyšel, že prý žárlíme na Heute-show, kterou dělá Oli Welke, tak říkám: To není pravda, to vůbec není pravda, v žádném případě! Rukulíbám, Oli! Srdečné pozdravy, jsem váš horlivý fanoušek! Každý týden se pro inspiraci koukám!

Extra 3 tento týden málem rozpoutala třetí světovou válku – a za to ji patří potlesk! Super jízda! Zjevně v Turceku sledují každé plkací vysílání, i to sebemenší, možná i to naše. Možná, milí Turci, jestli se právě díváte, že bychom si měli něco ujasnit.

To, co udělali kolegové z Extra 3, tedy mírumilovné užití humoru, ze kterého Vy jste udělal politiku, pane Erdogane – to je v Německu, v Evropě – kde je svoboda umělecké tvorby – pokryto ochranou svobody smýšlení a vyjadřování.

Kabelka: Článek 5!

Böhmermann: Co?

Kabelka: Článek 5, Ústava.

Böhmermann: Článek 5 naší Ústavy, naší úžasné Ústavy! To se zde smí! Vy prostě nemůžete požadovat, aby německá vláda video stáhla, nebo ho dala smazat

z internetu. V Německu je něco podobného dovoleno, já myslím, že to je skvělé, jak v tomto týdnu právě povstala občanská společnost včetně Beatrix von Storch,⁴⁴ která mne ještě před pár týdny navrhovala zastřelit, kvůli té komické písni, co jsme o ní složili. A najednou je v čele pelotonu boje za svobodu slova a uměleckého vyjadřování!

Všichni jsou náhle zajedno. To musí být dovoleno! Je suis Extra 3.

Kabelka: Výborně.

Böhmermann: Pane Erdogane, jsou ale věci, které jsou v Německu nebo ve střední Evropě zakázány. Tedy: Existuje umělecká svoboda pro satiru a legrácky – to je dovoleno. A ještě máme to druhé... jakže se to jmenuje?

Kabelka: Urážlivá kritika.

Böhmermann: Urážlivá kritika. To je právnícký výraz. Co to je?

Kabelka: Když defamuješ lidi. Když používáš podpásové argumenty. Když jim nadáváš a rýpeš se v jejich privátním životě, útočíš na jejich osobní život.

Böhmermann: Útočíš, znevažuješ. A to je tedy zakázáno?

Kabelka: Ano, to je urážlivá kritika.

Böhmermann: Rozumíte tomu, Herr Erdogan?

Kabelka: To je trestné.

⁴⁴ Beatrix von Storch je německá extremistická politička za stranu AfD (Alternative für Deutschland), na které ulpělo podezření z propojení s ruským státem.

Böhmermann: Trestné? A pak tedy je možno požadovat i smazání nějaké věci? Ovšemže po odvysílání, ne předem...

Kabelka: Ano, až poté.

Böhmermann: To je trochu komplikované – snad lépe na malém příkladu. Já jsem složil takovou básničku – jmenuje se to „Urážlivá kritika“. Mohli bychom to třeba udělat s tou tureckou písní od Neny v podkresu? A na pozadí prosím tureckou vlajku. To je ono!

Takže tu báseň. Takže to, co řeknu teď, to se nesmí?

Kabelka: Přesně tak, nesmí.

Böhmermann: Takže když to udělám veřejně, bude to v Německu zakázáno.

Kabelka: Myslím.

Böhmermann: Oukej. Takže báseň „Urážlivá kritika“:

Blbec, sketa, impotent,

Erdogan, pan prezident.

Dech mu páchne kebabem

jak svinský prd, čert ho vem.

Ženské – tak, jak diktátoři stejní,

mlátí v helmě policejní.

(Četba básně pokračuje, obsahuje velmi vulgární text, kde je Erdoganovi přičítána zoofilie atd.)

Böhmermann: Jak už jsem řekl, tak tohle...

Kabelka: ... SE NESMÍ!!!

Böhmermann: Tohle se nesmí.⁴⁵

⁴⁵ Z německého originálu FEB/DPA/AFP. Staatsaffäre Böhmermann – Die Fakten. In: Der Spiegel online, 2016.

Erdoganova administrativa zareagovala přesně dle Böhmermannova návodu a iniciovala prostřednictvím dvaceti německých občanů tureckého původu žalobu k německému soudu dle zmíněného paragrafu 103. Všichni Turci, kteří až do této chvíle mírně sympatizovali s Erdoganem, cítili urážku jako svou vlastní. Kvůli nadměrnému počtu vulgarismů se kopie vysílání rozletěly přes Youtube ještě týž den do celého světa a byly přeloženy do všech „velkých“ jazyků. Böhmermann sám zcela podivně přímo ve vysílání poskytl Erdoganovi podrobný popis, jak musí Turecko postupovat, aby mohlo v Německu podat žalobu. Erdogan léčku neprohlédl a stal se předvídatelným aktérem v cizí hře. Z malé srandičky se stal mezinárodní diplomatický požár. Německá kancléřka, jejíž diplomatické úsilí se ubíralo směrem k zastavení proudu uprchlíků a postupu kampaně extremistů v zemi, mohla během jediného dne své veškeré úsilí rovnou odepsat. Jako svou první reakci vysílání básně odsoudila a označila ji za urážlivou. Později se ale zvedla obrovská vlna veřejné podpory vůči Böhmermannovi (svoboda tisku a projevu) a kancléřka svůj výrok zmírnila. Jana Böhmermann si pozvala na soukromý rozhovor, o kterém pak Böhmermann sám řekl: „Naporcovala mne na filé.“⁴⁶

Protože německý zákon stanoví vládě povinnost rozhodnout, zda bude žaloba dle paragrafu 103/104

⁴⁶ DPA, Böhmermann fühlt sich von Merkel „filetiert“, Süddeutsche Zeitung online, 2016.

trestního zákoníku Německé říše připuštěna k soudu, musela zasednout německá vláda. Její rozhodnutí nutně znělo: žaloba připuštěna. Paralelně s tím ovšem kancléřka oznámila, že spustila legislativní proces pro zrušení zastaralého paragrafu 103 tak, aby byl nejpozději od ledna roku 2018 zrušen. V tu chvíli už byl ale džin vypuštěn a konal dílo zkázy, paragraf neparagraf. Toto rozhodnutí vlády o svolení k vyšetřování na základě paragrafu 103 bylo tvrdě kritizováno šéfem frakce konkurenčních – a koaličních – sociálních demokratů v německém parlamentu. Ke kritice rozhodnutí se připojila kompletně celá opozice. Od komunistické Die Linke až po liberály z FDP.

Německá televize ZDF se den po vysílání od obsahu distancovala a dala příkaz k jeho smazání z internetové Mediatéky. Turecký vicepremiér Nurman Kurtulmus nazval báseň „zločinem proti lidskosti“. Erdogan sám navíc zažaloval privátně Böhmermanna pro osobní urážku a pomluvu podle paragrafu 185 civilního trestního řádu.

Nejprve tedy státní zastupitelství rozjelo s požehnaním vlády oficiální vyšetřování, zda došlo k porušení paragrafu 103. V minulosti však byla naprostá většina případů souzených dle tohoto paragrafu zamítnuta, nebo rozhodnuta ve prospěch žalované osoby (a moc těch případů věru za posledních sto let nebylo).

Soud v německém Hamburku v květnu vydal na žádost Erdoganových advokátů předběžné opatření o tom, že urážlivé pasáže z Böhmermannovy básně nesmí

autor nikde veřejně opakovat, nebo bude potrestán pokutou 250 000 eur a šestiměsíčním vězením.

Soud v odůvodnění předběžného opatření uvedl, že hranice umělecké svobody a satiry byla překročena a došlo k porušení osobních práv žalující strany. Kritiku Erdoganovy politiky a politických poměrů v Turecku však soud označil výslovně za přípustnou a Erdogan si ji dle soudu jako státník musí nechat líbit. Böhmermannův právník s rozhodnutím soudu nesouhlasil a poukazoval na to, že Böhmermann výslovně označil svou báseň jako příklad nepřipustného, protiprávního jednání.⁴⁷

Jan Böhmermann dostal od dubna 2016 policejní ochranu kvůli nesčetným výhrůžkám Erdoganových tureckých obdivovatelů v Německu. Od srpna 2016 se vrátil po letní pauze na základě rozhodnutí generálního ředitele ZDF do pořadu Neo Magazin Royale zpět. Aféra se dočkala celosvětového ohlasu jak v médiích, tak mezi politiky, umělci a právníky.

Skandál, který zvyšuje náklad, je prostě k sežrání

Solidaritě s Böhmermannem ukázal veřejně generální ředitel mediálního domu Axel Springer, Mathias Döpfner, protože však urážlivé verše citoval, musel čelit dalšímu

⁴⁷ UWEB. Staatsanwaltschaft ermittelt gegen Böhmermann. In: Frankfurter Allgemeine Zeitung, 2016.

pokusu o trestní řízení, který Erdoganovi nakonec nevyšel. Obdobně se zachoval režisér Uwe Boll, který nazval Erdogana hlupákem. Americký deník Washington Post tvrdě kritizoval přístup německé vlády vůči požadavku Turků na soud s Böhmermannem, britský Spectator vypsal odměnu 1000 liber za obdobně urážlivou báseň na Erdogana, Böhmermann se dočkal 24 tisíc podpisů pod podpůrnou petici v Německu a na jeho podporu se veřejně angažovali různí umělci a žurnalisté.

Mateřská stanice ZDF nejprve svého předního humoristu nechala na holičkách, nakonec se za něj postavil sám ředitel ZDF Thomas Bellut, když prohlásil, že stanice poskytne satirikovi plnou právní ochranu ve všech instančních řízeních.

Nejzajímavějším aspektem celé aféry byl samozřejmě zmíněný vulgarismus, který poskytl všem legitimní záminku „citovat“ a přitom vyslovit ono sladké zakázané ovoce. Ve starém českém filmu Anton Špelec, ostrostřelec se stalo vděčným námětem celé komedie jen to, že hrdina Anton pronesl v opilosti větu „Císař pán je vůl“ a tím překročil veškerá nejhorší tabu stařícké monarchie. Osvobozující překročení tabu, urážka autoritativního vůdce a k tomu ještě – ó sladkosti bytí – muslima, navíc formou citace (beztrestné), panebože, co si pro zvýšení nákladu přát víc?

Zatímco německý bulvár udržel vysoký novinářský standard a vyhýbal se úzkostlivě popásání se na vulgarismech a pikantnostech Böhmermannova songu, sou-

sední rakouský bulvár je už příkladem pravého opaku. Přední bulvární zábavní list Heute se prezentoval titulkem:

*„Ziegen fi****, Fellatio mit Schafen“: Dieses Gedicht bringt Erdogan auf die Palme („Š..stání koz, felace s ovce“: Tahle básnička Erdogana vytočila)*

Celé sledování kauzy Böhmermann se v rakouském bulváru odehrávalo v tomto stylu. Heute nebyl jediný list, který zveřejnil především sexuální narážky a vulgarismy a emocionálně podstrkoval pohled na „zaostalé agresivní Turkey“.

Pozadu nezůstal ani další rakouský bulvár, Kronen Zeitung, přezdívaný Die Krone:

So gefährlich ist der kranke Mann am Bosphorus – Pulverfass Türkei... (Takhle nebezpečný je nemocný muž na Bosporu – Sud s prachem Turecko...)

Česká média, která se týdný popásala vzrušením na urážce hloupého představitele státu, raději ani citovat nebudu. Český bulvár je vedle už nízké úrovně toho rakouského jako zemljanka vedle maringotky. V jedné bláto, v druhé táhne.

Co však stojí rozhodně za zmínku, je způsob, jakým aféra „Kozomrd“ ovlivnila strejdu Johna v Norfolku, aby vystoupil z Unie.

Úplným extrémem mezi evropskými médii v podání aféry Böhmermann byl totiž britský konzervativní Spectator, který dostal geniální marketingový nápad.

Vyhlásil soutěž o nejlepší urážlivou básničku na Erdogana, kterou vzápětí (náhodička!) jak na objednávku

vyhrál... kdo byste řekli? Boris Johnson. Reklamu této akce dělala také média kolem Russia Today.

Mezi podmínkami soutěže bylo stanoveny, že soutěžní urážlivý text musí být: a) plně difamační; b) naprosto obscénní. Editor rovněž napsal, že preferuje příspěvky z Německa a Turecka. Dle jeho údajů se sešly tisíce urážlivých příspěvků, různě hanobících Erdogana v osobní rovině. Od sexuálních praktik až po narážky na jeho malé mužství.

Vyhodnocení soutěže časově zapadlo do vrcholu kampaně brexitu a zvítězil prominentní propagátor „třisetpadesátimilionové lži“ brexitu, bavič televizních show a pozdější ministr zahraničí Boris. Lze předpokládat, že tato kampaň, prezentovaná jako boj za „osvobození“ Británie od „nesvobodného Německa se zastaralými zákony omezujícími svobodu slova ve prospěch muslimů“, pomohla ovlivnit výsledek hlasování u konzervativních Britů.

Německo bylo v brexitářských médiích uráženo, jeho občané byli tupeni jako „shitizens“ (kombinace slova shit a citizen, tedy srágora a občan). Kauza byla učebnicovým způsobem zneužita, Německo bylo líčeno jako stát, který potlačuje svobodu slova, tedy něco, co je v anglosaské tradici svaté. Akce „Most offensive Erdogans Poem“ se tak stala jedním z nejsilnějších bodů marketingového plánu brexitářů. Zranila totiž britské tradiční voliče na nejcitlivějším místě – údajným omezováním svobody slova Německem.

Strejda John se pár dní před referendem zamiloval. „Viš Frankie, co řekl včera Johnson o tom tureckým

bafuňárovi? Cha! Hezky vod podlahy, tak se s nima musí. Ten chlap má teda koule, Frankie, to ti povídám. A tohle by chtěli Němci brát do Evropy a nám diktovat, jak se k tomu kozo...vi chovat? Chceme brexit!“ (Stojí za to dodat, že jednou z brexitových lží byla i fáma, že Turecko bude brzy přijato do EU. Nic není dál od pravdy, Turecko má zažádáno o členství již od šedesátých let a jednání vězí od té doby na mrtvém bodě.)

A s tímhle megashow o kozách chtěl ten seriózní chlápek v saku ze Statistického úřadu, co uváděl jenom fakta, soutěžit? Svatá prostoto!!!

Böhmermann překročil všechna tabu běžná v médiích a udělal to záměrně, včetně toho, že poskytl Turecku detailně přesný návod, jak jej efektivně trestně stíhat a uvést do pohybu soudní a mediální mašinerii. Celý skeč zabalil do varování, že je rozdíl mezi politickou satirou (Erdowie, Erdowo, Erdogan) a záměrným podpásovým urážením (Schmähgedicht). Dodnes mi není jasné, proč to Jan Böhmermann udělal. Rozpoutal vážnou diplomatickou krizi s představitelem státu, který nemá smysl pro humor, potlačuje lidská práva a je vztahovač-ný. A to právě ve chvíli, kdy Německo zoufale potřebovalo mezinárodní spolupráci tohoto náladového státníka.

Průběh aféry byl tak mnohovrstevnatý, že nezapadl do klasických schémat zábava – investigativa – prominentní skandál – vláda – mezinárodní krize. Obsahoval je totiž všechny naráz.

A malý dodatek: V České republice nabývá na síle hnutí, usilující o opuštění EU po britském vzoru. Jeho

ztělesněním je Tomio Okamura. Jeden z reklamních poutačů, které tito lidé šíří na své stránce „Chceme Czexit“, zobrazuje důchodce prohrabávajícího popelnice. Text pod obrázkem vypočítává, kolik miliard odvádíme týdně do EU jako poplatek za členství, zatímco naši důchodci prohrabávají popelnice. Podobně jako ve velké britské lži, i tahle malá česká lež má stejný goebbelsovský základ. Prostě řeknete jen půl pravdy – kolik se do rozpočtu EU odvádí. A zatajíte, kolik činí čistý příjem plus ostatní formy profitu. Přilepíte obrázek žebrajícího důchodce. Je to neuvěřitelně jednoduchý recept. Nic těžkého na tom není. Funguje to.

Češi nejsou o nic chytřejší ani hloupější než Britové. Jsou to taky jenom lidé a jejich imunita vůči manipulaci je stejně nízká jako u Francouzů, Britů, Američanů, Italů... jen se stali pokusnými králíky těchto kampaní jako první, zatímco na velkých národech už proběhly pouze finální alfa a beta testy plus ostrý provoz.

KAPITOLA ŠESTNÁCTÁ

Smrt elitám!

Mám oblíbený dialog z Wellsova románu *Když gangsteři ovládli Londýn*. Hlavní gangster Kerky se svěřuje ve slabé chvílce svému konkurentovi: „Nemám rád moc chytrý. Se složitejma ženskejma jsou problémy. Mám radši pitomý.“

Pravda bývá chytrá a složitá, a skoro vždycky komplikuje gangsterům život. Doby, kdy naše civilizace měla ve zbožné úctě vzdělání a učence, už minuly. Pokud chtěla před rokem 2000 nějaká politická strana uspět ve volbách, byla dlouhodobě oblíbená a výhodná strategie tzv. „mluvících odborníků“. Lidé byli celé jedno století zvyklí delegovat část svých úsudků na odborníky, lidi v oboru vzdělané, zběhlé a rychle se orientující. Agentury pro volební marketing tak velmi často vyhledávaly k různým volebním tématům tzv. „mluvící hlavy“, odborníky, vědce, experty, kteří programový návrh politické strany přežvýkali veřejnosti ze svého hlediska, aby se mohla snáze rozhodnout. Samozřejmě, že v mnoha případech nešlo o nestranné odborníky, úměrně

tomu, kolik agentura pro public relations odborníkovi zaplatila či nakolik byl odborník splachovací. Ale nebylo to tak vždycky a existoval stále úctyhodný počet těch, kteří říkali své vlastní názory a podložené úsudky. Pořád ještě se našlo dost odborníků, kteří nebyli na prodej. Pořád platilo, že vzdělanec je zdrojem názoru, který má hodnotu, protože ví víc.

Jenže pak přišla ruská propaganda s voňavou kampaní proti elitám. Tedy, v první fázi proti „bruselským elitám“. Deset let propagandistického úsilí proti EU v jejích členských státech začalo přinášet největší ovoce v okamžiku, kdy agitpropstroj zjistil, že obyčejní lidé se bojí toho, čemu nerozumějí.

EU je příšerně, nechutně komplikovaná struktura úředníků, nařízení a pravidel, směřující k vzájemné obchodní prosperitě. Její otcové zakladatelé původně hodlali vytvořit jen sdružení, které bude společně kontrolovat strategické suroviny nutné k válčení – uhlí a ocel. Cílem založení Společenství pro uhlí a ocel bylo „už nikdy na evropském kontinentu nedopustit válku“.

EU dnes není bohužel stát, je to spíš specificky nesrozumitelné obchodní sdružení států – nemá společnou obranu, bezpečnostní politiku, daně a spoustu jiných nutných atributů státu, které lidem poskytují pocit bezpečí a kterým rozumějí. Protože není přirovnatelná k ničemu, co už strejda John zná (stát, spolek, firma, obchodní sdružení), je dokonale nepochopitelná. Tento propletenec vztahů vzbuzoval ještě v minulém století úctu jako něco, co chápou jen „odborníci“. Od okamžiku,

kdy propaganda zaměnila slovo odborník za sousloví „samozvaná elita“, bylo možno nahradit lidovou úctu zuřivou nenávistí. Jestliže bylo něco moc složité, říkával na to strejda John dříve v hospodě: „To víš chlape, na to já jsem blbej. To voni vědí, ti experti.“ Dnes ze sebe může bezstarostně vyrazit: „Zasraní elitáři“ a je navíc i morálně na výši, protože „elita – to jsou ti špatní, kteří obírají a ohlupují nás, prostý, leč moudrý lid. Bruselské elity jsou odtržené od reality, od nás, všedních a poctivých lidí. Domácí elity selhávají v řešení našich problémů a jezdí kout pikle s nikým nevolenými elitáři do Bruselu.“ Nyní máte morální ospravedlnění, proč tomu nerozumíte, a můžete to v klidu zničit. Hnus, velebnosti.

Dnes nepotřebujete pravdu vůbec k ničemu, pokud máte silný marketingový rozpočet. Marketéři ignoranty milují, nejvíc ty zamindrákované. Jsou díky své nenávisti ke všemu složitějšímu, vzdělanějšímu a bohatšímu tak snadno manipulovatelní, že to skoro nic nestojí, jen trochu přemýšlení a vhodně zabalenou dávku nenávisti, servírovanou na morálním rozhořčení „prostého selského rozumu“. Ignorantův volební hlas a kupní síla se díky lichocení marketingových kampaní (vás přece nebudeme oblbovat, vy máte životní zkušenosti, strýčku Johne) staly pekelně výnosným zbožím. Skrze tento hlas můžete po vítězství ve volbách snadno ovládat miliardy z veřejných rozpočtů, zahraniční politiku, armádní strategii – mám pokračovat? Raději ne.

Dnes si profesionální firmu z Texasu na volební marketing najímá parta proruských nacionalistů jménem

AfD, aby mohli hlásat nenávist a strach v německých volbách. Je to „jen“ byznys. Každý si dnes může koupit hlasy vymývací technikou na výrobu strachu.

Od chvíle, kdy volební mašinerie ustoupila od velebení vzdělání k velebení ignorance a roli opinionmakerů převzaly místo univerzit marketingové asociace, jde to s námi od desíti k pěti. Vědci a vzdělanci měli ještě nějaký stud, my marketéři žádný nemáme. Drastický posun volebních výsledků směrem k populistům a miliardářům svědčí o tom, že strach a sociální pudy se jako marketingová páka osvědčily víc než argumenty. Tím ovšem přestáváme být civilizací racionální a stáváme se civilizací plutokratickou. Což je ale třeba také Saúdská Arábie a také Írán. Opravdu jsme na tuhle cestu chtěli vstoupit? Těm se chceme podobat?

Až se tě za padesát let, strejdo Johně, zeptám, jestli je to tak, jak sis to představoval, a ty budeš zrovna stát frontu na toaletní papír a banány, jako jsme ji stávali my, občané socialistického tábora, možná utrousíš, že se to hergot nějak „zvirtlo“. Asi se to nebude jmenovat socialismus, ale prosperovat to určitě nebude. Svět moderních miliardářů je na hony vzdálen protestantské etice amerických gründerů 19. století. Ti východoevropští mají navíc ještě mentalitu postsovětskou – krutí, vyděšení, zbohatlí otroci. Elity, které zůstaly a dělají čest demokracii a morálce, jsou napadány a pronásledovány propagandou. A nejhorší na tom je, že si to dodnes neuvědomují.

Most intelligence

V Praze na výpadovce směrem na Chuchli je most. Říká se mu Most intelligence. Ne zrovna proto, že by tam rozdávali řidičům IQ testy. V padesátých letech začali komunisté (sami v drtivé většině vyučení dělníci, krejčí, ševci a natěrači) zavírat do koncentračních táborů všechny, kteří si všimli, že to ekonomicky a organizačně neklape. Řídit stát je dlouhá, nudná, odporně složitá práce a u soustruhu se naučit nedá (ostatně ani v byznyse, že?). Brzy přišla v roce 1953 nucená měnová reforma a ti chytřejší se odvážili navrhnout různá řešení. Všichni skončili v kriminálech. Když na nucených pracích jako vězni stavěli společně onen most, rozléhalo se na staveništi:

„Podal byste mi, prosím, ty dvě cihly, pane docente? Jistě, poslužte si, pane inženýre. To jste velmi laskav. Nechcete doplnit maltu? Tady panu magistrovi ještě nějaká zbyla.“

Pokud chcete elity dokonale udržet mimo hru, podívejte se do Kambodže. Pol Pot dotáhl projekt „Odstavení elit“ k naprosté dokonalosti. Za celou dobu svého působení stihl vyvraždit jen kvůli vysokoškolskému a středoškolskému vzdělání čtvrtinu kambodžské populace.

KAPITOLA SEDMNÁCTÁ

Dezinformace

Aby bylo možno dovést informační válku do úspěšného konce, je třeba splnit základní, dlouhodobý předpoklad vítězství. Říká se, že před druhou světovou válkou německá rozvědka věděla, že napadnout Rusko v roce 1941 nebude snadné a že ruská generalita disponuje vynikajícími stratégy, kteří by mohli jejich armádě pěkně zatopit. Jedním z geniálních nápadů skupiny kolem Reinharda Heydricha bylo přihrát paranoidnímu Stalinovi informaci, že jeho nejlepší stratég, generál Tuchačevskij, pracuje pro Němce. Stalin uvěřil a dal Tuchačevského popravit. Tato dezinformace měla pro Rusy za války fatální následky. Stalinova neschopnost rozeznat pravdu vedla ke snížení obranyschopnosti země a nebýt statisicových obětí, Rusko by válku s Hitlerem prohrálo.

Jediná německá dezinformace málem zlikvidovala stalinské Rusko a přivedla ho na okraj záhuby. Rusové si tuto zkušenost zatraceně dobře pamatují a od té doby zařadili dezinformace do svého stálého válečného arseálu.

Příběh likvidace nejschopnějšího důstojníka Rudé armády vypráví český historik Dušan Hamšík, Češi měli v této aféře dokonce svůj nevědomý podíl.

Tuchačevskij byl autorem velké modernizace zaostalé Ruské armády ve třicátých letech. Prosadil motorizaci, výrobu a vybavení armády tanky a zavedl silné letectvo a hromadné výsadky vojska do týlu nepřítele. Všechny tyto – na tehdejší dobu vizionářské kroky – vzápětí Rudá armáda v bojích s Němci zúročila. Němci měli připraven plán „Drang nach Osten“ už v roce 1935, ale proti právě modernizovaným divizím Rusů si moc netroufali. Jejich plán realizace pod vedením generála Ludwiga Becka konstatoval, že hrozí i možnost totální porážky Německa.

Mladý inteligentní kariérista Reinhard Heydrich vymyslel plán, na který si netroufla ani vojenská zpravodajská služba Abwehr. Lidé z Abwehru, neuvyklí těmto riskantním praktikám, jej zpočátku označovali za šílený.

Ale Heydrich věděl o psychologii své. Pracoval pro něj bývalý ruský generál Skoblin, jenž působil jako dvojité agent současně jak pro Heydrichovu SD (Bezpečnostní službu), tak i pro sovětské GRU (Hlavní správu rozvědky). Od Abwehru věděl, že Češi mají někde uvnitř německé rozvědky vysoce postaveného „krtka“, který jim vynesl kompletní vojenské plány napadení Československa. Vypracoval tedy za pomoci geniálních falzifikátorů Naujockse a Behrense falešnou dokumentaci o tom, že Tuchačevskij pracuje pro Němce. Tuto dokumentaci nenápadně přihrál více lidem v Abwehru

a čekal. Pochopitelně, k dokumentu se rychle dostal český agent, vysoký důstojník Abwehru Paul Thümmel, kterému česká rozvědka přidělila krycí jméno A54. Dokument putoval k rukám šéfa české rozvědky Moravce a poté do rukou prezidenta republiky Beneše, který trpěl podivuhodnou slabostí pro Stalina a slepě mu ve všem důvěřoval. Hned zatelepa předal falešný dokument Stalinovi.

Heydrichův plán vyšel beze zbytku. Stalin byl paranoický, nevzdělaný, rigidní typ. Informaci sežral i s navijákem. Kromě Tuchačevského nechal popraviti celou řadu svých schopných důstojníků. Nevynechal ani celou Tuchačevského rodinu, manželku, oba bratry, matku.

Tuchačevského nezletilá dcera dostala doživotí. Bez nejschopnějších důstojníků s velením „béčkové“ kvality museli pak Rusové čelit německému napadení.

Tento exkurz do historie jsme nedělali zbytečně. Je z něj krásně vidět, jak extrémní důležitost Rusové dezinformacím po této lekci přikládají.

Nahlodávat, nahlodávat...

Jedním z předpokladů úspěšné informační války je zpochybnit existenci pravdy. Vytvořit mainstreamové klima, ve kterém je možné za pravdu a lež označit cokoli. Přiřadit těmto pojmům jakýkoli subjektivní význam a obsah, aniž by to někoho rušilo. Odtrhnout od sebe pojem a jeho obsah.

V březnu 2017 vyšel v Seattle Times zajímavý miničlánek.⁴⁸

Popisuje práci profesorky Kate Starbirdové z University of Washington. Paní profesorka si všimla zajímavé věci: že vždy, když v USA dojde k nějakému masovému vraždění, objeví se na Twitteru nesmírně početná skupina účtů, která šíří pochybnost o tom, jak se to s pachateli a motivy těchto hrůzných činů má doopravdy.

První událostí tohoto typu byl atentát na bostonském maratonu. Starbirdová upozorovala, že ihned po atentátu se objevila významná skupina uživatelů, která obviňovala z atentátu „Navy Seals“. Nejprve to jí a jejím kolegům přišlo k smíchu, jak jsou ti lidé popletení. Ale brzy se smát přestali. Totéž se začalo objevovat i u jiných případů hromadných vražd. Umpqua Community College, Oregon, střelba do velkého množství lidí. Ihned po atentátu na Twitteru stovky uživatelů zpochybňují, že se čin vůbec stal. Vyslovují domněnku, že se atentát vůbec nestal, že jde o dezinformaci pro vládní účely.

Ještě proběhne několik takových událostí s podivným zpochybněním pravdy na sociálních sítích. Stále to ještě považují za náhodu, ale nikomu z kolegů profesorky Starbirdové už do smíchu není.

Starbirdová je tzv. „krizový informatik“, zabývá se tím, jak informace tečou ve společnosti a na internetu po

⁴⁸ Viz http://www.seattletimes.com/seattle-news/politics/uw-professor-the-information-war-is-real-and-were-losing-it/?utm_source=twitter&utm_medium=social&utm_campaign=article_left_1.1.

velkých katastrofách. Zdánlivě nevinná pravidelnost zpochybňování pravdy po katastrofách na nadstandardně velkém počtu uživatelských účtů ji vedla k podrobnějšímu výzkumu. Objevila a katalogizovala 81 konspiračních webů, ze kterých se tyto informace ve Spojených státech šíří do předem určených uživatelských clusterů (okruhů).

Nemají vůbec malý dosah. Nejslavnější z nich, Infowars Alexe Jonese, už pověstný výhradním šířením vymyšlených konspiračních fantasmagorií, má stejný rozsah fanoušků a čtenářů jako velké renomované deníky. Počet lidí, kteří toto denně čtou a považují za standardní pravdivé texty, Starbirdovou vyděsil. Její tým analyzoval 58 milionů tweetů po každé hromadné střelbě v USA. Z tweetů, které jsou navázány na tyto konspirační weby, vytvořila mapy, které nám pomáhají orientovat se ve vzájemných vztazích účtů a webů, šířících lži. Ekosystém uměle vytvářených pochybností a konspiračních nesmyslů typu „a média o tom mlčí“ se rozpadá na dvě části.

První z nich jsou *zlatokopové*. Ti prostě vydělávají peníze na reklamě, která vzniká z návštěvnosti senzacechtivých „důvěřivců“. Produkují schválně fantasmagorické zprávy, které přitahují pozornost. Druhá, početnější skupina, vytváří agresivní politickou agendu a na první pohled „není výdělečná“. Někdo toto úsilí ale finančně pokrývat musí, na světě není nic zadarmo.

Jejich společnou tematickou povahou je být nějak „anti“. Proti současné realitě. Jejich největší nepřátelé

jsou volný trh, pohyb zboží, globalizace, Evropská unie, americká vláda a... (překvápko!) věda. Ano, čtete správně. VĚDA! „A média o tom mlčí...“ je jejich replika na otázku, kde se vzala tak kuriózní tvrzení. Všechny ty alternativní medicínské rady, jak se zbavit rakoviny Sa-
vem, vyhnout se očkování svých dětí, zbavit dům škodlivých magnetických vln, zvýšit výkonnost svého mozku pomocí elektrod, vyhnout se oblbování o „údajném“ globálním oteplování, nenechat se popráškovat z letadla roztokem Chemtrails, jak prokouknout spiknutí o geneticky modifikovaných mimozemšťanech v podobě ještěrů (takzvaní Reptiliáni).

Cílem zlatokopů i propagandistů je prostřednictvím těchto dezinformací narušit důvěru lidí ve fakta, racionální postupy, vědu a tradiční formy kritického myšlení, které přinesly aristotelská logika, křesťanský humanismus, karteziánské metody, skepticismus.

Mystika, iracionalita, asociační myšlení namísto logického – to jsou civilizačně vzdálené modely myšlení, které známe spíš z Orientu. Narušení těchto evropských základů je nezbytné, aby člověk přestal přikládat váhu empirické zkušenosti, důkazu, kritickému oponování, logickým závěrům a všemu, čím nás vybavili Aristoteles, Bolzano, Descartes, Gödel, Frege, Russel a další. Na jejich místo nastupují vědmy, kartárky, psychotronici, tušitelé souvislostí. Erich von Däniken by se sám asi divil. A média o tom mlčí!

Probuzení deprivantů

V České republice se v laboratorním rozměru podařilo dostat k volbám lidi, kteří normálně volit nechodí. Volební potenciál lidí sociálně deprivovaných je silně destruktivní a pro každou demokracii je učiněným pozhnáním, pokud tito lidé volit masivně nechodí. Myslete si o mně třeba, že jsem cynická potvora.

Jejich množství závisí na tom, jak dobře si umí společnost poradit s chudobou a sociálně patologickými jevy, jako je lichva. Deprivanti žijí v každodenním strachu, vzteku a napětí. Všichni mají chuť nějak kopnout zpět. Určité procento z nich dostanete do mírného rauše už jen vyslovením dětského říkadla: „Hovno, prdel, sračka, to je naše značka“. S touto cílovou skupinou se normálně komerčně nepracuje, ale poslední dobou všude na světě jejich účast ve volbách a na mítincích politických stran stoupá. Jejich základním motivem je odplata za prožitá životní příkoří. Změna jejich statusu či životního pocitu není možná a oni to už vědí. Jejich satisfakcí je zvolení „Ničitele“.

V dobách prosperity a klidu je nevnímáme, takřka o nich nevíme. V dobách společenských pohybů, strachu, nejistoty, v dobách, kdy se propad sociálního statusu začíná týkat i střední střídy, je začnete potkávat v internetových diskuzích, v hospodách, v parcích a ... u voleb. V roce 2013 napadlo někoho, že dostat tyhle lidi k volbám by mohlo zajímavě zamíchat jinak nudnou volební rovnováhou českých prezidentských voleb.

A tak přišel kandidát, který překračuje všechna myslitelná tabu a mluví sprostě jako kanál a občas, k velkému zděšení zbytku společnosti, i mírně násilnický.

Aby bylo jasno, nepatřím k lidem, kteří se deprivantům pošklebují. Víme o nich málo, protože nejsou zajímaví pro nikoho, nikdo pro ně nechce dělat reklamy, nikdo je nechce do práce ani za sousedy, nezajímají nikoho kromě lidí se soucitem a srdcem, kromě neziskovek a církevních charit. Jejich zloba volá do nebes a proráží díry do lodi, na které se plavíme všichni. Čím víc jich bude, tím rychleji se potopíme všichni.

Textař Michal Horáček, současný kandidát na českého prezidenta, napsal kdysi dnes již zpola zapomenutou písničku *Buřty, pivo, nenávist*. Je to geniálně napsaný monolog deprivanta. Nic lepšího na toto téma neznám. Text je tak dobrý, že ho zde ocituji celý:

Hospůdka páté cenové skupiny.
Na zemi bláto, ve stěnách pukliny.
No, není bůhvíjaká.
Jenže mě stačí, jen žádný obavy.
S borcema pivo leju si do hlavy.
Pijeme na stojáka.

Na jídelním lístku
co bych asi měl tak číst?
Dávno vím, co na něm stojí:
Jenom buřty a pivo a nenávist.

V hospůdce páté cenové skupiny.
V hlavě mám pivo, ale ne piliny.
Tam venku zmeškal jsem start.
Co mi svět dává, nespletu do věnce.
To všechno vzal by bezrukej z kredence.
Čmárám si na umakart.

Na jídelním lístku
co bych asi měl tak číst?
Nabídka je pořád stejná:
Jenom burty a pivo a nenávist.

V hospůdce páté cenové skupiny
ať hodí šutrem ten, kdo je bez viny.
Šéfiku, ty to nejsi.
Jen si svý řeči nabouchej do kecek,
nezkoušej na mně, že nikdy nemáš vztek.
A na ten připijem si.

Z jídelního lístku
tady nemá smysl číst
ani jíst, ani nic.
Koukni kolem, a co vidíš:
Jenom burty a pivo a nenávist.

V hospůdce páté cenové skupiny
nemám svou starou, jen od ní modřiny.
Jinak mi nedává nic.
Pojďte se bavit, nebudem zdeptaný.

Ruce tý sochy z růžový fontány
narveme do popelnic!
Narveme do popelnic.

A ty nóbl kabáty taky
narveme do popelnic.
Narveme do popelnic.

A ty nóbl autíčka
narveme do popelnic.
Narveme do popelnic.

Nebuďme pyšní ani necitelní. Když naposled v Evropě
přišli k volbám hromadně v roce 1933, mysleli jsme, že
chtějí jen pořádek a chleba.

KAPITOLA OSMNÁCTÁ

Konspirátoři

Lidi milují záhady a fantastické verze skutečnosti odjakživa. To není zdaleka jen vynález propagandy. Moderní propaganda neodkládá fantaskní a konspirační teorie do šuplíku kuriozit, ale učinila z nich autentický šrapnel. Snaha vykládat svět jako spiknutí vyšších a mocnějších je člověku přirozená, ve světě bez Boha dokonce nahrazuje svým způsobem spirituální potřebu něčeho vyššího, co člověka přesahuje. Pro lidi je těžké smířit se se složitými strukturami času a souvislostí, kterým nerozumějí. Pokud nejste věřící, svět vás tísní spoustou nejasných souvislostí.

Nic nedokáže tak podlomit váš smysl pro pravdivost, realitu, ověřování informací a vaše kritické myšlení jako zjištění, že nejste sami, kdo „tuší“, že v převrácenou realitu věří tisíce dalších. **Tušení** namísto **myšlení** je klasickou linií pokusu vystřídat evropskou křesťanskou a humanistickou racionalitu orientálním mysticismem. Křesťanská spiritualita vyvanula a lidé spolu s ní vyhodili do koše i křesťanskou racionalitu a kritický přístup.

V kostele možná potkáte faráře ve směšném hábitku, který vám mává kouřící kadidelnicí při mši před nosem a mluví archaickým zcela nesrozumitelným jazykem, ale po překročení prahu sakristie se z něj stává velmi racionální a zodpovědný občan. Tohle bohužel nemůžete říci o dnešních návštěvnicích rádobymystických serverů, vědmách, kartárkách, guru, některých léčitelích a konzumentech léčitelských rad typu „pijte Savo, v médiích se to nedozvíte“. Nikdy nebyl tak podlomen smysl pro kritickou racionalitu jako nyní, když nás hlad po vyšším smyslu nutí hledat duchovno u různých snowballmarketingových a ducharšských projektů. Vždycky jsem si myslela, že právě tohoto zůstanou skeptičtí ateističtí Češi ušetřeni, ale nějak nás ta vlna nejružnějších fantasmagorií přepadla zezadu. Do kostela plného stařenek s kapesníčky oháčkovanými krajkou, divně zatuchlého pachu směsi plísně a kadidla a zlatých sošek a symbolů, kterým nerozumíme, i podivných požadavků, které nechceme, už pro duchovno chodit neumíme. Tak přišli pokoutní stánkaři a levné zboží.

Konspirační a esoterické teorie tu byly vždycky. Mnoho z nás si vzpomene, kolik se jich vyrojilo po zavraždění J. F. Kennedyho. Kolik alternativních výkladů koluje dodnes o smrti Elvise Presleyho nebo o smrti nacisty Rudolfa Hesse. Jak jsme propadli seriálu Akta X.

Mimochodem, nacistické Německo bylo východním mysticismem prolezlé tak, až to Wehrmachtu reálně komplikovalo logistiku bojových operací a racionální strategické postupy. Orientalista a východní mystik

Sven Hedin, který pobýval dlouhou dobu v Tibetu, nacisty velmi silně inspiroval. Nacisté se zcela otevřeně hlásili k antiintelektualismu a teoretické fyziky či matematiky označovali za židomarxisty, kteří svými objevy zkazili morálku nordického člověka. Pokud Vám tato rétorika něco současného připomíná, pak se podívejte na fotky šéfa Kukluxklanu Davida Dukea v družném rozhovoru bok po boku s hlavním mystikem a teoretikem putinovské doktríny Duginem. Ano, neomarxisté, ilumináti, židozednáři, je to tu zas.

Zakládali mystické společnosti, jako byla Thule, Světelná lóže, Ahnererbe a jiné. Věřili, že existuje možnost probudit vyšší síly v člověku a stvořit tak vyšší rasu, než je nordická. Věřili, že jiní, dokonalejší lidé, žijí uprostřed Země. Podobně jako dnes věří jiní prostáccí, že mezi námi existují mimozemšťané, kteří vznikli křížením lidí a ještěřů, tzv. Reptiliáni.

Hitler prý jednou vyprávěl Rauschnigovi, že viděl tuto novu rasu, nového člověka. Prý žije mezi námi a Hitler se s ním setkával. Také se ho velmi bál. Dnes již mnozí badatelé vyslovují hypotézu, že to bylo následkem nemírného užívání pervitinu, ale to Rauschnig nemohl vědět. Hitlerův zápal pro „nového člověka“ ho upřímně šokoval. Hitlera také velmi inspiroval jeho rakouský krajan Hörbiger, který díky nesmírným finančním prostředkům od dvacátých let velmi úspěšně agitoval mezi inteligencí a mládeží proti moderní vědě. Vyráběl plakáty, brožury, cvičil bojůvky mezi mladými nacisty, které narušovaly kongresy fyziků a astronomů. Prosazoval, že

„věřit“ je víc než vědět. Novodobé pavědy, říkal Hörbiger, jako psychoanalýza, sérologie (očkování) nebo relativistická fyzika, jsou namířeny proti Parsifalově duchu a chtějí destruovat árijskou rasu. Hörbigerovým teoriím přicházejícího věčného ledu propadli třeba Himmler nebo Rosenberg. Na počest jeho teorií složil Horst Wessel svou píseň.

Věda jako reprezentant kritického myšlení se stala nacistickým mystikům vyloženě nežádoucím soupeřem. Pryč s ní!

Moderních konspiračních teorií bujelo dost i před příchodem ruské propagandy. V osmdesátých letech minulého století začala bujet móda východních náboženství, New Age a alternativní medicíny. I já jsem v osmdesátých letech nadšeně četla Marilyn Ferguson, Fritjofa Capru a další autory a vůbec se za to nestydím, stálo to za to. Východní myšlení dokáže být velmi inspirující. Jenže ho nesmíte vyměnit za rozum. A o to právě ruská propaganda intenzivně usiluje, zná naši moderní fascinaci iracionalitou od Dalího až po Nasima Taleba. Velmi umně s touto naší potřebou náhradní spirituality pracuje. Protože – řekněme si to na rovinu – svět dialektického materialismu se ukázal poněkud natvrdlý, chudý, bez chuti a bez zápachu a nám se po něčem stýská, jen dost dobře nevíme, po čem. Po jakémsi dobrodružství ducha, srdce, fantazie. Víra v křesťanského Boha je „děsně out“ a má ty všechny příšerné svazující požadavky, normy a dogmata a ty srandovní oblečky a řeči páterů v kostelích... no to tedy určitě ne. Novodobá mysticita je

jako nezávazná ochutnávka zboží v supermarketu. Zážitky zadarmo.

Konspiračních a mystických sdělení, šířených ruskou propagandou, jsou na území České republiky stovky. Jedním z bohatých zdrojů je facebooková stránka Mediální masáž, kde najdete zajímavé aktuální ruské kampaně od Aeronetu přes New World Order (nwoo.org) až po weby o alternativní medicíně a astrologii.

Namátkou vybírám titulky videí a článků, které zde najdete, přidám i citáty. Čtení těchto titulků a podtitulků můžete vzít jako dlouhý soupis narativů o nepřátelích Ruska, které jsou prokládány slovanským mystickým kultem. Připravte se, bude to náročné čtení, pokud jste ctitelé racionálního přístupu.

- Dvě ze tří znásilnění ve Švédsku je spácháno migranty (Na ulicích hoří auta, ženy jsou znásilňovány za bílého dne. Tak dnes vypadá Švédsko.)
- Traja muslimovia opľuli Rusa vo výťahu. Veľká chyba! (Video)
- Antikoncepční kampaň štvání proti přirozenosti bílých mužů vrcholí (Článek o žalobách za znásilnění v Hollywoodu)
- Slované měli své písmo dávno před příchodem Cyrila s Metodějem, jen se to tají
- Vidíme, jak většina euroatlantických zemí jde fakticky cestou odmítání svých kořenů. Popírají se morální základy západní civilizace (Vladimir Putin, 2013)
- Metody řízení počasí pomocí rozprašování chemikálií z letadel nebo ovlivňováním elektromagnetickým zá-

řením (Rozhovor s ruským vědcem L. A. Pochmeľnychem)

- Nyní je rok 7525 od uzavření míru v roce Hvězdného chrámu – válka s Čínou na Sibíři. Letopočty se zachovali *[ano, měkké i]* na náhrobcích v Rusku i v letopisech... Zapomenuté dědictví našich slovanských předků (Audio záznam)
- USA: Ve jménu ropy a demokracie jsme vás vehnali do války, teď můžete uprchnout do Evropy a zničit život Evropanů
- Film o podvodu v úřadu veřejného zdraví USA, jenž ve skutečnosti vědecky zjistil, že MMR vakcína (proti spalničkám, příušnicím a zarděnkám) dramaticky zvyšuje riziko autismu, ale lhal a zatloukal to víc než 10 let a navzdory hmatatelným důkazům to zatluče doposud. Nenechte se očkovat, nebo zemřete
- Kde vzal globalista George Soros inspiraci pro svou zákeřnost při rozvracení národů neomarxistickou subverzí? (Video)
- KTO PORAZIL BAVOROV PRI BRATISLAVE ROKU 907? Keď sme pred časom priniesli informáciu o cenzurovanom vysokopostavenom talianskom cirkevnom hodnostárovi, Mavrovi Orbinim, ktorý roku 1601 vydal knihu HISTORIOGRAFIA NÁRODA SLOVANSKÉHO, tak to bola úplná novinka. Dnes už mnohí nielenže berú tento zdroj na vedomie, ale sú aj takí, ktorí neľutovali prostriedky a kúpili si túto a ďalšie knihy priamo z Ruska. Kúpte aj vy!

- Tady jsou ti Navalného „aktivisté“. Tito školáci požadují 10 tisíc eur, které jim Navalnyj přislíbil
- Americký online magazín „Veterans Today“: Tohle vám v médiích neřeknou!
- Spolek „Švédští lékaři za lidská práva“ (SWEDHR) objevil šokující lež syrské pomocné organizace „Bílé helmy“: ta měla pro vytváření realisticky vypadajících filmů o použití plynu proti dětem – děti ne zachraňovat, nýbrž naopak usmrcovat. Byly to bílé helmy, kdo zabíjel – Ne Asad! (Video)
- Emir Kusturica školí levičáckou blbku Emmu Smetana, pravda o Putinovi a záchraně Evropy
- Proč i jako žena podporuji iniciativu pro bílé muže? Podporuji ji z důvodu, že bílý heterosexuální muž je v Evropě diskriminován a utlačován. Všechny možné menšiny (od homosexuálů přes Romy až po africké imigranty) mají dnes u nás zastání. Zastávají se jich různé americké neziskovky, politici, média atd. Ale kde je zastání pro bílého heterosexuálního muže? Myslíte, že on to nemá těžké? Všichni se ho snaží zničit!
- Tajný harvardský projekt samozničení Slovanů
- Rockefeller zemřel a na cestě do pekla mu nepomohly ani konzervy s dětskou krví z kauzy Pizza Gate, ve které jela i Clintonová
- Ve skotských školách ve velkých městech se stavějí unisex toalety pro žáky nejisté svým pohlavím ve věku pěti let. V těchto školách nebudou toalety pro chlapce a dívky zvlášť, budou společné pro všechny. Proto chce Skotsko do EU

- Jaký je vlastně rozdíl mezi 58 oběťmi chemického útoku a bezmála 1500 oběťmi konvenčních amerických náletů z posledního měsíce?
- Sorosova univerzita už tu byla. A co tu prováděla, to opravdu nebylo pěkné. Vzpomíná prezident českých vlastenců Václav Klaus
- Stěhování národů v 6. století je podvod, kterým nás odřízli od našich předků. Podívejme se, co píše M. Orbini o Slovanech na úvod své knihy Království Slovanů (1601): „Slované svými zbraněmi způsobovali újmu téměř všem národům planety. Zničili Persii, ovládli Asii a Afriku, bojovali proti Egypťanům a Alexandrovi Velikému, podmanili si Řecko, Makedonii, Ilyrii, ovládli Moravu, Slezsko, Česko, Polsko...

Výběr témat je opravdu široký. Cokoli, co naruší racionální úsudek populace, se hodí. Je třeba zničit pevnou evropskou racionální vazbu na letité axiomy. Seznam cílů, které tyto mystické weby ostřelují, je poměrně dlouhý.

Politické terče:

- anglosaský svět a jeho spojenci
- NATO
- EU
- tradiční politické strany
- politikové propagující soudržnost a spolupráci států
- stoupenci sankcí vůči Rusku
- veřejnoprávní média a novináři dodržující profesní standardy

- investigativní novináři
- papež (jeho autorita brání ruské subverzi mezi věřící, na které jinak dobře funguje rétorika proti homosexuálům a levici)
- evangelické organizace pro pomoc uprchlíkům a lidem ve třetím světě
- civilní organizace s tímtež zaměřením
- nevládní organizace a občanský aktivismus obecně, „nezískovky“ (nelze je ovládat, je jich moc)
- vzdělání politikové se znalostí cizích jazyků (mohou se navzájem domluvit)
- mezinárodní organizace, na které nemá Rusko vliv
- miliardáři, co zakládají vzdělávací a humanitární fondy (Soros, Gates, Bezos a další)

Filosofické a ideové terče:

- mírová spolupráce mezi kulturami a náboženstvími (bez ohledu na obsah, všechno klidné a spolupracující je pro ně označeno „MULTIKULTI“, spolupráce je nepřítel v jakékoliv formě)
- sociálně ohleduplná politika a filosofie (bez ohledu na skutečný obsah, všechno je oštemplováno jako NEO-MARXISMUS)
- mediální vzdělávání (odhalilo by jejich metody)
- občanské vzdělávání (ukázalo by lidem jejich práva a možnosti)
- homosexuálové, muslimové (společnost je nesnáší, dobře se na nich trénuje nenávist)

- vzdělání lidé, univerzitní profesori, univerzity jako centra vzdělání a kritického myšlení (mistrné využití faktu, že na mnoha západních univerzitách dominuje netolerantní, často až agresivní levicový liberalismus)

Vědecké terče:

- klasické zdravotní vědecké poznatky (očkování, léčba závažných chorob – zvyšují zdraví a spokojenost populace, brání šíření nespokojenosti)
- moderní výzkum kosmu (urychluje převahu USA ve zbrojních programech, na které Rusko nemá)
- klimatologové (nebezpečí pro jediný zdroj zisků Ruského státu – vývoz ropy, plynu a surovin)
- stoupenci alternativních energií (propagují nejaderné a ropné energetické modely, které jsou mimo kontrolu Ruska)
- historické vědy, humanitní politické vědy (brání šíření fake news a falešných historických „pravd“ z Ruska)

Státy, co překážejí

- USA (po krizi v Sýrii a selhání víry v absolutní vítězství Trumpa jsou už zase v čele pelotonu)
- Německo (nenáviděná Merkelová, která nedodržela Schröderův kurz a vede Unii pryč od energetické závislosti na Rusku)
- Norsko (má plyn a může ho vyvážet)
- Kanada (největší zásoby ropných písků na světě, má ministryni zahraničí, která Rusko otevřeně kritizuje)

- Ukrajina (vzepřela se ruské invazi, dává špatný příklad ostatním)
- Baltské státy (zbrojí a aktivně se připravují na možnost napadení ze strany Ruska)

Češi nejsou sami, kdo je konzumentem konspiračních a mystických gulášů. Jejich láska k hoaxům z tzv. „alternativních zdrojů“ přímo explodovala. **Podle studie Masarykovy univerzity z roku 2016 médiím v současné chvíli nevěří přibližně 46 % populace, v roce 2004 nedůvěra činila pouze 19 procent.**⁴⁹

Konspirační stars

Během amerických voleb provozovala skupina mladíků z Černé hory komerčně velmi úspěšné weby, které chrlily jednu konspirační senzaci za druhou a dosáhli tím nejen fantastické sledovanosti, ale i značného zisku na reklamě. Existují weby, které se chrlením konspiračních lží velmi slušně živí, například americký Infowars, jehož hlavní protagonista Alex Jones vypustil před volbami do světa tzv. aféru Pizza Gate.⁵⁰

⁴⁹ Viz https://www.fss.muni.cz/media/monitoring/12_novinari.

⁵⁰ Viz <https://www.theatlantic.com/news/archive/2017/06/dcs-pizzagate-shooter-sentenced-to-4-years-in-jail/531381/>.

Případ Pizza Gate Američané důvěrně znají, Čechům zatím příliš znám není. Server Infowars byl jedním z nejvýznamnějších šířitelů předvolebních konspiračních hoaxů. Tvrdil, že z řecké pizzerie Comet Ping Pong je řízeno obchodování s dětmi pro přední pedofily v USA a do sítě pedofilů je zapletena i Hillary Clinton a šéf její kampaně John Podesta. Protagonista serveru Infowars se za hoax omluvil až poté, kdy do restaurace dorazil jeden z tisíců permanentně rozzuřených posluchačů rozhlasové show Alexe Jonese⁵¹ i s celým svým legálně drženým zbrojním arzenálem a zahájil v pizzerii palbu. Alex Jones se hájil jako školený vodbautista: Ale vždyť tu zprávu šířili i jiní?!!!

Mnoho serverů zachytilo úspěšný marketingový trend, ve kterém je nová ruská kulturní a ideová politika tlačena do světa Rusy placenými kanály, reklamou, sociálními sítěmi a jinými metodami moderního marketingu a prostě se na té vlně stoupajícího zájmu jen pěkně svezli, protože reklamu tomuto toxickému obsahu platil někdo jiný a dalo se na tom vydělat. Stačilo ty obsahy převzít a urvat si pro sebe kus pozornosti, a tedy i žádoucí reklamy ze služeb, jako je Google.

Mnoho serverů se neštítí ani dnes brát reklamu od inzerentů, kteří prokazatelně šíří ruský toxický obsah.

⁵¹ Přední americký konspirátor si zve do vysílání předního ruského konspirátora Dugina. Záznam z jejich rozhovoru najdete i na ruských webech, například Geopolitica.ru (<https://www.geopolitica.ru/en/studio/dugin-alex-jones-show-infowars>).

Peníze nesmrdí. Jak řekl Lenin: „Kapitalisté si sami upletou provaz, na kterém je pověsíme.“ Musím říci, že mne pozorování toho, jak si přední světové firmy chtějí taky tak trochu „líznout“ z ruského marketingového plánu, upřímně děsí. Nevím, co s tím, když je slyším, jak mluví o svobodě projevu a podnikání. Díváme se v přímém přenosu na to, jak obětují spokojenosti akcionářů svobodu našich dětí.

Reptiliáni

Jednou z nejneuvěřitelnějších konspiračních teorií, která si získala své příznivce, je kult tzv. Reptiliánů. Soudní lidé nad tím nepřestávají kroutit hlavou, ale skutečně si našel své stoupence.

Reptiliáni jsou popisováni jako 180 až 240 cm vysoké bytosti, které mají šupinatou, zelenou pokožku, vydávají nepříjemný zápach, mají velké oči, obvykle žluté nebo zlaté s vertikálními zornicemi. Někdy jsou spojovány s mýty o starých astronautech, kteří údajně přišli na Zem osídlit planetu a slíbili, že se jednoho dne vrátí. Jindy jsou líčeni jako mutanti s ještěřími geny. Piší prý o nich autoři jako John Rhodes, Riley Martin a jiní, v České republice o nich vycházejí blogy a facebookové stránky. Jejich útoky na lidi jsou smrtelně vážně rozebírány na stránkách jako Duchovní pomoc, Necenzurovane.net, Necyklopedia a stovkách dalších. Hledají se historické prameny, které dokazují pozorování Reptiliánů

v dávné minulosti, vrší se „osobní svědectví“ o únosech, znásilněních, mentálním ovlivňování, nejlépe amerických a jihoamerických občanů (pro Čecha, který neumí anglicky, naprosto dokonalý zdroj), otevírají se poradny pro ty, kteří mají z Reptiliánů strach. Některé stránky obviňují papeže a Obamu, že jejich existenci záměrně tají a dělají s nimi dohody. Pokud Vám to připadá celé na psychiatra, tak vězte, že tyto články čtou v ČR tisíce lidí.

Stačí zadat do Googlu slovo Reptiliáni a vyběhnou vám desítky stránek v českém a slovenském jazyce na toto téma, takže nejde o soukromou korespondenci dvou pacientů psychiatrického ústavu v pražských Bohnicích. Hodně z těchto stránek bylo vytvořeno kvůli reklamě, když tvůrci hoax serverů poznali, jak toto bizarní téma táhne publikum. Proto se popisy Reptiliánů tak dramaticky liší, podle toho, jak si je ten který autor zrovna vymyslel. Kdyby se toho dožili Descartes nebo Frege, asi by skončili na psychiatrii. Tohle nejde číst bez újmy na zdraví.

TBC v Idaho

U hoaxového provokatéra Alexe Jonese se ještě na chvíli zastavme. Jeho server Infowars, starší a radikálnější prolhanější bratříček Bannonova Breitbartu, přinesl zprávu, že výrobce jogurtů Chobani v Idaho zaměstnává uprchlíky s tuberkulózou, kteří znásilňují děti. Viní výrobce z toho, že v Idaho narostl počet nakažených

tuberkulózou o 500 %. Toto obvinění svázal s jiným, starším, ve kterém obvinil syrské uprchlíky ze znásilnění pětileté dívky – tato zpráva se stala hitem mezi radikálně pravicovými servery po celých USA. Jenže se pak ukázalo, že dívka nebyla znásilněna, ale obtěžována. Že nešlo o uprchlíky ze Sýrie, ale domestikované občany původem ze Súdánu. Já vím, strejdo Charlie, řekneš si čmoud jako čmoud, ať vypadnou všichni, když se neumějí chovat. Jenže strejdo, největším pachatelem opravdových znásilnění a násilí proti dětem a ženám je podle policejních statistik v Americe i v Česku pořád ještě domácí bílý občan. Já vím, neomarxistické řeči proti utlačovanému bílému muži. Tím se to vždycky odbude.

Chobani nelenil a zažaloval Jonese s plnou parádou, protože tato lež začala snižovat poptávku po jogurtech a hrozilo, že bude muset propouštět své zaměstnance – kohopak asi? Bílé muže.

Jones zareagoval podle předpokladu. Řekl, že jeho zdroje informací jsou v Bílém domě a z osnování žaloby proti jeho osobě okamžitě obvinil maďarského miliardáře Sorose. Jones není před soudem žádný nezkušený nováček. Už čelil žalobě za rozšíření hoaxy, že atentáty 9/11 a střelbu na základní škole Sandy Hook v Connecticutu si objednala americká vláda.⁵² Momentálně je zaměstnán šířením lží o tom, že za masovou střelbou

⁵² Zdroj: WP https://www.washingtonpost.com/news/morning-mix/wp/2017/04/25/chobani-sues-alex-jones-saying-he-falsely-linked-company-to-child-rape-tuberculosis/?tid=sm_fb&utm_term=.ccd6ac44a289.

maniaka v Las Vegas je tzv. spiknutí elit, jinak nazvané „Deep state“. Američané konzumují jeho média v hojnější míře než běžné televizní stanice. Není to neškodný cvok, jak by se mohlo z Prahy zdát.⁵³

Mailové bomby

Tohle je asi nejstarší forma boje propagandistickou metodou, její výskyt zaznamenávám už dobrých dvacet let. Vznikly tedy ještě dřív, než vůbec kdy kdo slyšel o Gerasimovovi. Už tehdy existovaly v Česku politické síly, strany a lidé, kteří masivně investovali do myšlenky de-honestace EU. Prvním kanálem, který se ukázal jako účinný, byly tzv. snowball maily „pošli to dál“. Maily na největším a nejstarším českém serveru – na Seznamu. Nutno přeposlat všem, koho máte v adresáři. Znáte to, dědeček je konzervativní, počítač zapne jen jednou za týden, nerozumí těm americkým gúglům, ale mail na Seznamu se mu osvědčil. Vytvoří si se spolužáky vlastní sociální síť na mailu a přepośle každou zajímavost všem, které má v adresáři.

Nelze spolehlivě dokázat, že snowball mail je ruská metoda, ale vzhledem k tomu, že je tak nesmírně účinný hlavně mezi staršími lidmi, ke kterým se jako marketér jinak nedostanete, je to opravdu mimořádný zdroj ovliv-

⁵³ Viz <http://www.newsweek.com/alex-jones-deep-state-behind-las-vegas-attack-676016>.

ňování. Obsahuje navíc ještě jeden významný marketingový prvek, a sice tzv. **Osobní doporučení**. Výzkumy všech marketingových metod na světě ukazují, že lidé před politickou reklamou a jinými metodami často silně preferují doporučení nebo zkušenost svých blízkých, známých a kamarádů. Člověk je tvor společenský a na okraji hlavního proudu žijí jen ti nejsilnější individualisté. Lidé si často korigují své mínění podle toho, co si myslí většina, spolužáci, sousedé – aby měli zajištěno, že budou v hlavním proudu. Doporučení blízké osoby hraje v těchto rozhodovacích procesech významnou roli. Když přijde mail, ve kterém je napsáno: Tohle mi poslal důvěryhodný kamarád, kterého znám! – kdo by pochyboval?

Když mi spolužák z gymnázia, vrstevník, který má stejné bolesti zad a kloubů jako já, má stejně vnoučat jako já a stejně se bojí nemoci jako já, pošle mail, jde pro mne automaticky o důvěryhodný zdroj bez ohledu na to, jaký je jeho obsah. Obsah může být často i naprosto slabomyslný, nebo vyloženě hoaxově-konspirační. Na internetu, v textu cizího člověka, bychom k němu mohli zůstat nedůvěřiví, ale kamarád? To je jiná.

Mail od spolužačky je prostě razítko kvality.

Namátkou vybírám jeden hromadný mail z ledna roku 2017, za posledních deset let mi podobných exemplářů prošlo rukama desítky a desítky. Je nacpaný výmysly až k prasknutí. Ale starší generace si je přeposílá po státi- sících.

Subjekt: Co jsem komu udělala? Tohle je spiknutí!

Fwd: Fwd: Fwd: Fwd: Fwd: Takovéto „dobré zprávy“ se k nám musí dostat až z Kanady... zatracená UNIE!

Čím více se zvyšuje nespokojenost s EU a sílí hlasy pro vystoupení, tím více slyšíme, jak nám EU pomohla, jak nutně potřebujeme její dotace, jak náš národ umře hladu a bídou, když nám nebude „Brusel“ pomáhat. ... Skutečně?

Podívejme se jenom na strohá čísla bez rozkrádání, podvodů celého aparátu, který už nelze ani spočítat.

Z Bruselu má ČR získat pro další období 550 miliard Kč (dle kursu). Což o to, krásné číslo. Tyto peníze jsou rozpočtovány na 8 let. Ale pokračujme.

Do Bruselu posíláme ročně přímo asi 40 miliard tzn. $8 \times 40 = 320$ miliard.

V dividendách jde na západ cca 260 miliard ročně. Nazpět asi 20 miliard. (Potvrdil to i Paroubek na Primě jako bývalý premiér.)

Tudíž na západ jde ročně cca 240 miliard. Za 8 let to je $8 \times 240 = 1\,920$ miliard.

Tzn., že z České republiky odchází $1\,920 + 320 = 2\,240$ miliard!!!!!! A do České republiky přichází (z EU) 550 miliard!!!!!!

Takže jsme výhodný zlatý důl! A pak proč náš dluh stoupá!?!?!?

Je třeba připomenout, že kromě cca 40 miliard, které jsme poslali ze státního rozpočtu do rozpočtu EU (informace uniklé za rok 2012, informace z následujících roků se „verifikují“ – proč asi?), neseme některé další náklady. Zde je přehled některých z nich:

1) 6 miliard zaplacených cel v cenách zboží.

2) 19 miliard – náklady na kofinancování evropských projektů.

3) 10 miliard na úředníky EU oficiálně. (Skutečnou cenu obsluhy nikdo nezná, nebo zná, ale tají!)

4) 46 miliard na plán EU – do r. 2020, aby 40 % absolventů střední školy mělo vysokoškolský diplom.

5) 10 miliard na biopaliva. (Jak úsměvné)

6) 40 miliard na dotování solární a větrné elektřiny. (Tak proto ji musíme mít tak drahou!)

7) 4 miliardy na posílení elektrické sítě. (Kvůli nařízení, že musíme dopravu do Rakouska z Německa posílat zdarma.)

Sviňárna non plus ultra – to z naší atomovky, proti které tak pitomci protestují!!

Je potom jasné, že Českou republiku se snaží udržet v EU stůj co stůj, přestože se stále tvrdí, že na nás prodělávají a peníze od nich tečou k nám.

Lžou nám ráno, lžou nám v poledne, lžou nám večer, lžou nám celou noc, lžou a lžou a lžou...

Pošli to všem svým známým, ať vědí, co se na nás chystá!!!

Pokud si tenhle mix slaboduchých lží pošle padesát tisíc důchodců, kteří pak zvolí stranu, která bude pro naše vystoupení z EU, stálo to jen hodinu přemýšlení a trochu SPAMOVÉHO úsilí. Efekt? Nedozírný. Dobrá práce, hoši.

KAPITOLA DEVATENÁCTÁ

Kapka optimismu

Uvědomuji si, že ze všeho, co jste si zde přečetli, na vás musí padnout těžká duchna beznaděje. Na začátku jsme citovali staré čínské vojenské strategy. Připomeňme si tedy ještě Konfuciův citát: *Je mnohem lepší rozsvítit jednu jedinou svíčku, než proklínat temnotu.* Z každé šlamastyky existuje cesta, říkala moje jihočeská babička.

Co mohou dělat jednotlivci

Za prvé rozpoznat situaci, kdy jsem manipulován. Jak? Čím se tedy vyznačuje manipulativní, propagandistický web nebo článek?

1. V podtitulu mívá „bez cenzury“, „nezávislý“, „pravda o...“, „nekorektní“, popř. „bez falešné politické korektnosti“, poslední dobou i „svobodný... (cokoliv)“, „jen fakta“, „bez mlžení“. Cílem podtitulu je opatřit zdroj razítkem kvality pro nejisté, kteří už podlehl první části

ruské kampaně na téma „všichni všem lžou“. Téma popření cenzury a zdůraznění, že právě zde najdete utajované, popírané pravdy, je velmi silné právě u ruských médií.

2. Web či stránka na Facebooku obsahuje hodně videí ze zahraničí z neznámých neověřených kanálů opatřených dovysvětlujícími titulky k ději, aby si našinec neznalý jazyků proboha snad nevytvořil v hlavě nějakou jinou verzi toho, co vidí. Divák je přece tříleté dítě a potřebuje oporu. Co na tom, že v titulku se říká: „Migranti ztloukli policisty v Paříži...“ a na záběrech jsou demonstranti ve Venezuele. Každý zářez do mozku se počítá.

Jsou videa opatřena vysvětlujícími titulky a jsou zaměřena na předvádění násilí muslimů? V drtivé většině případů jsou vyrobena Rusy. Aby bylo jasno, moje věta nepopírá násilné chování některých muslimů. Já jen tvrdím, že videa s tímto obsahem jsou záměrně reklamní cestou šířena, aby vyvolávala panický strach. Občas jsou i manipulativně sestříhána, opatřena manipulativními titulky. Chytil vás po zhlédnutí nezvladatelný strach nebo vztek? Pak jste se nejspíš setkali s propagandou.

3. K fotografii lze přilepit jakýkoliv vymyšlený titulek. Mějte to na paměti. Politická strana SPD například používá fotky modelek z fotobank a opatřuje je citáty, které podporují jejich stranu. Nebo si prostě stáhne foto zcela cizí dívky z internetu. Naposledy to byla švýcarská

hudebnice z Baselu Lisa Stoll, kterou na svých stránkách vydávali lidé z SPD za českou podporovatelku. Některé falzifikáty jsou dohledatelné ihned, když obrázek myši přetáhnete do vyhledávacího okna v Google Obrázky. Vyhledávací jednotka ihned rozpozná, kde a jak byl zdrojový obrázek doposud užít. Takto našel fotku Lisy Stoll úspěšný český blogger Roman Máca a celou věc publikoval v článku s názvem: *České volby v zajetí dezinformací – nyní je třeba zamést stopy.*

4. Titulky propagandy jsou často slzopudně emocionální nebo moralisticky bouřící. Obsahují sugestivní návodné otázky. Například: „Opravdu si toto chceme nechat líbit?“ nebo „Kdo tohle zastaví?“ Obsahují také emoční popis děje filmovým způsobem: „Podívejte, jak Kusturica školí levičáckou blbku Emmu Smetana.“

5. Text obsahuje hodnotící vulgarismy, aby tápající Čech okamžitě pochopil, kdo je idiot a kdo hrdina. Hemží se to zde havloidy, zrůdami, zrádnými sviněmi a tak by se dalo pokračovat donekonečna. Často nalezneme vulgarismy již v titulku. Přitáhne to pozornost, ale dobrý úmysl a dobrou informaci tu nenajdete. Zato kupku zuřivého hnoje zcela jistě.

6. Nechybějí tradiční slogany, které se už mezitím staly něčím, jako jsou nezaměnitelné primární pohlavní značky u zvířat. Demokraté jsou zde pouze sluníčkáři, havloidi, kavárna, zrádci, vítáči. Česká televize je propagan-

distický kanál. Hrozí diktát Bruselu, česká realita je invaze či vlna migrantů, „elity“ jsou samozřejmě jen odtržené, slabé či zahnívající. Všichni, kdo nedoufají v Putina, jsou feministky a neomarxisté. Pokud chceme nějakou společenskou iniciativu znemožnit, řekneme, že ji platí miliardář Soros. Ten je ostatně v ruské propagandě universálním zástupcem arcilotra pro všechno.

7. Propagandistův slovník obsahuje slova jako „falešná korektnost, nenecháme si diktovat, poklonkovat, plazit se, homosexuální (nebo -ismus), pátá kolona, bez cizích mocností, rejdy, udeřit, sprádat, tajemný, nebrat si servítky, zdravý selský rozum, obyčejní lidé, Dost!, zastavit, bouřit, bit na poplach, bránit, vlastenci...“

8. Na fotkách jsou často plačící ženy, mlátící lidé, bitky, popravy v Islámském státu, týrání žen nebo popravy dětí. Na fotomontážích bývá v pozadí výbuch nebo oheň. Celkový dojem ilustračních obrázků vytváří podprahový obraz blížící se Apokalypsy.

9. Oblíbené téma je vyhledat nějakého duševně zaostalého levicového liberála s extrémními nebo úplně pomatenými názory. Zde se nejlépe jako příklad hodí titulek článku z webu Středoevropan.cz: „Americká profesorka: Matematika je rasistická“. Většina lidí to možná ani číst celé nebude, ale při přečtení titulku se váš hněv na šílené levicové aktivisty na Západě zdvihne o dalších sto procent. Vaši beztak již dlouho udržovanou domněnku,

že levičáci jsou na světě jen proto, aby mluvili pořád o rasismu, protože jinak v hlavách nenosí zholu nic, to potvrdí. Hle, sympatický zdroj, říká, co si myslím – budu mu důvěřovat... (takhle navazuje propagandista vztah). A navíc budete až do večera vibrovat neutišitelným hněvem. Vzhledem k tomu, že v českém Hobitíně je otevřeným nebo skrytým rasistou skoro každý druhý z nás, je velice úlevné číst, jak vám někdo říká, že odpůrci rasismu jsou naprostí imbecilové. Mám pravdu?

10. Weby obsahují reklamy nebo odkazy na bratříčky a sestříčky, tedy jiné ruské weby. Velmi často vedou na nekorunované krále v oboru – Parlamentní listy, Aero-net, Sputnik, Lajkit, Svobodný vysílač, ale i na Rukojmí, Šifra, Hlavné správy, Svobodné noviny, Bez politické korektnosti, New World Order, Czech Free Press a stovky dalších, které vznikají jako houby po dešti. Kontextová reklama je mezi sebou vyhledává a propojuje, jakmile jste zachycen jedním článkem o Chemtrails a nedejbože si ho přečtete, už na vás během několika minut cílí reklamy dalších, velmi podobných článků. Reklamní roboti snadno zjistí, že se o to zajímáte a zahrnou vás nepřebornou nabídkou zdrojů, která vás utvrdí v bludu, že na toto téma už byly napsány tisíce textů, a tudíž si to myslí většina lidí. Jen je vám chvíli divné, že o tom doposud nemluvili v televizi... ale... třeba má pravdu ten oblíbený populist, který tvrdí, že nám veřejnoprávní média lžou, zatajují pravdu a spolupracují na spiknutí elit.

Peněz na tuhle válku mají Rusové dost i po sankcích. Produkci textů obstarává pár najatých elévů. Na kvalitě nesejde. Šíření po internetu a e-mailem obstarává chytřý software, tam už se investice zaplatila stonásobně. Dle průzkumu agentury STEM z roku 2016⁵⁴ na vzorku 1061 respondentů **důvěřuje** dezinformačním webům více než tradičním médiím **už čtvrtina české populace**.

Seznam první generace proruských webů

Ve studii thinktanku Evropské hodnoty je identifikována starší generace 39 proruských webů, které šíří své články na Facebooku nebo formou odkazů do mailů starším osobám. Tato starší generace webů se vyznačovala i silnou proruskou a protiukrajinskou rétorikou, silným ostouzením Evropské unie a NATO a vydáváním falešných nebo zcela nepravdivých zpráv.

Weby – tvůrci dezinformací a manipulací

AC24	Nová Republika
Sputnik CZ	New World Order
Svět kolem nás	Opposition
První zprávy	Lajkit
Aeronet	Svobodné noviny

⁵⁴ Viz <https://www.mediaguru.cz/2016/07/dezinformacnim-webum-veri-uz-25-cechu/>.

CzechFreePress	Pařát dnes
Prvopodstata	Megazine
Eurasia24	ISSTRAS
OrgoNet	Antiilluminati
Vlastenecké noviny	Vlastní hlavou
Česko aktuálně	Moravská Informační
Osud	Kancelář
Info kurýr	InfoWars
E-republika	

Dezinformační a manipulativní webové platformy

Parlamentní listy	Bez politické korektnosti
Protiproud	Free Globe
Zvědavec	Rukojmí
EUportál	Časopis Šifra
Eportál	Euserver

Dezinformační a manipulativní weby bez vlastního obsahu – agregátory

Pravdive.eu
Almanach

Zde je uveden jen jejich malý vzorek. Ve skutečnosti je počet proruských webů větší, protože na Facebooku jsou zakládány stránky, které šíří propagandu, po tisících a některé nabalí desítky tisíc zájemců a zmizí poté, co rozšíří příslušný hoax.

V současné době se líhne nová garnitura mnohem kultivovanějších a lépe balených webů, které odpovídají na první výsledky hodnocení jejich efektivity. Nepodařilo se totiž získat vzdělanější a městskou část čtenářů, proto jsou vyvíjeny weby s elegantní grafikou a kultivovanějším obsahem, jako jsou například *stredoevropan.cz* či *skrytapravda.cz*, kde již žádnou chválu Ruska a tupení Ukrajiny nenajdete. Jsou tam mírně manipulativní články o zlovolném chování muslimů v demokratických zemích Západu, často i fakticky správné, jen emocionálně přiupravené titulkem či vypjatě hodnotícím vyprávěním. Najdete zde velebení pravicových protiuprchlických stran v Evropě, chválu agendy „pevnost Evropa“, chválu taktiky izolace uvnitř Evropské unie, pobuřující snímky o chování levicových aktivistů na západních univerzitách a chválu států, které s Ruskem spolupracují. Najdete zde negativní články o nepřátelích zahraničněpolitického kurzu Kremlu bez toho, že by zde byl Kreml vůbec zmíněn nebo jakkoliv asociován.

O Rusku zkrátka ani slovo. Takových webů přibývá, nejen v politické, ale i v zábavní oblasti, vychází čím dál tím víc magazínů pro hospodyňky s praktickými radami jak vyčistit které skvrny, upéct koláč za 20 minut nebo vytapetovat bez manžela. Do nich se tu a tam vloží článek o šílených feministkách, co odmítají dát přiznat pohlaví svého dítěte a raději prosadí tzv. gender neutral doklady. „Příšerné, dámy, že? Západ je v rozkladu.“

Zkrátka a dobře, éra brutálních, Putina velebících médií ustupuje, nyní bude prioritou zasévat pochybnost mezi ty vzdělanější, umírněnější čtenáře.

Weby určené jen pro ovlivnění voleb jsou ihned po vyhlášení výsledků vypínány, aby nezůstaly důkazy. Populární stránka **Hlasuji pro CZEXIT**, která před volbami nabrala pomocí reklamy až 70 000 fanoušků Tomia Okamury, byla ihned po volbách smazána. Dokazuje to, že se lidé už začínají o propagandě bavit, dělají se kopie a linky ruských webů, novináři jejich obsahy monitorují a některá z těchto médií se mohou obávat zájmu policie a tajných služeb. Nejsme zcela bezmocní. I když je fakt, že český stát kromě malé skupiny lidí pod ministerstvem vnitra dosud neudělal proti hybridnímu napadení naší země mnoho.

Takže si to shrňme. Na co máme být opatrní?

1. Pozor na silné emoce, vulgarity.
2. Vyvolává článek extrémní zlost nebo strach? Třesete se po přečtení hněvem? Počítejte do deseti a přemýšlejte o zdroji.
3. Trefuje se článek do morálního rozpadu a zhýralosti západních států? Ukazuje bizarní excesy západních levicových, genderových nebo homosexuálních aktivistů? Pokouší se vám dokázat, že před dekadencí a úchylným chováním Západu není úniku a náš svět zaniká a potřebuje pevné vedení?
4. Používá pro cizince slova typu: hordy, záplava, vlny, příval, exploze, otřes a podobně? Opatrně.

5. Pánové, chce si s Vámi povídat neznámá, ale velice sexy žena o politice? Opatrně.
6. Dámy, chce si s vámi povídat cizí maminka o islámu na maminkovských stránkách? Opatrně.
7. Jsou doprovodné obrázky šokující nebo dokonce photoshopované? Obsahují nahotu, krev, sečné a střelné zbraně, lidi těsně před smrtí nebo těsně po smrti? Jsou na nich lynčovány ženy nebo děti (oblíbené téma)?
8. Ujistěte se, že citáty s fotkou osobnosti jsou autentické. K fotce známé osobnosti může přilepit kdokoli jakýkoliv text.⁵⁵
9. Je video o rabujících, násilně se projevujících nebo dokonce zabíjejících muslimech skutečně z Evropy? Jedná se skutečně o situaci, kterou popisuje výklad v titulku? Jedním z dezinformačních hitů bylo pravé video, ve kterém muslimové v obchodním domě kácejí obří vánoční stromček. Nešlo ovšem o vánoce v Paříži, jak tvrdil propagandistický titulek, ale o poslední den vánočního výprodeje na konci ledna v Egyptě a stromek se kácel jako součást konce dárečkové sezony.
10. Nezapomeňte, že konečným cílem propagandy je, abychom se tu spolu všichni rvali. V rodině, v sousedství, ve škole, v hospodě. Munice je drahá a vo-

⁵⁵ Napsat neautentický citát je nyní v módě, naposledy před dokončením knihy jsem zachytila falešný citát herce Ondřeje Brzobohatého, kde chválí terorismus a uprchlíky.

jenské tažení logisticky náročné, takže bychom našim přátelům v Moskvě ulehčili práci, kdybychom si navzájem ublížili.

11. Nekrmte troly. Pokud má někdo potřebu s vámi diskutovat na tato témata donekonečna, je nespíš z ulice Savuškina a je placen od postu. Někdy pomůže podívat se na jeho profil. Sdílí články s neonacistickou tematikou? Má na profilu ruskou vlajku? Šíří stránky o jednotě Slovanů, o ruské kultuře, o proctvích a čarodějnicích, o dekadenci Západu, o vojenské síle Ruska, o zlém EU a hodném Maďarsku, o zlém papeži a zlotřilém Sorosovi? Však vy už si poradíte. Po přečtení téhle knihy určitě.

Co mohou dělat firmy

Odříct si některé tipy zisků. Ano, už slyším: „No dovolte? A co svoboda podnikání?“

V říjnu 2017 oznámila sociální síť Twitter, že ruší další reklamu propagandistickým kanálům Sputnik a Russia Today. Prostředky, které již z reklamy od Rusů získala, věnuje na výzkum šíření propagandy.

Americká společnost AdRoll, která umisťuje reklamu klientů na tisících webů po celé Americe, zrušila partnerství s kanálem Infowars Alexe Jonese s tím, že na jeho web, který šíří lži, už reklamu svých klientů umisťovat nebude, protože si tito nepřejí být s tímto médiem spojováni.

A jeden příklad z politické kampaně: KDU-ČSL jako jediná politická strana v ČR odmítla publikovat své volební reklamy na proruských a konspiračních webech.

Tyto kroky popírají Leninovu tezi „Kapitalisté nám nakonec prodají i provaz, na kterém je pověsíme“ a vedou k účinné obraně před prorůstáním ruského kapitálu do hlav občanů.

Úplně největší radost by mi udělalo, kdyby pro populistické a protonacistické politické subjekty nepracovali žádní propagandisté, PR poradci, spin-doctors firmy a další, kteří své řemeslo zatím berou jen jako „obyčejný byznys“. Jak se tak dívám na některé kolegy, asi to rychle nenastane. Takže jim jen adresuji tento vzkaz:

Jsme Oppenheimerové moderní doby. Není jedno, s jakým materiálem si hrajeme. Naším posláním je být advokáty demokracie, ne děvkami pro všechno.

Co mohou dělat státy

Pochopit, že propaganda je zbraň, a vyčlenit obranné prostředky a kapacity nového hybridního typu na vedení této války. Nemůžeme jít proti novým sofistikovaným zbraním se šputnovkami a praky. Radit tajným službám a armádním analytikům si netroufám, jedno vím ale jistě. Ještě nikdy v historii nebyli humanitní vzdělanci, experti na lingvistiku, matematickou lingvistiku, sociologii, psychologii, historii a další vědy tak vojensky cenní.

Nemůžeme se spokojit se zakládáním nudných serverů, na kterých budeme donekonečna vyvracet ruské lži. Naše strategie musí být ofenzivní a mnohostranná. Spojená s pochopením a hlubokou znalostí podstaty ruské akce, ruské historie a současnosti.

Mediální výchova je sice dlouho omílaný bod vzdělávací politiky státu, zatím však na školách zcela neúčinný. Jestliže mládež nedokáže prověřit zdroj informace, rozeznat emocionální manipulaci, znát největší šířitele falšovaných zpráv v zemi a neví nic o ruské hybridní válce, pak je mediální výchova úplně zbytečná a neplní svou roli. Příští generace nemůže být ponechána v roli nevědomého konzumenta čehokoliv na internetu, jako bezbranná manipulovatelná masa – to je stejné, jako poslat ji rovnou na popraviště. Branná povinnost dneška spočívá v mediálním vzdělávání moderního typu. Do asijské džungle byste severského teenagera bez důkladného poučení o zdejší fauně a flóře také nepustili.

Doslov autorky

Zatímco jsem se téměř rok zabývala aktuálními projevy ruské propagandy a informační války, došlo k volbám ve Spojených státech amerických. Donald Trump se posléze pro Rusy ukázal jako nejistá sázka s nejistým výsledkem. Rusům začíná být jasné, že se odněkud začala zdvíhat protiofenzíva. V březnu 2017 začaly na tekutých píscích ruských serverů jakési tiché pohyby. Jsou propouštění trolové, kteří pracují jen za peníze. Může to znamenat, že docházejí finance. Ale také to může znamenat, že se chystá nová, překvapivá změna strategie a neloajální zaměstnanci by byli její největší slabinou. Možná už přišla doba umělé inteligence i do trolich továren. Kdo ví.

V listopadu 2017 došlo ke skandálnímu odhalení tzv. Paradise Papers. Na světlo se dostalo ohromné množství dat z daňových rájů. Plyne z nich, že ruská administrativa financovala nejen příspěvky na Facebooku a Twitteru proti Clintonové, proti setrvání Britů v EU (což bylo prokázáno v jiných souvislostech a jinými žurnalisty), ale že dokonce prostřednictvím ruského miliardáře Jurije Millnera investovala masivně do nákupu podílů v zhruba 30 onlinových firmách, mezi nimiž vede Facebook a Twitter. Celková výše této ruské investice do světa online informací se odhaduje na 7 miliard

dolarů.⁵⁶ Miliardář a filantop Jurij Millner ze Silicon Valley se ukázal být jedním z klíčových hráčů ve strategii ruské vlády na informační ovládnutí západního prostoru. Mimochodem, jde také o obchodního společníka zetě Donalda Trumpa, Jareda Kushnera.

Na americkém Twitteru začínají hádky mezi IT dobrovolníky, kteří ruskou propagandu sledují. Někteří jsou obviňováni, že za ruskou propagandu označují i to, co ruskou propagandou není. Jiní už sami zbaštili podstrčené hoaxy. Houština lží houstne. Jestli stále platí, co napsali staří čínští mistři ve svých knihách o válečné strategii, pak předpokládám, že nás čeká nepříjemná doba. Rusové budou zakládat možná sami antiruské servery a záměrně přehánět jejich obsahy. Nebo začnou podporovat Bernieho Sanderse? Kdožpak ví. Jim na rétorice a programu vůbec nesejde.

Češi tohle matení zažili rok po únorovém komunistickém puči v roce 1949. Ruští poradci poradili českým komunistům, aby sami zakládali odbojové buňky. Komunistická státní bezpečnost založila několik odbojových organizací, jejichž dobrovolníky vzápětí pozavírala a odsoudila k smrti či k doživotí. Každopádně v roce 2013 se v testovací kampani na podporu podivného starého muže s výstředním chováním a proruskými názory v malinkém městě uprostřed Evropy psaly dějiny. Od

⁵⁶ Viz <https://www.theguardian.com/news/2017/nov/05/russia-funded-facebook-twitter-investments-kushner-associate>.

té doby je Česká republika opředena pavoučí sítí a my dost dobře nevíme, jak se z ní vymotat. Ale nejsme v tom sami.

V říjnu 2017 pronesl bývalý ředitel všech amerických tajných služeb James Clapper tato slova:⁵⁷ „Rusové v této válce uspěli vysoko nad svá vlastní očekávání.“ V rozhovoru pro magazín Politico dodává, že aféra Wattergate bude proti tomu, co se nyní stalo ve Spojených státech, jen neškodnou domácí zlodějskou aférkou. „Jejich primárním cílem,“ říká Clapper, „bylo zasévání nenávisťi, násilí, nejistoty, diskontinuity a rozhádanosti. Ale uspěli mnohem víc. Podminovali celý náš demokratický systém. Měli jsme obecné povědomí o tom, jak Rusové užívají sociální média, implantované lživé zprávy, ale jak šel čas, pochopil jsem hloubku a šíři toho, co Rusové provedli.“ To řekl James Clapper v narážce na zjištění, že Rusové zakládali antagonistické skupiny, od levicově liberálních a neomarxistických až po ultrapravicové.

V listopadu 2017 se objevila první publikovaná svědectví o stránkách na Facebooku, které prokazatelně patřily do správy Centra internetového výzkumu, kterému velí v Petěrburgu Jevgenij Prigožin. Tyto stránky zdokumentoval a předložil Jonathan Albright, ředitel výzkum-

⁵⁷ Rozhovor pro renomovaný magazín Politico ze dne 30. 10. 2017 – <https://www.politico.com/magazine/story/2017/10/30/james-clapper-russia-global-politico-trump-215761>.

ného centra pro digitální žurnalistiku Columbia University. Zdokumentoval, že ruští trolové vybízeli k fyzickému násilí nebo vraždám na stránkách extrémní pravice s názvem *Býti vlastencem* (zabijte ty, co nerespektují americkou vlajku). Stránka s názvem *Braňme naše hranice* vyzývala: „Zabijte je všechny“ (miněno ty, kteří překročí hranice USA). Paralelně ovšem dělali Rusové úplně totéž na levicových stránkách *Black lives matter* a na stránkách *Blacktivist* (Policie zabíjí naše lidi, oko za oko, zub za zub!). Cílem bylo rozpoutat podhoubí občanské války a nenávisti.⁵⁸

V době, kdy píšu poslední řádky, probíhá vyšetřování vměšování Rusů do průběhu amerických voleb a výstupy jsou víc než varovné. Výpovědi šéfů amerických tajných služeb naznačují, že se stalo něco vážného a že jsme se dostali na trajektorii událostí, na které jsme opravdu být nechtěli. Zástupci Facebooku poskytli vyšetřovacím orgánům data o tom, kolik Američanů zasáhli ruští operativci v prezidentských volbách 2016. Došli (prozatím) k úctyhodnému číslu 146 milionů lidí. Reklamu si zadávalo 470 účtů řízených z ruských trolich farem. Facebook v tuto chvíli nemá přesný odhad o počtu postů, které byly realizovány bez reklamy, prostým psaním a sdílením obsahů skrze troly. Facebook ústy svého zmocněnce Colina Stretche odhadl počet

⁵⁸ Viz <http://money.cnn.com/2017/10/31/media/russia-facebook-violence/index.html>.

příspěvků vyprodukovaných trolly v letech 2015–2017 na osmdesát tisíc, díky šíření a sdílení trolími farmami se zvětšil dosah na 29 milionů, díky sdílení samotnými Američany, kteří trolům uvěřili, vznikl dosah 146 milionů lidí. Google prozatím detekoval tisíce ruských videí na celkem 18 kanálech serveru Youtube.⁵⁹

A to se bavíme jen o jedné sociální síti, jednom kanálu z mnoha. Zasévání nejistoty, dráždění agresivních bojůvek, zneužívání moci, podpora ignorance, potlačování svobody tisku, masivní nasazení sofistických virů a nejrůznějších typů softwaru – to je nová atypická válka, kde se namísto nábojů užívají pololegálně získaná data milionů lidí a bitevním terénem jsou jejich srdce a mozky.

Dne 30. 10. 2017 byla sdělena první čtyři obvinění vysokým členům Trumpova volebního týmu včetně jeho volebního manažera Paula Manaforta. Mezi dvanácti body obžaloby je i spiknutí proti Spojeným státům americkým. Až bude žalobce s prací hotov, bude nejsilnější stát světa otřesen otázkou: Jak se nám to mohlo stát?

Rusové jsou náhle v nepříjemné defenzívě, a to jsme ještě ani nezačali diskuzi o strategii čínské, jinak orientované, s jinými cíli a mnohem méně nápadné.

Svět jako by zrychloval otáčky. Teroristické činy islámských fanatiků stimulují opakovaně náš strach a ženou hlasy ve volbách těm, kteří z nich profitují. Také

⁵⁹ Washington Post, 30. 10. 2017.

se jim daří úspěšně stimulovat naši pozornost směrem k něčemu jinému, než je běžná politická agenda. Pokud se podaří volby uhlídat před vměšováním, tak jako to dokázali Holanďané, Němci a o prsa i Francouzi, budeme chvíli trochu klidněji spát, ale vyhráno nebude ani omylem. Ruští stratégové jsou trpěliví a postačí jim, když budeme dělat závažné chyby. A my je děláme.

Nemám žádný recept na dobu, která přijde. Čeká nás bohužel nejen střetávání cizorodých kultur a stěhování národů, ale i vpád nanotechnologií, umělé inteligence a digitalizace do oborů tradičně lidských. Bílý muž, který si zvykl na svá privilegia, se dostává do nechtěné pozice otloukáčka a zapomenutého dítěte. Co s životem bez práce? Budu ještě chlap, když nebudu mít práci? Co bude s mými dětmi zítra? Jak uspějí v konkurenčním boji vedle Číňanů, Arabů, Indů? Jak budou fungovat státy bez stabilních důchodových příjmů? Či děti budou zachraňovat příjmové stránky rozpočtů vyspělých zemí? Jaké hodnoty jsme ochotni včlenit do své kultury a jaké nemůžeme v žádném případě tolerovat? Víme to? Snaží se někdo o odpověď?

Jedno vím ale jistě. Lidský mozek by měl být proti manipulaci odolný. Zatím imunní není a ještě dlouho nebude. Schopnost si to uvědomit je prvním krokem k jeho obraně. Bránit se proti manipulaci je naše **občanská povinnost**. Bráníme tím i to nejcennější, co bílý muž přinesl své civilizaci: demokracii. Žádný strach, já vím, že významné prvky demokracie obsahovala už Irokézská

konfederace a najdeme je i ve staré Indii, ale to už je zas
téma na jinou knihu.

„Demokracie je, když dva vlci a jedno jehně hlasují,
co bude k večeri. Svoboda je, když dobře ozbrojené jehně
odmítá hlasovat.“

– BENJAMIN FRANKLIN, AMERICKÝ AUTOR, POLITICKÝ TEORETIK,
POLITIK, POŠTMISTR (1706–1790)

Slovníček pojmů

Agitprop: roku 1921 vzniklo při Komunistické straně Ruska oddělení Agitpropu (agitace a propagandy).

Aktivní opatření: výraz jako takový je, jako v mnoha jiných případech, překladem z ruštiny, kde pro podobné akce KGB užívala spojení „Aktivnoje meroprijatija“. Dle rozvědky šlo o přísně tajné opatření směřující v konečném účinku k podpoře zahraniční politiky a bezpečnosti světové socialistické soustavy nebo ke splnění určitého konkrétního operativního záměru. Konečného účinku dosahuje rozvědka tím, že zpravodajskými silami, formami a prostředky co nejúčinněji zasahuje nepříteli v oblastech politického, hospodářského nebo vojenského života. (Českým slovem z éry komunistické propagandy by se tomu dalo říci jedním slovem záškodnictví.)

Blut und Boden, Lebensraum, Ein Volk – ein Reich:

Krev a půdu, Životní prostor, Jeden lid – jedna říše. Nacistická agitační hesla.

Cílová skupina: specifický okruh publika, na které se v marketingové komunikaci zaměříte (ženy nad 50 let, důchodci z venkova a podobně).

Den Trifidů: apokalyptická sci-fi Johna Wyndhama, pojednává o vzniku nových organismů, které ovládly život na planetě.

Dezinformace: (z latiny: de = od, informare = vzdělávat, upravovat) je lživá, klamná, falešná informace, která má za cíl ovlivnit úsudek.

Einschaltquoten, Reach: německé a anglické slovo pro sledovanost, zásah cílového publika.

FSB: ruská tajná služba.

Gaslighting: forma psychologického nátlaku a manipulace člověka nebo skupiny. Je zaměřená na donucení člověka (nebo skupiny), aby pochyboval o svém zdravém rozumu, aby mu situace přišla natolik fantaskní a neuvěřitelná, že začne prověřovat, jestli není chyba v něm samotném. Gaslighter získává zpochybněním zdravého rozumu oběti velkou moc. Bývá to zpravidla velký hrubián, sadista, násilník apod. Jeho chování a mluvení bývá naprosto nepřijatelné, mimo jakoukoliv normu. Vzápětí ale dokáže být společensky milý a uhlazený, což oběť mate, a hledá tak chybu ve svém vnímání situace.

Hashtag: křížek, znamínko určené pro lepší výsledovatelnost hesla na sociálních sítích (#).

Hoax: kachna, lživá zpráva šířená masově.

Hybridní: kombinovaný.

Konotace: význam, který nějakému sdělení subjektivně přiřadíme, včetně emočního zabarvení či asociací a subjektivního kontextu.

Král Ubu: divadelní hra Alfreda Jarryho, absurdní komedie o tyranovi a mechanismech moci.

McLuhan, Marshall: průkopník moderní mediální teorie, Kanaďan. Spisovatel, kritik, filozof, čelní předsta-

vitel tzv. Torontské školy. Málo se dnes ví, že byl poradcem Svatého stolce pro média a kulturu.

Media is a message: média jsou sama o sobě poselstvím, titul McLuhanovy knihy.

Mírová dividenda: stav, ve kterém státy využívají fakt, že jim vojensky nic nehrozí a peníze na obranu raději investují jinde.

Misinformace: informace vzniklá na základě omylu nebo chyby.

Narativ: příběh čehokoliv, co je důležité pro kolektivní identitu. Na nosiči a formě narativu tolik nezáleží (vyprávění, píseň, pověst, film). Jde především o kolektivně předávaný obsah hlubokého podvědomí, do kterého se narativ zapíše. Narativ může být založen i na předsudku, archetypálních modelech chování, zkrácené nebo záměrně lživé legendě; je-li dostatečně dlouhý a dostatečně silně předáván, stane se součástí kolektivního podvědomí a je přijat do hlubšího cítění historické reality. Češi – ale fungují tak i jiné národy – jsou velmi náchylní posuzovat realitu skrze romantický narativ, nikoli skrze historická fakta. Sami sebe vidí jako oběti velkých a zlotřilých vládců, silných států a jejich spiknutí, mravně zkaženého panstva – sami zůstávají ve svém narativu selsky moudrým, mírumilovným, chudým lidem dobrého srdce. Na narušování tohoto narativu reagují agresí.

Neil Postman: americký mediální teoretik a kritik.

Neologismus: nové slovo.

Newspeak: slovník nových slov, typický pro určitou éru a uzavřenou společnost – jako první užil toto slovo spisovatel Orwell, který ve svém románu s názvem *1984* prorocky vykreslil hrůzy totalitního vymývání mozku.

Opinionmaker: tvůrce veřejného mínění, osoba populární a tudíž vlivná.

Patos: nebo pathos (z řec. pathein, podléhat něčemu, trpět) znamená v klasické rétorice jeden ze tří způsobů přesvědčování (vedle osobní přesvědčivosti řečníka a věcných argumentů čili logu), totiž emotivní apelování na posluchače nebo čtenáře.

Piárista: expert na public relations, zkráceně P.R. (čti anglicky pí ár).

Primetime: nejsledovanější vysílací čas.

Public relations: specifický komunikační obor uvnitř marketingu, zaměřený na vytváření pozitivního veřejného mínění o subjektu zakázky.

Rituál: opakované chování, které přerostlo v tradici.

Russia Today: ruskou vládou placený propagandistický kanál.

Siloviki: ruské slovo pro klíčové mocenské pozice ve státě, zpravidla vnitro a obrana.

Spinning, spin: forma propagandy, dosažená zkreslenou komunikací nějaké události. Pokus posunout veřejné mínění jinam.

Syntax: neboli skladba (zastarale větosloví) je lingvistická disciplína zabývající se vztahy mezi slovy ve větě (mj. větnými členy), správným tvořením větných konstrukcí a slovosledem.

Virál: úspěšný mediální obsah, který se šíří rychle jako virus.

Voyeur: přeložíme hezkým českým slovem „šmírák“.

Seznam použitých zdrojů

- Autor neuveden. „Ziegen fi****, Fellatio mit Schafen“
Dieses Gedicht bringt Erdogan auf die Palme. In: *Heute* [online]. Wien: AHVV Verlags GmbH, 2016 [cit. 2016-08-27]. Dostupné z: <http://www.heute.at/news/welt/Dieses-Gedicht-bringt-Erdogan-auf-die-Palme;art23661,1276086>.
- BAUMANN, Birgit. Fall Böhmermann sorgt für Koalitionskrach in Berlin: Die deutsche Regierung macht den Weg frei für ein Strafverfahren gegen ZDF-Satiriker Jan Böhmermann. In: *DerStandard.at* [online]. Wien: Standard Verlagsgesellschaft mbH, 2016 [cit. 2016-08-27]. Dostupné z: <http://derstandard.at/2000034989878/Fall-Boehmermann-sorgt-fuer-Koalitionskrach-in-Berlin>.
- BILD/DPA. Zwei Monate Böhmermann-Affäre – Eine Zwischenbilanz. In: *Bild* [online]. Berlin: Axel Springer SE, 2016 [cit. 2016-08-27]. Dostupné z: <http://www.bild.de/unterhaltung/aktuelles/tuerkei/zwei-monate-boehmermannaffaere--eine-zwischenbilanz-46037938.bild.html>.
- BLANCHARD, Christopher, Carla HUMUD a Mary Beth NIKITIN. Armed Conflict in Syria: Overview and U.S. Response: CRS Report. *Congressional Research Service* [online]. Washington, D.C.: Congressional Research

- Service, 015n. 1., 2015-10-9, 31 [cit. 2016-01-01].
Dostupné z: <http://www.fas.org/sgp/crs/mideast/RL33487.pdf>.
- CANETTI, Elias. *Masa a moc*. Vyd. 2. (v nakl. Academia 1.). Přeložil Jiří STROMŠÍK. Praha: Academia, 2007. Europa (Academia). ISBN 978-80-200-1512-9.
- COH/AFP. Türkei fordert Strafverfahren gegen Böhmermann: Politik-Erdogan-Satire. In: *Die Welt* [online]. Berlin: Axel Springer SE, 2016 [cit. 2016-08-27]. Dostupné z: <http://www.welt.de/politik/ausland/article154185645/Tuerkei-fordert-Strafverfahren-gegen-Boehmermann.html>.
- ČÍTEK, Martin. *Vojensko-politické aspekty sovětské invaze do ČSSR v srpnu 1968*. Praha, 2013. Disertační práce. FSV UK, Institut mezinárodních studií. Vedoucí práce Prof. PhDr. Michal Reiman, DrSc.
- Der Zertrümmerer: Grundrechte: Jan Böhmermanns Schmähgedicht über den türkischen Präsidenten Recep Tayyip Erdogan polarisiert die Nation, der Satiriker wird angefeindet und schweigt. In: *Spiegel* [online]. Hamburg: Spiegel-Verlag Rudolf Augstein GmbH & Co. KG, 2016 [cit. 2016-08-27]. Dostupné z: https://magazin.spiegel.de/SP/2016/16/144314328/index.html?utm_source=spon&utm_campaign=centerpage.
- DPA, EPD, ZDF. Fall Böhmermann: Regierung prüft Türkei-Forderung. In: *Heute* [online]. Berlin: ZDF, 2016 [cit. 2016-08-27]. Dostupné z: <http://www.heute.de/boehmermann-und-schmaehkritik-gegen-erdo>

gan-bundesregierung-prueft-anliegen-der-tuerkei-43048968.html.

DPA. Böhmermann fühlt sich von Merkel «filetiert». In: *Süddeutsche Zeitung* [online]. München: Südwestdeutsche Medien Holding, 2016 [cit. 2016-08-28]. Dostupné z: <http://www.sueddeutsche.de/news/wirtschaft/medien-boehmermann-fuehlt-sich-von-merkel-filetiert-dpa.urn-newsml-dpa-com-20090101-160503-99-815772>.

FEB/DPA/AFP. Staatsaffäre Böhmermann – Die Fakten. In: *Der Spiegel online* [online]. Hamburg: Spiegel-Verlag Rudolf Augstein GmbH & Co. KG, 2016 [cit. 2016-08-27]. Dostupné z: <http://www.spiegel.de/kultur/tv/jan-boehmermann-das-sind-die-fakten-der-staatsaffaere-a-1086571.html>.

Get ready for pro-Kremlin tinnitus. In: *EAST STRATCOM Disinformation Review* [online]. Brussels [cit. 2017-09-17]. Dostupné z: <https://euvsdisinfo.eu/get-ready-for-pro-kremlin-tinnitus/>.

HAWKINS, Derek. Chobani sues Alex Jones. In: *The Washington post* [online]. 2017 [cit. 2017-09-10]. Dostupné z: https://www.washingtonpost.com/news/morning-mix/wp/2017/04/25/chobani-sues-alex-jones-saying-he-falsely-linked-company-to-child-rape-tuberculosis/?tid=sm_fb&utm_term=.ccd6ac44a289.

HERPEN, Marcel H. van. *Putin's propaganda machine: soft power and Russian foreign policy*. London: Rowman & Littlefield Publisher, 2016. ISBN 978-1-4422-5361-2.

- How is Russia financing its war in Syria?: Business and Economy. In: *Al Jazeera* [online]. 2015, 2016-01-01 [cit. 2016-01-01]. Dostupné z: <http://www.aljazeera.com/programmes/countingthecost/2015/10/russia-economy-war-syria-151003113105759.html>.
- HUXLEY, Aldous. *Konec civilizace: (Brave New World)*. Vyd. 4. (v nakl. Maťa 3.). Přeložil Josef KOSTOHRYZ, Stanislav BEROUNSKÝ. Praha: Maťa, 2011. Šťastné zítřky (Maťa). ISBN 978-80-7287-150-6.
- KAL/AG/KRONEN ZEITUNG. So gefährlich ist der kranke Mann am Bosphorus – Pulverfass Türkei. In: *Kronen Zeitung* [online]. Wien: Krone Multimedia GmbH & Co KG, 2016 [cit. 2016-08-27]. Dostupné z: <http://www.krone.at/welt/so-gefaehrlich-ist-der-krank-mann-am-bosporus-pulverfass-tuerkei-story-520210>.
- KŮS, Jiří. *Ovlivnitelnost adolescentů v souvislosti s jejich sebehodnocením*. Brno, 2009. Masarykova univerzita.
- MCLUHAN, Marshall. *Jak rozumět médiím: extenze člověka*. Přeložil Miloš CALDA. Praha: Mladá fronta, 2011. Strategie. ISBN 978-80-204-2409-9.
- NEBEHAY, Stephanie. Syrian refugees top 3 million, half of all Syrians displaced: U.N. In: *Reuters* [online]. Geneva: Reuters, 2014, 2014-04-29 [cit. 2016-01-01]. Dostupné z: <http://www.reuters.com/article/us-syria-crisis-refugees-idUSKBN0GT0AX20140829>.
- POSTMAN, Neil. *Ubavit se k smrti: veřejná komunikace ve věku zábavy*. 2., opr. vyd. Praha: Mladá fronta, 2010. ISBN 978-80-204-2206-4.

- Rassistisch-orientalistische Zuspitzungen: Fünf Stimmen von Meinungsführern mit türkischen Wurzeln zum Fall Böhmermann. In: *Der Spiegel Magazin* [online]. Hamburg: Spiegel-Verlag Rudolf Augstein GmbH & Co. KG, 2016 [cit. 2016-08-27]. Dostupné z: https://magazin.spiegel.de/SP/2016/16/144314330/index.html?utm_source=spon&utm_campaign=centerpage.
- Song: Erdowie, Erdowo, Erdogan | extra 3 | NDR. In: *Youtube* [online]. Německo: NDR, 2016 [cit. 2016-08-28]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=R2e2yHjc_mc.
- The Gerasimov doctrine. In: MCKEW, Molly. *Politico* [online]. 2017 [cit. 2017-09-09]. Dostupné z: <http://www.politico.com/magazine/story/2017/09/05/gerasimov-doctrine-russia-foreign-policy-215538>.
- UWEB. Staatsanwaltschaft ermittelt gegen Böhmermann. In: *Frankfurter Allgemeine Zeitung* [online]. Frankfurt: Fazit-Stiftung, 2016 [cit. 2016-08-27]. Dostupné z: <http://www.faz.net/aktuell/feuilleton/medien/ermittlungen-gegen-jan-boehmermann-wegen-erdogan-gedicht-14163940.html>.
- VOSATKA, Michael. Causa Böhmermann: Fast 1.500 Anzeigen wegen „Schmähkritik“. In: *Der Standard* [online]. Wien: Standard Verlagsgesellschaft mbH, 2016 [cit. 2016-08-31]. Dostupné z: <http://derstandard.at/2000040548228/Causa-Boehmermann-Fast-1-500-Anzeigen-wegen-Schmaehkritik>.
- VOSATKA, Michael. Sevim Dağdelen: „Erdogan hat einen Freibrief“. In: *Der Standard* [online]. Wien: Standard

Verlagsgesellschaft mbH, 2016 [cit. 2016-08-31]. Dostupné z: <http://derstandard.at/2000038477734/Sevim-Dagdelen-Erdogan-hat-einen-Freibrief>.

WESTNEAT, Danny. UW professor: The information war is real, and we're losing it. *The Seattle Times* [online]. Seattle, 2017 [cit. 2017-09-10]. Dostupné z: http://www.seattletimes.com/seattle-news/politics/uw-professor-the-information-war-is-real-and-were-losing-it/?utm_source=twitter&utm_medium=social&utm_campaign=article_left_1.1.

Obsah

PŘEDMLUVA

Tahle kniha je celá o propagandě	11
--	----

KAPITOLA PRVNÍ

Jak jsme se stali pokusnými králíky	22
---	----

KAPITOLA DRUHÁ

Trocha strategie nikoho nezabije	33
--	----

KAPITOLA TŘETÍ

Metody: od umění ke kyberválce	36
--------------------------------------	----

KAPITOLA ČTVRTÁ

Narativ o zemi od Aljašky po Krym	44
---	----

KAPITOLA PÁTÁ

Gerasimovova doktrína a co z toho vzešlo	48
--	----

KAPITOLA ŠESTÁ

Ubavit se k smrti	59
-------------------------	----

KAPITOLA SEDMÁ

Válka proti rozumu	64
--------------------------	----

KAPITOLA OSMÁ	
Rusko a jeho hranice	69
KAPITOLA DEVÁTÁ	
Laboratoř v srdci Evropy	76
KAPITOLA DESÁTÁ	
Trololo	92
KAPITOLA JEDENÁCTÁ	
Slovo a jeho moc	122
KAPITOLA DVANÁCTÁ	
V hlavě	132
KAPITOLA TŘINÁCTÁ	
Ohrožuje vás pravda? Naklonujte ji.	151
KAPITOLA ČTRNÁCTÁ	
Věrní pomocníci propagandy	155
KAPITOLA PATNÁCTÁ	
Brexit – úspěšně odpálená V1	164
KAPITOLA ŠESTNÁCTÁ	
Smrt elitám!	183
KAPITOLA SEDMNÁCTÁ	
Dezinformace	188

KAPITOLA OSMNÁCTÁ

Konspirátoři	198
--------------------	-----

KAPITOLA DEVATENÁCTÁ

Kapka optimismu	217
-----------------------	-----

Doslov autorky	230
----------------------	-----

Slovníček pojmů	237
-----------------------	-----

Seznam použitých zdrojů	242
-------------------------------	-----

Alexandra Alvarová

Průmysl lži

Propaganda, konspirace a dezinformační válka

Vydal Stanislav Juhaňák – TRITON v Praze roku 2017
jako svou 2364. publikaci.
1. vydání.

Odpovědný redaktor: Stanislav Předota

Obálka: Renata Brtnická

Grafická úprava a sazba: Eva Filgasová

Tisk: Tiskárna a vydavatelství 999, s.r.o., Pelhřimov

ISBN 978-80-755-3492-7 (tištěná kniha)

ISBN 978-80-755-3506-1 (ePDF)

ISBN 978-80-755-3507-8 (ePUB)

ISBN 978-80-755-3508-5 (Mobi)